

SUPORT

PENTRU EXPLICITAREA ȘI ÎNȚELEGEREA UNOR CONCEPTE ȘI INSTRUMENTE CU CARE OPEREAZĂ CURRICULUMUL PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

2019

I. EDUCAȚIA TIMPURIE ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN LUME

I.1. Dezvoltare timpurie – educație și îngrijire timpurie

Copiii sunt diferiți. Ei au abilități și interese variate, medii de proveniență și medii diferite în care se dezvoltă, ritmuri de lucru și de învățare diferite etc.

Preocupări pentru copil și educația acestuia se regăsesc atât în operele filozofilor, cât și în opere și studii ale pedagogilor, psihologilor și sociologilor, dintre care amintim aici pe: Ian Amos Comenius, Fredrick Froebel, Maria Montessori, Jean Piaget, John Dewey, Celestin Freinet, Lev Semyonovich Vâgotsky. Ideile lor au fost preluate, de-a lungul timpului, de programele de educație timpurie din toată lumea.

Atunci când vorbim de educația copilului mic, trebuie să știm că este vorba de un concept multidimensional, de un sumum de termeni și condiții, după cum se vede în *Figura nr.1*, îndeosebi în condițiile în care vorbim și de un continuum de servicii.

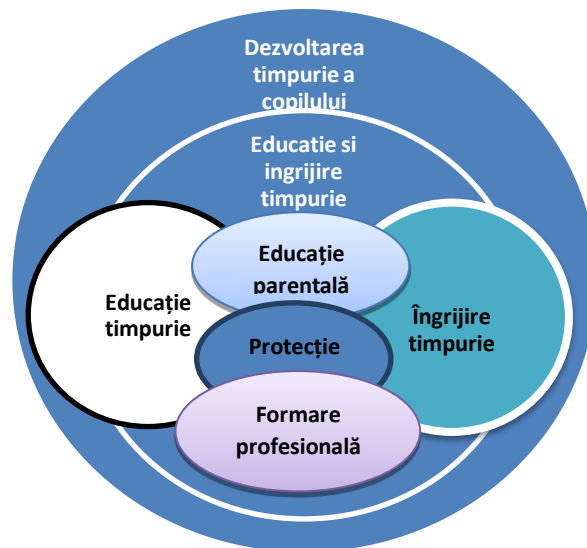

Figura 1 Dezvoltarea timpurie – elemente componente

Definiția acceptată la nivel internațional pentru ***copilăria timpurie*** este perioada din viața unui copil de la naștere până la vârsta de opt ani și include atât servicii, cât și alte prevederi/măsuri pentru copiii preșcolari și pentru copiii aflați în primii ani de școală (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, 2006). Copilăria timpurie, cea mai importantă perioadă din viața copilului, este marcată de momente cruciale pentru succesul său de mai târziu, la școală și în viață. Intervenția adultului asupra copilului în această perioadă este fundamentală.

Termenul de ***educație și îngrijire timpurie*** se referă la orice aranjament/acord/care oferă educație și îngrijire pentru copiii de la naștere până la vârsta școlară obligatorie - indiferent de tip/așezământ/înființare, finanțare, orele de funcționare sau conținutul programului, incluzând aici serviciile antepreșcolare și preșcolare (pre-primare).

Așadar, în zilele noastre, prin educație timpurie se înțelege abordarea pedagogică care acoperă intervalul de viață de la naștere până la momentul intrării copilului în școală, respectiv în jurul vârstei de 6/7 ani, moment când se petrec importante transformări în registrul dezvoltării unui copil.

Această nouă perspectivă asupra perioadei copilăriei timpurii, coroborată cu analize și studii privind evoluția familiei și a rolului femeii în societate, precum și cu noile descoperiri și teorii asupra dezvoltării copilului, a determinat o schimbare în discursul guvernelor, în cât mai multe țări, privind serviciile integrate pentru copilul mic. În același timp, aceste lucruri au orientat preocupările specialiștilor și a celor care răspund de construirea strategiilor și a politicilor socio-educative către ideea de oportunitate a îngrijirii, creșterii și educării copilului mic în afara familiei, în servicii specializate și, prin urmare, către trecerea de la îngrijirea privată, în familie, la cea în servicii publice, denumite servicii de îngrijire și educație, în afara familiei ("out of family"), dar din care familia nu este exclusă ci, dimpotrivă, invitată să participe activ la educația copilului.

Educația și îngrijirea se întrepătrund, chiar dacă, în mod istoric, au fost oferite prin intermediul unor servicii diferite/separate, care li se adresau unor grupuri de vârstă diferite și se concentrău fie pe educație, fie pe îngrijire.

I.2. Argumente care favorizează dezvoltarea programelor de educație timpurie

FIECARE COPIL ARE DREPTUL LA EDUCAȚIE – ÎNCEPÂND DE LA NAȘTERE

Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului are ca scop promovarea bunăstării copiilor și asigurarea respectării nevoilor și drepturilor lor, iar dreptul la educație este unul dintre drepturile fundamentale, stipulat în mod explicit în Convenție. România a ratificat Convenția în 1998.

COPIII MICI ÎNVAȚĂ ÎN MOD CONSTANT – PRIN JOACĂ

Conform cercetărilor din educație și a neurobiologilor, copiii dobândesc doar o mică parte din cunoștințe în sistemul de educație formală (estimările variază între 10 și 30%). Cea mai mare parte a educației lor se petrece în afara școlii – în familie, cu prietenii, la locul de joacă, în cartier, în programele de tip *after-school* și în centrele de zi. În fiecare zi, copiii explorează în mod creativ lumea din jurul lor. De când se nasc, încep să dobândească abilități complexe și cunoștințe de bază esențiale jucându-se și interacționând cu persoanele care îi îngrijesc și cu alți copii. Ca urmare, este deosebit de important să facilităm și încurajăm învățarea informală în primii ani de viață. (Art. 1, Art. 3 Par. 1, Art. 28 Part. 1 din Convenția Națiunilor Unite asupra Drepturilor Copilului <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19983207/index.html>)

ABILITĂȚILE PRECURSOARE FORMEAZĂ FUNDAMENTUL SUCCESULUI ȘCOLAR ULTERIOR

Cercetările arată că succesul școlar depinde în mare măsură de educația și învățarea fundamentală care are loc înaintea începerii școlii. Așa-numitele abilități precursore de matematică și limbaj au un rol important în acest context. Copiilor capabili să comunice și să-și împărtășească gândurile cu ceilalți, și care au descoperit bucuria discutării experiențelor, planurilor și descoperirilor lor, le este mai ușor să învețe să citească și să scrie. Copiii curioși care au investigat și comparat cantități, forme și materiale când erau încă foarte mici învață mai ușor aritmetică și fizică. (<http://bildungslandschaften.ch/wo-immer-kinder-selbstkontrolle-ueben-lernen-sie-fuers-leben/>)

EDUCAȚIA ȘI ÎNGRIJIREA TIMPURIE DE ÎNALTĂ CALITATE PROMOVEAZĂ OPORTUNITĂȚILE ECHITABILE

Când copiii intră la grădiniță, abilitățile personale: motorii, lingvistice, cognitive, sociale și emoționale diferă de la copil la copil. Dovezile arată că, atunci când copiii înregistrează întârzieri în dezvoltare la vârstele mici, recuperarea ulterioară poate fi destul de anevoioasă. De aceea, este atât de important să le oferim tot sprijinul necesar pentru a beneficia de un start bun în viață. (http://www.bi.zh.ch/internet/bildungsdirektion/de/themen/fruehe_foerderung0.html)

EDUCAȚIA ȘI ÎNGRIJIREA TIMPURIE SPRIJINĂ SARCINA ȘCOLILOR

Programele pentru educația și îngrijirea timpurie ajută și la ușurarea sarcinii școlilor. În ceea ce privește finanțarea, timpul și personalul, aceste programe scad costul educației pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare și nevoi speciale. Aceasta le permite tuturor copiilor, inclusiv celor care necesită sprijin special și celor supradotați, să beneficieze cât mai de timpuriu de sprijinul și resursele necesare.

ȚĂRILE CU UN SISTEM DEZVOLTAT DE EDUCAȚIE ȘI ÎNGRIJIRE TIMPURIE AU SCORURI PISA MAI BUNE

Scorurile PISA arată că elevii de 15 ani din țările cu sisteme bine dezvoltate de educație și îngrijire timpurie au rezultate mai bune la citire, matematică și știință. Aceste țări dau atenție deosebită sprijinului copiilor din medii subprivilegiate și dezavantajate din punct de vedere educațional. (Stamm, M. et al., 2009, Frühkindliche Bildung in der Schweiz: Eine Grundlagenstudie im Auftrag der UNESCO-Kommission Schweiz. Fribourg: University of Fribourg. http://www.netzwerk-kinderbetreuung.ch/media/filer_public/1d/42/1d427d68-a4f7-4551-bdeb-d4ada56ef896/stamm_2009_grundlagenstudie_fbbe_de.pdf).

O POLITICĂ PENTRU COPILĂRIA TIMPURIE ESTE PROFITABILĂ

Fiecare dolar investit de către o societate în educația și îngrijirea timpurie aduce un profit de cel puțin doi dolari. (Studiul prof. James Heckman Programului Perry Preschool și alte studii similare au arătat proporții cost-beneficiu între 1:17 și 1: 2. Un rezumat al unei lucrări relevante de Prof. Daniel Schunk, de la universitățile din Zurich și Mainz poate fi găsit la <http://bildungslandschaften.ch/die-ausdauer-brings/>). De

asemenea, dovezile arată că beneficiile sociale sunt cu atât mai mici cu cât intervenția educațională este implementată mai târziu. Mai mult, când programele sunt implementate mai târziu, ele sunt adesea cu mult mai costisitoare. Astfel, o strategie de promovare și prevenție are numeroase beneficii, din diverse motive.

I.3. Noul curriculum și noua paradigmă privind abordarea educației timpurii în România

În România, ca în majoritatea statelor lumii, **educația timpurie a copiilor** (ETC) contribuie la supraviețuirea, creșterea, dezvoltarea și instruirea/învățarea timpurie a copiilor, incluzând aspectele sănătății lor, ale alimentației și igienei, precum și ale dezvoltării cognitive, sociale, fizice și emoționale, începând din momentul nașterii (și chiar mai înainte, din perioada intrauterină de dezvoltare) și terminând cu intrarea în școala primară, în cadrul învățământului formal.

În acest context, până la apariția Legii Educației Naționale din 2011, Ministerul Educației Naționale (M.E.N.) și-a asumat dezvoltarea, cu precădere, a componentei de învățământ preșcolar (copii de 3-6 ani) și, ulterior, consolidarea și extinderea acesteia cu componenta de educație antepreșcolară (copii de la naștere la 3 ani).

Experiențele acumulate ca urmare a expunerii și participării specialiștilor români la diferite contexte internaționale, favorizate îndeosebi de UNICEF, Banca Mondială sau Comisia Europeană, au condus la construirea unui *curriculum pentru educație timpurie dinamic-evolutiv, prin preluare, adăugare și adaptare la noile contexte*.

Noul curriculum pentru educație timpurie a suportat o revizuire structurală, care a condus la o descongestionare a acestuia și la o corelare cu prevederi legislative în vigoare și cu abordări educaționale de succes, existente în spațiul European, prin:

- reconfigurarea curriculumului pe domenii de dezvoltare, conform prevederilor art.67 (1) din *Legea educației naționale nr.1/2011*, cu modificările și completările ulterioare;
- eliminarea obiectivelor cadru și de referință și înlocuirea acestora cu *dimensiuni ale dezvoltării și posibile comportamente manifeste*, preluate din RFIDTC, document oficial, aprobat de MEN în 2010.
- eliminarea părții tabelare cu exemple de comportamente și conținuturi pe fiecare temă anuală de studiu (care s-a dovedit că încărcă nejustificat curriculumul anterior);

- eliminarea detaliilor privind conținuturile întâlnirii de dimineață, care vizau o serie de elemente privind autocunoașterea, dezvoltarea empatiei, luarea deciziilor etc., în contextul în care această rutină a fost înțeleasă de către cadrele didactice;
- revizuirea planului de învățământ prin adăugarea activităților specifice intervalelor de vârstă aferente nivelului antepreșcolar și prin eliminarea coloanei cu număr de activități;
- revizuirea *Fișei de apreciere a progresului copilului*, a programului zilnic de activitate și a machetei privind planificarea calendaristică a activităților;
- reconfigurarea modalităților de desfășurare organizatorică și financiară a activităților opționale, care, fiind activități din planul de învățământ aplicabil la nivel național, întregii populații preșcolare, nu pot face parte decât din pachetul de activități didactice gratuite;
- accentuarea rolului jocului liber în viața copilului antepreșcolar și preșcolar și alocarea unei/unor perioade distincte în programul zilnic de activitate;
- aducerea, în atenția cadrelor didactice, a principiilor învățării colaborative și, în acest context, valorizarea fiecărui copil funcție de nevoile și potențialul individual;
- elaborarea și aplicarea unor strategii centrate pe copil, în urma negocierilor între cadrele didactice (de la grupă sau de la grupe paralele) pentru a favoriza atingerea comportamentelor dezirabile la copiii din grupă, stabilite de comun acord de către echipa de cadre didactice a grupei/de la același nivel.

Este important să înțelegem ce aduce nou această schimbare de paradigmă și anume:

- faptul că se pleacă de la necesitatea de a cunoaște nivelul de dezvoltare al fiecărui copil și de a urmări dezvoltarea optimă a fiecăruia, pe toate cele cinci domenii de dezvoltare, având în vedere seria de comportamente menționate în Curriculum, SPRE DEOSEBIRE DE precedentul Curriculum, în care se pleca de la obiectivele-cadru și de referință, structurate pe cele cinci domenii experiențiale, pierzând din vedere, în favoarea achizițiilor de tip școlar, urmărirea dezvoltării copilului.
- faptul că se recomandă o centrare reală pe nevoia fiecărui copil de manifestare a aptitudinilor și a abilităților proprii specifice, într-o viziune modernă, în care jocul are o pondere ridicată și în care rolul activităților reflexive și al parteneriatului între cadrele didactice și între cadre didactice și părinți pot influența major parcursul educațional al copilului.

În acest context, revenim asupra unui instrument (recomandat a fi aplicat începând cu anul școlar 2015-2016), pentru observarea îmbunătățirilor înregistrate la nivelul practicii educaționale și la nivelul performanțelor individuale ale copiilor din grupă, respectiv **Fișa de reflecție** (focalizată pe interacțiuni), cu mențiunea că acesta va fi utilizat doar ca o listă de verificare:

I. INTERACȚIUNEA EDUCATOARE – COPIL

- I.1. Am reușit să interacționez cu fiecare copil în parte, pe toată durata programului zilei.
- I.2. Am reușit să ofer, fiecărui copil în parte, sprijin pentru dezvoltare personală, respectând ritmul de învățare al acestuia.
- I.3. Am reușit să apreciez progresul înregistrat de fiecare copil din grupă și să-l fac cunoscut și celorlalți copii, pe durata programului zilnic.
- I.4. Am reușit să ofer, fiecărui copil în parte, posibilitatea de a face alegerei și de a-și explica motivul/motivele care au determinat alegerea făcută.
- I.5. Am reușit să sprijin, fiecare copil în parte, pentru a-și exprima părerea cu privire la o activitate/lucrare personală sau a altui coleg.
- I.6. Am reușit să ascult, fiecare copil în parte, atunci când acesta și-a manifestat dorința de a comunica cu mine, arătându-i că mă interesează ceea ce îmi spune și oferindu-i feed-back imediat.
- I.7. Am reușit să sprijin, fiecare copil în parte, pe toată durata programului zilei, pentru a deveni autonom și pentru a manifesta stăpânire de sine.
- I.8. Am reușit să sprijin, fiecare copil în parte, să înțeleagă importanța regulilor și respectarea lor în viața personală și în conviețuirea cu ceilalți.

II. INTERACȚIUNEA COPIL - COPIL/GRUP DE COPII

- II.1. Am proiectat, pe toată durata programului zilei, situații de învățare care să faciliteze interacțiunea copil-copil/grup de copii.
- II.2. Am reușit să observ, pe toată durata programului zilei, interacțiunile pe care le are fiecare copil din grupă cu colegii lui.
- II.3. Am reușit să sprijin, pe toată durata programului zilei, cel puțin un copil (timid/mult prea expansiv/cu probleme de adaptare/cu probleme de învățare etc.) în a interacționa eficient cu colegii lui.
- II.4. Am reușit să pregătesc, pentru ziua curentă, un mediu educațional care să favorizeze interacțiunea copil – copil/grup de copii.

III. INTERACȚIUNEA EDUCATOARE – COLEGI/ALȚI PROFESIONIȘTI/PĂRINȚI

- III.1. Am reușit să inițiez o discuție cu colegii/alți specialiști/părinții, după încheierea programului zilei, despre progresul/problemele întâmpinate pe parcursul zilei, de către (cel puțin) un copil din grupă.
- III.2. Am reușit să înregistrez și să transmit colegilor/altor specialiști/părinților, după încheierea programului zilei, date relevante, clare, punctuale privind progresul/problemele întâmpinate pe parcursul zilei, de către (cel puțin) un copil din grupă.
- III.3. Am reușit să ascult ceea ce un coleg/specialist/părinte îmi împărtășește despre un copil din

grupă, la începutul sau la sfârșitul programului zilei, și să îi ofer feed-back imediat.

III.4 Am reușit să stabilesc împreună cu colega de grupă/colegele din unitate puncte comune privind optimizarea obiectivelor propuse în vederea atingerii comportamentelor vizate, pentru fiecare copil din grupă, în vederea valorizării potențialului individual al fiecăruia.

Noul curriculum pentru educație timpurie își propune să realizeze o reactualizare și o restructurare a curriculumului național pentru educație timpurie, având la bază mai multe argumente:

- Necesitatea corelării cu prevederi și recomandări din documente promovate la nivel European (*Cadrul de calitate, la nivel european, pentru educație timpurie* – elaborat în perioada 2012-2014 și aprobat pe timpul Președinției României la Consiliul UE, în mai 2018), cu impact și cu implicații semnificative în dezvoltarea domeniului educației timpurii în România.
- Corelarea cu celelalte niveluri de învățământ, pentru realizarea coerenței la nivelul sistemului educațional românesc. Astfel, Curriculumul pentru educația timpurie valorifică paradigma educației centrate pe copil și fundamentează demersurile educaționale pe activitatea de învățare a acestuia ca proces, respectiv pe dobândirea unor comportamente care să asigure premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Educația timpurie este plasată la baza dezvoltării competențelor-cheie, nivelul pre-elementar – stimulare comportamentală).
- Corelarea permanentă cu legislația în vigoare, îndeosebi cu prevederile care vizează domeniul educației timpurii.
- Atingerea Țintelor și/sau implementarea unor măsuri din strategiile europene și naționale de referință pentru domeniul educației.
- Necesitatea unei abordări sistemice a educației timpurii, care înglobează, deopotrivă, educația antepreșcolară și educația preșcolară, evitându-se abordarea lor fragmentată, așa cum s-a întâmplat până acum.
- Accentuarea rolului jocului liber și al activităților integrate în procesul de învățare.
- Trecerea de la un curriculum pe obiective spre un curriculum care are în vedere competențele viitoare ale copilului, în contextul în care, la toate nivelurile de învățământ, a fost operată această modificare.

În același timp, noul curriculum a încercat să dea o mai mare claritate instrumentelor din interiorul acestuia, puse la dispoziția cadrelor didactice, prin corelarea coerentă a acestora și prin asigurarea unor parghii interne de verificare a atingerii scopului pentru care documentul a fost construit, respectiv: *dezvoltarea armonioasă și deplină a potențialului propriu al fiecărui copil.*

- corelarea *dimensiunilor* (pe domenii de dezvoltare) cu indicatorii din *Fișa de apreciere a progresului copilului înainte de intrarea în clasa pregătitoare*;
- corelarea *Programului zilnic de activitate* cu modul de completare a *Condiții de evidență a activității didactice*.

Aspecte de stabilitate și continuitate, precum și aspecte de coerență, care favorizează aplicarea cu ușurință a noului Curriculum pentru educație timpurie

Noul Curriculum pentru educație timpurie păstrează un set de aspecte de continuitate, care reprezintă ancore pentru o ușoară aplicare a acestuia. Aceste aspecte de continuitate sunt:

- cele șase teme anuale de studiu și descriptivul acestora, utilizate în proiectarea tematică anuală;
- tipurile de activități pentru nivelul preșcolar: ALA; ADE; ADP și cele cinci domenii experiențiale;
- maniera integrată de abordare a activităților de învățare.

Încheiem prin a sublinia încă o dată faptul că noul *Curriculum pentru educație timpurie* vine cu o viziune schimbată în ceea ce privește aplicarea acestuia, în sensul că, echipa de educatori/profesori pentru învățământ preșcolar, în urma evaluărilor inițiale trebuie să selecteze, de la fiecare domeniu de dezvoltare, comportamentele așteptate de la copiii grupei și dimensiunile de dezvoltare vizate pentru perioada imediat următoare (inițial pentru semestrul I și, ulterior, pentru semestrul al II-lea) și să le eșaloneze în timp. Acestea vor fi revizuite după o perioadă, în vederea realizării ajustărilor, în funcție de răspunsul copiilor și de progresele înregistrate de aceștia ca grup.

II. DOMENIILE DE DEZVOLTARE ȘI DOMENIILE EXPERIENȚIALE ÎN PREZENTUL CURRICULUM

Copilul evoluează continuu de-a lungul existenței sale, iar participarea la procesul de educație este un element cheie pentru asigurarea acestei evoluții.

Prezentul curriculum pune un accent deosebit pe **conceptul de dezvoltare globală a copilului**, considerat a fi central în perioada copilăriei timpurii, în contextul în care, în societatea de azi, pregătirea copilului pentru școală și pentru viață trebuie să aibă în vedere nu doar competențele academice, ci în aceeași măsură, capacități, deprinderi, atitudini ce țin de **dezvoltarea socio-emoțională** (a trăi și a lucra împreună sau alături de alții, a gestiona emoții, a accepta diversitatea, toleranța etc.), **dezvoltarea cognitivă** (abordarea unor situații problematice, gândirea divergentă, stabilirea de relații cauzale, etc., asocieri, corelații etc.), **dezvoltarea fizică** (motricitate, sănătate, alimentație sănătoasă etc.), **dezvoltarea limbajului și a comunicării** (ascultare în vederea înțelegerii mesajului, comunicare și exprimare orală corectă, interes pentru scris și citit, discriminare fonetică, conștientizarea mesajului scris etc.), **capacități și atitudini în învățare** (curiozitate și interes, inițiativă, persistență, creativitate).

Domeniile de dezvoltare sunt diviziuni convenționale, dimensiuni referitoare la evoluția copilului, în funcție de creștere și de maturizarea sistemului nervos, corelat cu procesul de achiziții în plan psihologic (Arnold Gesell).

Cele cinci domenii de dezvoltare, conturate în **Reperele fundamentale privind învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului între naștere și 7 ani**, un document reper al sistemului de educație timpurie din România, sunt următoarele:

¹ footnote to the European Council's conclusions on early childhood education and care - 2011/C 175/03

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE – cuprinde o gamă largă de deprinderi și abilități (de la mișcări largi, cum sunt săritul, alergarea, până la mișcări fine de tipul realizării desenelor sau modelarea), dar și coordonarea, dezvoltarea senzorială, alături de cunoștințe și abilități referitoare la îngrijire și igienă personală, nutriție, alte practici de menținere a sănătății și securității personale.

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ – vizează debutul vieții sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili și menține interacțiuni cu adulți și copii. Interacțiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înșiși și lumea din jur. Dezvoltarea emoțională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-și percepe și exprima emoțiile, de a înțelege și răspunde emoțiilor celorlalți, precum și dezvoltarea conceptului de sine, crucial pentru acest domeniu. În strânsă corelație cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influențează decisiv procesul de învățare.

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE ÎNVĂȚARE – se referă la modul în care copilul se implică într-o activitate de învățare, modul în care abordează sarcinile și contextele de învățare, precum și la atitudinea sa în interacțiunea cu mediul și persoanele din jur, în afara deprinderilor și abilităților menționate în cadrul celorlalte domenii de dezvoltare.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII – vizează dezvoltarea limbajului (sub aspectele vocabularului, gramaticii, sintaxei, dar și al înțelegerii semnificației), a comunicării (cuprinzând abilități de ascultare, comunicare orală și scrisă, nonverbală și verbală) și preachizițiile pentru scris-citit și însoțește dezvoltarea în fiecare dintre celelalte domenii.

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII – a fost definită în termenii abilității copilului de a înțelege relațiile dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice. Domeniul include abilitățile de gândire logică și rezolvare de probleme, cunoștințele elementare matematice ale copilului și cele referitoare la lume și mediul înconjurător.

Abordarea curriculumului din perspectiva dezvoltării globale vizează cuprinderea tuturor aspectelor importante ale dezvoltării complete a copilului, în acord cu particularitățile sale de vârstă și individuale. În acest sens, pentru segmentul de vârstă 3-6 ani, **domeniile experiențiale** devin **instrumente de măsură și de atingere a așteptărilor privind dezvoltarea copilului**, în contextul în care ele concretizează deprinderi, capacități, abilități, conținuturi specifice domeniilor de dezvoltare.

Domeniile experiențiale sunt adevărate „câmpuri cognitive integrate” (L. Vlăsceanu) care transcend granițele dintre discipline și care, în contextul dat de prezentul curriculum, se întâlnesc cu domeniile tradiționale de dezvoltare a copilului, respectiv: domeniul psihomotric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional, domeniul cognitiv. Domeniile experiențiale cu care operează prezentul curriculum și disciplinele asociate acestora sunt următoarele:

1. Domeniul limbă și comunicare (DLC), care acoperă stăpânirea exprimării orale și scrise, ca și abilitatea de a înțelege comunicarea verbală și scrisă. Se apreciază că prin ascultare și exprimare în situații de grup, preșcolarii devin capabili să exploreze experiențele altor persoane și să-și extindă astfel propriul repertoriu de experiențe semnificative. Se urmărește ca aceștia să vorbească și să se exprime cu încredere, clar și fluent, utilizând modalități de exprimare adecvate pentru diferite categorii de auditoriu. Se recomandă ca toate instituțiile de învățământ preșcolar să furnizeze contexte în care preșcolarii să se poată exprima și să utilizeze activ mijloacele de comunicare. Din această perspectivă, se apreciază că studiul operelor literare specifice vârstei rafinează gândirea și limbajul acestora, extinde capacitatea lor de a înțelege situații interpersonale complexe și aduce o contribuție importantă la dezvoltarea capacităților de evaluare. Tot în cadrul acestui domeniu, includem și primul contact al copilului cu o limbă străină sau regională. În acest sens, copilul va fi obișnuit sistematic să asculte sonoritatea specifică limbii studiate, să o recunoască, să reproducă ritmul, fonemele și intonația (atenție, el este sensibil la particularitățile limbii necunoscute, cum ar fi: succesiunea silabelor accentuate sau neaccentuate, ritmul... etc.). De asemenea, copilul va fi ajutat să învețe cuvinte care să îi permită să vorbească despre el însuși și despre mediul înconjurător, care să îi faciliteze relații/contacte sociale simple cu vorbitorii nativi ai limbii respective și care să îl ajute să participe oral la viața/activitatea din clasă/comunitate. Activitățile cele mai potrivite pentru această învățare sunt:

- memorarea de cuvinte/ propoziții, cântece și jocuri muzicale;
- imitarea ritmurilor diferite, acompaniind frazele auzite și repetate cu o tamburină;
- jocuri de limbă.

Astfel, copilul va fi încurajat/stimulat să învețe și câteva elemente ale culturii țării/regiunii respective (istoria locurilor, creații artistice specifice, mâncăruri, activități tradiționale etc.).

2. Domeniul științe (DȘ), care include atât abordarea domeniului matematic prin intermediul experiențelor practice, cât și înțelegerea naturii, ca fiind modificabilă de ființele umane cu care se află în interacțiune. Astfel, se consideră necesar ca preșcolarul să fie pus în contact cu domeniul matematic, nu numai prin activități specifice (de ex. , recunoaștere culoare/formă/mărime/lățime, numerație în limitele 1-10, forme geometrice etc), ci și prin jocuri dirijate cu materiale cum ar fi nisipul sau apa sau prin simularea de cumpărături în magazine. În această manieră, vor putea fi dezvoltate reprezentările acestora cu privire la unele concepte, cum ar fi: volum, masă, număr și, de asemenea, ei vor putea fi implicați în activități de discriminare, clasificare sau descriere cantitativă. Dezvoltarea capacităților de raționament, inclusiv de raționament abstract, va fi încurajată în conexiune cu obiecte și activități familiare în sala de grupă sau la domiciliul copiilor. Este considerată deosebit de semnificativă concretizarea ideilor matematice în experimente, utilizarea lor împreună cu alte concepte și elemente de cunoaștere pentru rezolvarea de probleme, pentru exprimarea unor puncte de vedere, pentru creșterea clarității sau relevanței unor mesaje. De asemenea, este de dorit ca domeniul să nu îngreunească copilul doar la contextul disciplinelor matematice, ci să-i ofere posibilitatea de a explora și contexte ale unor alte componente curriculare, oriunde apar elemente, cum ar fi: generarea unor desene geometrice, scheme, estimarea unor costuri, planificarea unor activități, cuantificarea unor rezultate, analiza proporțiilor unei clădiri etc. Abilități și competențe asociate demersurilor de investigație științifică, cum ar fi observarea, selectarea elementelor semnificative din masa elementelor irelevante, generarea de ipoteze, generarea de alternative, conceperea și realizarea de experimente, organizarea datelor rezultate din observații, pot fi dobândite de copiii preșcolari atunci când sunt puși în contact cu domeniul

cunoașterii naturii, prin activități simple, cum ar fi: observarea unor ființe/plante/animale/obiecte din mediul imediat apropiat, modelarea plastilinei (putând face constatări privind efectul temperaturii asupra materialului), confecționarea sau jocul cu instrumente muzicale simple, aplicarea unor principii științifice în economia domestică (ex. producerea iaurtului) sau prin compararea proprietăților diferitelor materiale. Totodată, preșcolarii pot fi încurajați să efectueze experimente, să utilizeze în condiții de securitate diferite instrumente sau echipamente, să înregistreze și să comunice rezultatele observațiilor științifice, să utilizeze diferite surse de informare, să rezolve probleme, să caute soluții, să sintetizeze concluzii valide.

3. Domeniul om și societate (DOS), care include omul, modul lui de viață, relațiile cu alți oameni, relațiile cu mediul social, ca și modalitățile în care acțiunile umane influențează evenimentele. Domeniul are o extindere și către contexte curriculare care privesc tehnologia, în sensul abordării capacităților umane de a controla evenimentele și de a ordona mediul. Tehnologia este cea care face ca productivitatea muncii să crească, astfel încât membrii comunității să-și poată procura produse mai multe, mai ieftine și de mai bună calitate. De aceea, se apreciază că preșcolarii pot fi puși în contact cu acest domeniu prin manipularea unor materiale și executarea unor lucrări care țin de domeniul abilităților practice, prin constatarea proprietăților materialelor, prin selecția unor materiale în funcție de caracteristicile lor, prin constatarea că materialele pot avea și calități estetice, cum ar fi textura, culoarea sau forma etc. De asemenea, în cadrul acestui domeniu se dorește ca preșcolarii să înțeleagă ființele umane angrenate în construirea propriului viitor și propriei lumi, trăind viața de zi cu zi. Totodată, este important ca preșcolarii să înțeleagă faptul că situațiile prezente își au originile în situații din trecut, să observe similarități sau diferențe între oameni sau evenimente, să își imagineze viața în alte perioade istorice. Se consideră necesar ca introducerea unor concepte sau dezvoltarea unor abilități de ordin general să utilizeze ca puncte de plecare experiențele personale ale copiilor. Din acest punct de vedere, ei vor fi încurajați să se angajeze în explorarea activă, din punct de vedere uman și social, a zonei sau cartierului în care locuiesc. Familiile acestora, mediul fizic, uman și social pot fi utilizate ca resurse de învățare. Pe de altă parte, textul literar, imaginile și alte materialele audio-vizuale pot fi utilizate ca surse de informare. În abordarea acestui domeniu se pleacă și de la premisa că instituția preșcolară reprezintă un context utilizabil pentru coordonarea principiilor și acțiunilor morale. Astfel, copiii vor înțelege mult mai ușor concepte precum dreptatea, echitatea, bunătatea, adevărul etc., atunci când le vor putea observa concretizate în acțiunile adulților cu care vin în contact. De asemenea, dezvoltarea unor conduite consistente cu principii morale va fi favorizată de observarea și discutarea de către copii a unor probleme morale, de exersarea lor în jocuri libere sau dirijate și de studierea și dezbaterrea unor opere literare specifice vârstei.

4. Domeniul estetic și creativ (DEC), care acoperă abilitățile de a răspunde emoțional și intelectual la experiențe perceptive, sensibilitatea față de diferitele niveluri de manifestare a calității, aprecierea frumosului și a adecvării produselor realizate la scopul pentru care au fost create. Experiențele și trăirile caracteristice presupun explorarea trăirilor afective, ca și a proceselor de a construi, compune sau inventa. Prin intermediul unor asemenea experiențe, copiii acumulează cunoștințe și abilități, ca și o sporită receptivitate perceptivă, care le va permite să reacționeze de o manieră personală la ceea ce văd, aud, ating sau simt. Aceste experiențe pot fi prezente în orice componentă curriculară, dar cu deosebire în contextul acelor discipline care solicită răspunsuri personale, imaginative, emoționale și uneori acționale la stimuli (vezi activitățile muzicale, activitățile artistico-plastice, drama, euritmia etc.).

5. Domeniul psiho-motric (DPM), care acoperă coordonarea și controlul mișcărilor corporale, mobilitatea generală și rezistența fizică, abilitățile motorii și de manipulare de finețe, ca și elemente de cunoaștere, legate mai ales de anatomia și fiziologia omului. Activitățile prin care preșcolarii pot fi puși în contact cu acest domeniu sunt activitățile care implică mișcare corporală, competiții între indivizi sau grupuri, având ca obiect abilități psihomotorii, ca și activitățile care pot avea drept rezultat o mai bună suplețe, forță, rezistență sau ținută.

Așadar, cadrele didactice vor urmări realizarea unei legături reale între domeniile experiențiale și domeniile de dezvoltare, fără a căuta o suprapunere exclusivă a lor ci, efectiv, prin găsirea strategiilor adecvate de atingere a dezvoltării globale a copilului și, implicit, a finalităților educaționale.

III. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE

III.1. Activități de învățare în educația antepreșcolară

În educația antepreșcolară, **tipurile de activități de învățare** prezente în planul de învățământ sunt:

- ✓ *Activități tematice;*
- ✓ *Jocuri și activități liber-alese;*
- ✓ *Rutine și tranziții.*

Activitățile tematice derulate cu copiii antepreșcolari sunt:

- *Jocul* (mijloace de realizare: jocul cu jucăria, joc simbolic, joc senzorial, joc de construcție, joc didactic, joc cu nisip și apă, jocul imitativ etc.);
- *Activitățile artistice și de îndemânare* (mijloace de realizare: desen, pictură, modelaj, activități practice și gospodărești);
- *Activitățile de muzică și mișcare* (mijloace de realizare: audiții, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, jocuri cu instrumente de percuție, cântecele, exerciții euritmice);
- *Activitățile de creație și de comunicare* (mijloace de realizare: povestiri, memorizări, lucrul cu cartea, citire de imagini, jocuri de cuvinte, jocuri verbal-imitative, exerciții onomatopeice);

- **Activitățile de cunoaștere** (mijloace de realizare: observări, lecturi după imagini, activități matematice cu jucării și obiecte concrete, convorbiri cu și fără suport intuitiv, jocuri didactice, microexperimente);
- **Activitățile în aer liber** (mijloace de realizare: plimbări, jocuri la nisipar, jocuri și întreceri sportive, utilizarea aparatelor de joacă adecvate vârstei).

Jocurile și activitățile liber – alese, ca și rutinele și tranzițiile, vor fi prezentate detaliat în secțiunea dedicată învățământului preșcolar.

III. 2. Activități de învățare în învățământul preșcolar

Tipurile de activități de învățare prezente în planul de învățământ pentru învățământul preșcolar sunt:

- ✓ **Activități pe domenii experiențiale (care pot fi activități integrate sau pe discipline);**
- ✓ **Jocuri și activități liber-alese;**
- ✓ **Activități pentru dezvoltare personală.**

Activitățile pe domenii experiențiale sunt activitățile integrate sau pe discipline, desfășurate cu copiii în cadrul unor proiecte planificate în funcție de temele anuale de studiu propuse de curriculum, precum și de nivelul de vârstă, de nevoile și interesele copiilor din grupă.

Numărul orelor alocate **activităților pe domenii experiențiale** indică îndeosebi numărul maxim de ore care pot fi parcurse într-o săptămână, disciplinar sau integrat. Educatoarea poate planifica activități de sine stătătoare, respectiv pe discipline (activități de educarea limbajului, activități matematice, de cunoașterea mediului, de educație pentru societate, de educație fizică, activități practice, educație muzicală sau activități artistico-plactice) sau activități integrate (cunoștințelele din cadrul mai multor discipline pot fi îmbinate armonios pe durata unei zile întregi și, cu acest prilej, în activitatea integrată intră și activitățile pentru dezvoltare personală și jocurile și activitățile alese SAU cunoștințele interdisciplinare sunt focalizate pe anumite domenii experiențiale iar jocurile și activitățile alese și activitățile pentru dezvoltare personală se desfășoară în afara acesteia).

Domeniile experiențiale sunt:

- ✓ Domeniul Limbă și Comunicare;
- ✓ Domeniul Științe;
- ✓ Domeniul Om și Societate;
- ✓ Domeniul Estetic și Creativ;

- ✓ Domeniul Psihomotric.

III.3. Organizarea și realizarea jocurilor și activităților liber - alese

Jocurile și activitățile liber - alese sunt cele pe care copiii și le aleg și îi ajută pe aceștia să socializeze în mod progresiv și să se inițieze în cunoașterea lumii fizice, a mediului social și cultural căruia îi aparțin, a matematicii, comunicării, a limbajului citit și scris.

Ele se desfășoară pe grupuri mici, în perechi și chiar individual. Practic, în decursul unei zile regăsim, în funcție de tipul de program (normal, prelungit sau săptămânal), două sau trei etape de jocuri și activități liber - alese (etapa I – dimineața, înainte de începerea activităților integrate, etapa a III-a – în intervalul de după activitățile pe domenii de învățare și înainte de masa de prânz/plecarea copiilor acasă și, după caz, etapa a IV-a – în intervalul cuprins între etapa de relaxare de după amiază și plecarea copiilor de la programul prelungit acasă). Totodată, în unele cazuri, ele se pot regăsi ca elemente componente în cadrul activității integrate.

Reușita desfășurării jocurilor și a activităților liber - alese depinde în mare măsură de modul în care este organizat și conceput mediul educațional. Acesta trebuie să stimuleze copilul, să-l ajute să se descopere, să relaționeze cu ceilalți, să coopereze, să se orienteze în spațiu, să-l invite la acțiune și la rezolvarea de probleme etc.

În interiorul grădiniței, copilul are nevoie atât de spații largi, cât și de spații restrânse, relativ izolate. Este necesară existența unor arii de activitate/centre de interes/centre de activitate bine organizate și dotate cu material bogat și diversificat, pentru a fi cât mai atractive pentru copii. Spațiul clasei va fi organizat pe centre de interes/activitate: *Biblioteca, Știință, Artă, Nisip și apă, Jocuri de rol, Construcții* etc., care să favorizeze dezvoltarea și stimularea capacităților intelectuale ale preșcolarilor, sub îndrumarea directă a educatoarei - care are rol de ghid, de sursă de informație, de partener de joc/activitate etc.

Prin organizarea spațiului grupei pe centre de interes/activitate, procesul de învățare este unul activ, de socializare, în care copiii interacționează direct cu materialele, cu alți copii, cu adulții, individual, în perechi sau în grupuri mici. Acest tip de organizare permite dezvoltarea liberă a copilului și stimularea simultană a acestuia, din perspectiva fiecărui domeniu de dezvoltare.

Astfel, dacă este vorba de activități desfășurate în sala de grupă, educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării spațiului în centre ca: ***Biblioteca, Colțul căsuței/Joc de rol, Construcții, Știință, Arte, Nisip și apă*** și altele. Organizarea acestor centre se va face ținând cont de resursele

materiale, de spațiu și de nivelul de vârstă al copiilor. În funcție de spațiul disponibil, sectorizarea sălii de grupă poate cuprinde toate centrele sau cel puțin două dintre ele în care cadrul didactic pregătește zilnic „oferta” pentru copii, astfel încât aceștia să aibă posibilitatea să **aleagă** locul de învățare și joc, în funcție de disponibilitate și nevoi.

Ambianța în care copilul își trăiește direct experiența de viață prin situațiile de viață prilejuite în scopul învățării se referă și la climatul socioafectiv. Iată care sunt caracteristicile ce l-ar putea convinge pe copilul care vede prima dată sala de grupă să facă primii pași și să își înceapă în mod fericit parcursul școlar:

- ✓ spațiu larg, luminos, aerisit, curat;
- ✓ culori pastelate, calde, îmbinate armonios;
- ✓ spațiu delimitat, dând impresia mai multor universuri care așteaptă să fie descoperite;
- ✓ mobilier dimensionat, specific vârstei preșcolare, dotat cu o varietate de materiale și jucării plasate la îndemâna copilului;
- ✓ existența altor copii cu care să interacționeze;
- ✓ o educatoare zâmbitoare, primitoare, prietenoasă;
- ✓ posibilitatea prezenței/rămânerii în sală pentru un timp, a unui membru al familiei.

Materialele care se vor regăsi zilnic în zonele/centrele/colțurile deschise nu trebuie să fie aleatorii, ci atent alese, în strânsă corelare cu tema săptămânii sau cu tema proiectului aflat în derulare. Ele vor fi ordonate, ținute în locuri fixe și la îndemâna copiilor, precum și etichetate, în prezența copiilor și corespunzător vârstei acestora.

Trebuie ținut seama ca în dotarea centrelor respective să existe jucării și alte materiale, respectând nivelul de vârstă al copiilor. Astfel, la grupele mici se recomandă jucării de format mai mare (păpuși, mașini, puzzle cu piese mari, lego etc.) și în cantități suficiente, deoarece este bine cunoscută tendința copiilor mici de a acapara jucăriile și uneori chiar locul de joacă. Pe măsură ce înaintează în vârstă și deprinderile de comportare în colectivitate sunt însușite, dimensiunile jucăriilor se micșorează, însă nu trebuie pierdut din vedere faptul că centrele de activitate trebuie dotate corespunzător. Criteriul adecvării la vârstă este unul care nu trebuie să dispară din mintea echipei de educatoare.

În aceste centre se organizează jocuri și activități liber - alese, precum și activități tematice/activități pe domenii experiențiale, care sprijină manifestarea comportamentelor dobândite.

Dacă dorim să sprijinim cu adevărat copilul, să se simtă bine, să trăiască bucurii alături și împreună cu ceilalți asemenea lui, să se poată dezvolta plener și armonios, este necesar să gândim permanent nu doar ceea ce învață și cu ce scop, ci și contextul în care se joacă și învață, mijloacele de care se prevalează și modul în care e construit **mediul educațional**. Pentru verificare, cadrele didactice vor urmări în permanență ce *mesaje* transmite sala de grupă:

- Se pot explora idei noi?
- Copilul poate derula activități diverse singur sau împreună cu ceilalți?
- Copilul se simte bine în acest spațiu?
- Grădinița, sala de grupă, elementele decorative sunt pentru copii sau pentru părinți și educatoare?
- Se regăsesc produsele activității copilului în mediul ambiental?
- Sunt amplasate la nivelul vizual al copilului?
- Tot ce este expus în sala de grupă se referă la tema proiectului sau a săptămânii? Dacă nu, cui folosește?
- Există o demarcare la centrele de interes în: *zona tematică-integrată, zona permanentă și zona depozit* pentru a înlătura excesul de materiale și pentru a ușura orientarea copilului în selectarea materialelor necesare?

În cele ce urmează vom trece în revistă centrele de interes/activitate care pot fi organizate în creșă/grădiniță, cu detalii privind materialele utilizate, dar și cu unele sugestii metodice.

În acest context, nu este lipsită de importanță opinia mai multor specialiști în domeniul educației timpurii care atenționează privitor la excesul de materiale și elemente decorative care îi pot crea disconfort copilului în sala de grupă. Studiile au arătat că, pentru copiii de nivel preșcolar, un mediu încărcat poate perturba atenția acestora, le distrage atenția și îi determină să obțină rezultate mai slabe. Nici pentru elevii mai mari, un mediu prea abundent decorat nu stimulează învățarea. Tot mai mult este evidențiată, atât de specialiștii în educație, cât și de profesorii și educatorii de la clasă, nevoia de a fi formați, încă din cadrul formărilor inițiale, în direcția unei amenajări educaționale adecvate pentru clasele lor, în ideea evitării suprastimulării copiilor. Gillian McNamee, director de învățare la Erikson Institute din Chicago avertizează profesorii asupra a ceea ce ea a numit “Efectul de mall” în decorarea sălilor de clasă. "Când mergi într-un mall, după o oră și jumătate deja simți că sunt prea mulți oameni, prea multă stimulare vizuală, gălăgie"; "Asta poate dărmă o persoană". De multe ori, profesorii sunt conștienți de efectele negative ale supraîncărcării sălilor de clasă, cunosc faptul că un mediu mai simplu stimulează creativitatea, însă se tem de impresia pe care o sală goală o generează în rândul părinților.

De fapt, tot ceea ce postăm pe pereți trebuie să fie în acord cu nevoile copilului și pentru stimularea dezvoltării acestuia. Mai mult, dacă un profesor ajunge la finalul anului școlar la concluzia că nu a folosit niciodată informațiile sau materialele afișate, nu a făcut referire la ele, înseamnă că ele nu au avut nicio valoare pedagogică pentru elevii săi. Unii practicieni sunt chiar de părere că nu este bine să afișezi nimic înainte ca aceste materiale să fi fost explorate sau create de copii/cu copiii.

Centrul Bibliotecă

În acest centru se vor desfășura multe activități din sfera limbajului sau vor fi inițiate activități de acest gen, pe grupuri mici, ce pot fi continuate mai târziu, în cadrul activităților pe domenii experiențiale.

Materiale. Este recomandat să punem la dispoziția copilului materiale specifice, care să se constituie într-un mediu educativ și cultural, activ, stimulat: cărți, caiete și unelte de scris, ziare, reviste, imagini și jocuri cu imagini, discuri, CD-uri și DVD-uri și aparatura necesară pentru folosirea acestora: televizor, video, computer etc.

Sugestii/recomandări. Centrul Bibliotecă va trebui să fie amenajat într-un loc liniștit al clasei. De asemenea, cărțile și materialele scrise puse la dispoziția copiilor în aceste centre trebuie să poată fi vizualizate și accesate cu ușurință de către copii. Pentru aceasta, se recomandă, utilizarea etajerelor cu plan înclinat, a minibibliotecilor/bibliotecilor mobile sau a cutiilor de depozitare în care se vor delimita, prin etichete colorate diferite sau cu imagini sugestive (alese/concepute împreună cu copiii), categoriile de cărți (pe vârste, pe genuri, pe autori) etc. În plus, numărul și tipurile cărților vor fi limitate (10 cărți ar fi un număr optim), ținând cont de vârsta copiilor, de interesul lor față de anumite subiecte, de tematica abordată progresiv în planificarea calendaristică etc.

Recomandat este ca **Centrul Bibliotecă** să conțină o *Zona tematică* cu cărți: ficțiune, non-ficțiune (etichetate cu buline de culori diferite, așezate pe raft cu fața spre copil) și jocuri tematice; o *Zona permanentă*, destinată materialelor tipărite, etichetate, așezate/expuse pe raft cu cotorul, precum și ilustrații, planșe, jetoane, jocuri cu litere și cifre, instrumente și suporturi variate de scris, echipamente audio-video; o *Zonă de depozitare* pentru materiale tipărite, figurative, jocuri tematice, cărți confecționate de copii, consumabile.

Centrul Bibliotecă și noile tehnologii și echipamente multimedia. Multe săli de grupă sunt dotate cu televizoare, dar utilizarea acestora trebuie făcută cu multă precauție și cu un scop precis. Educatoarea trebuie să planifice, numai dacă este necesar, un timp scurt pentru vizionare, să selecteze un anumit program care vine în acord cu tema activităților. Este util ca vizionarea programului sau a secvenței respective să aibă loc cu un grup de copii, sub îndrumarea educatoarei care participă alături de aceștia pentru a le da explicații.

Televizorul trebuie folosit pentru a completa cunoștințele copiilor și nu ca un element concurent pentru activitățile din sala de grupă, în scopul vizionării desenelor animate.

Totodată, experiența multor țări pune în lumină faptul că cea mai eficientă modalitate de inițiere a copiilor în domeniul informaticii și al calculatoarelor este practica utilizării lor, de care să beneficieze toți copiii. Deoarece abilitățile de utilizare a calculatoarelor sunt esențiale în societatea de astăzi, mulți părinți cred că, cu cât copiii lor încep să utilizeze calculatorul mai repede, cu atât este mai bine.

În majoritatea grădinițelor din România există cel puțin un calculator care poate fi folosit în activitatea didactică de predare-învățare, deoarece instruirea asistată pe calculator stimulează și mai mult interesul copiilor pentru nou – ecranul monitorului fascinează copiii de toate vârstele. Imaginile în mișcare, noutățile cu care iau contact constituie fiecare în parte o nouă modalitate de asimilare a cunoștințelor, de formare a priceperilor și deprinderilor.

Unii experți sugerează că utilizarea calculatorului de preșcolari poate fi benefic, deoarece:

- ✓ învață/exersează abilități spațiale și de logică;
- ✓ pregătește copiii pentru utilizarea calculatorului în viitor;
- ✓ crește stima de sine și încrederea în sine;
- ✓ stimulează capacitatea de rezolvare de probleme;
- ✓ stimulează înțelegerea limbajului;
- ✓ îmbunătățește memoria de lungă durată;
- ✓ exersează abilități care vizează dezvoltarea motricității fine.

În ciuda multor beneficii, diverși autori subliniază, de asemenea, *dezavantajele* utilizării calculatorului la vârsta preșcolară. Unii își exprimă îngrijorarea pentru sănătatea fizică a copiilor, alții citează preocupările privind problemele de dezvoltare care pot apărea. Sistemul osteomuscular, la vârsta preșcolară, este încă în curs de dezvoltare, iar calculatoarele și mobilierul, în special acasă, sunt rareori configurate corect pentru copii.

Majoritatea părinților par a fi conștienți de pericolele posibile, atunci când copiii stau mult timp cu ochii în calculator, cu gâturile răsucite și cu încheietura mâinii supraextinsă.

O altă dificultate apare atunci când computerul este folosit ca un baby-sitter și copilul este lăsat în grija acestuia, fără îndrumare, fără supraveghere, fără limitări.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE, 2015) a efectuat o anchetă internațională privind impactul utilizării în exces a tehnologiei în grădinițe (n.n. școli) în 2015 și a venit cu concluzii mixte. Au descoperit dovezi că folosirea moderată a computerelor în clasă a avut tendința de a sprijini rezultatele învățării, dar a descoperit și unele efecte negative ale utilizării computerelor. O interpretare pe care OCDE a dat-o a fost aceasta: "construirea unei înțelegeri profunde, conceptuale și a unei gândiri de ordin superior necesită interacțiune intenționată dintre profesor și copil, iar tehnologia uneori distrage atenția față de acest angajament uman valoros".

Centrul Artă

Este o zonă a artei și a imaginației în care copiii vor putea desena, picta, modela, cânta, dansa, realiza lucrări individuale și colective cu materiale din natură și materiale refolosibile, vor putea face jucării, costume pe care le vor îmbrăca la jocul de rol sau la carnaval etc.

Materiale. Așa cum este de așteptat, centrul Artă poate fi dotat cu acuarele, pensule, planșete, plastilină, creioane colorate, hârtie glasată și creponată, coli albe și cartoane, precum și diferite alte materiale utilizate în lucrările artistico-plastice și practice, de tipul materialelor din natură și accesoriilor din material plastic, fier, polistiren expandat etc. Nu va lipsi nici panoul unde sunt expuse lucrările copiilor, astfel încât să poată fi privite, discutate, admirate prin activități care dezvoltă spiritul critic și autocritic al copiilor. Tot aici, în acest centru, pot fi plasate și instrumente muzicale sau obiecte cu care copiii pot face activități de muzică și mișcare (minge, coardă, cerc, eșarfă, etc.).

Util este ca și în **Centru artă** să existe: o *Zona tematică* – amenajare flexibilă a spațiului, favorabilă lucrului în poziții variate: la șevalet, pe podea, la tablă, pe carton/sul de hârtie/sul de perete etc.; materiale pentru tehnici diversificate, materiale și instrumente variate (inclusiv neconvenționale); o *Zonă permanentă* cu materiale pentru grafică, pictură, modelaj, colaj, lipire, așezare/asamblare plană (convenționale și inedite), cu un spațiu flexibil pentru expunerea lucrărilor; o *Zonă de depozitare* pentru consumabile, lucrări de artă, albume, cu spații pentru păstrarea lucrărilor, cu materiale pentru organizarea spațiului, păstrarea curățeniei, echipamente de protecție

Sugestii/recomandări:

Când un copil zgârâie cu degetul sau cu un bețișor pământul, sau desenează cu creionul pe hârtie, el creează și înfățișează lumea așa cum o vede el. Lăsați-l să exploreze și să se folosească de ideile lui originale, așa cum crede el că e mai bine.

Evitați să dați copilului să copieze modele. Acestea inhibă imaginația.

Modul în care privesc adulții operele copilului este diferit de semnificația pe care copilul o dă acestora. Pentru copil este important procesul în sine, nu produsul final. Lăsați copilul să exerseze pentru a-și perfecționa achizițiile motrice și pentru a câștiga încredere în sine; puneți-i la dispoziție zilnic o varietate de experiențe artistice și materiale.

De câte ori aveți posibilitatea, ieșiți cu copiii în afara spațiului clasei. Ceea ce trăiesc și văd se va exprima în creațiile lor artistice.

Acordați o atenție deosebită calității materialelor folosite. Experimentați-le dumneavoastră înainte de a le pune la dispoziția copiilor.

Utilizați șorțulețe de protecție pentru copii (nu neapărat din cele destinate pentru acest lucru, ci chiar făcute de dvs. din materiale textile refolosibile sau reciclabile – pânză, saci/pungi de plastic, altele), evitând astfel îngrădirea experiențelor copiilor la acest centru.

Nu uitați să discutați cu copiii, ori de câte ori se ivește ocazia, despre modul de utilizare a materialelor și instrumentelor de lucru.

Comentariile dumneavoastră trebuie să fie încurajatoare și nu critice. În schimb, ele nu trebuie să încurajeze uniformitatea. Dacă toate lucrările pe care le comentați sunt drăguțe ori simpatice, copiii nu vor mai avea încredere în judecata dvs. Oferiți-le un feedback constructiv, o părere sinceră, care să le vină în ajutor și mai ales implicați-i pe ei pentru a vă explica ce și de ce au realizat acele produse. (Văd că ai ales mai multe culori astăzi. Poți să-mi povestești despre asta? sau Văd că ai o lucrare îngrijită! Lucrarea ta respectă criteriul de acuratețe.)

Nu comparați desenele și picturile copiilor, competiția nu e potrivită la aceasă vârstă.

Amenajați cu grijă spațiul pentru așezarea lucrărilor terminate, în așa fel încât acestea să nu se deterioreze.

Asociați activitatea artistico-plastică cu muzica. Puteți pune un fond muzical liniștitor să se audă în surdină și să lăsați copiii să trăiască momentul.

Muzica poate constitui fondul pentru alte tipuri de activități: melodiile vioaie sunt plăcute atunci când vine vremea să strângem jucăriile sau când ne pregătim să ieșim afară, iar melodiile mai liniștite pot fi folosite la masă, înainte de somn etc.

Răspunsul natural al unui copil la muzică este mișcarea. Când știți că vă propuneți să încurajați copiii să se joace la colțul Artă cu instrumente muzicale și/sau cu obiecte care sprijină mișcarea, asigurați-vă că le oferiți spațiu suficient pentru mișcare și că nu îi vor deranja pe ceilalți din jocurile/activitățile libere pe care și le-au ales.

Anunțați copiii din vreme că trebuie să încheie lucrul și încurajați-i să strângă și să lase curat în urma lor.

Centrul Construcții

În acest centru, copilul se simte în largul lui; are libertatea de a face gălăgie. Aici ce s-a dărmat poate fi refăcut imediat, așa cum ce s-a înălțat poate fi dărmat într-o clipă, totul ca-ntr-o poveste. Iar mâinile, mâinile lor simt, mângâie și controlează forme, stăpânesc lumea.

Materiale. Aici sunt puse la dispoziția copiilor diverse jocuri de construcții, cuburi de diferite dimensiuni și diferit colorate, Mozaic, Vitocomb, Rotodisc, Lego și altele cu care aceștia pot realiza diferite teme. De asemenea, aici se pot adăuga și jucării din categoria mijloacelor de transport (mașini, trenulețe, avioane etc.), semne de circulație, pomișori, omuleți etc., figurine diverse care îmbogățesc construcțiile copiilor. Organizarea materialelor presupune, de asemenea, existența *Zonei tematice* cu seturi, truse, blocuri de construcții plane și tridimensionale, figurine, materiale din natură, deșeuri de lemn, plastic etc., depozitate în cutii transparente și etichetate; a *Zonei permanente* pentru truse, seturi de construcții plane, tridimensionale, material mărunț din natură, deșeuri de plastic, lemn, carton pentru suprapunere, întrepătrundere, îmbinare, înșirare etc.; a *Zonei de depozitare* pentru recipiente, cutii, mașini, semne de circulație, bandă adezivă, materiale și instrumente recuperate, confecționate.

Sugestii/recomandări:

Cuburile ocupă mult spațiu; de aceea, vom găsi un loc potrivit pentru ele, de regulă un container portabil, care poate fi ușor mutat.

Spațiul de depozitare trebuie să fie cât mai aproape de sol, dacă nu chiar pe sol și foarte aproape de locul în care copiii vor construi. Învățați copiii să așeze cuburile de aceeași mărime și formă împreună; dacă aveți un dulap unde le așezați, le puteți sorta și așeza folosind etichete.

Locul unde copiii se joacă trebuie să fie suficient de larg, pentru a le oferi confortul realizării în voie a construcțiilor, dar suficient de distanțat de locul pe unde se mișcă frecvent copiii prin grupă, ca să nu pună în pericol stabilitatea construcțiilor.

Deoarece în acest centru se desfășoară o activitate zgomotoasă, colțul respectiv poate fi dotat cu un covor care să atenueze zgomotul, să fie înconjurat cu o rogojină.

Materialele puse la dispoziția copiilor trebuie să fie interesante.

Avertizați din timp copiii că trebuie să își termine construcțiile și că urmează strângerea acestora.

Pentru că strângerea lor nu e o activitate prea plăcută pentru copii, încercați să folosiți un cântecel pentru acest lucru sau să îndemnați copiii să le strângă luând cuburile unul câte unul și descoperind ce se întâmplă, ce rămâne.

Centrul Joc de creație/Joc de rol

Este locul în care se concentrează activitățile casnice cu care fac cunoștință copiii și de exersare a rolurilor sociale. Acesta este unul dintre cele mai îndrăgite de copii, întrucât aici găsesc la îndemâna lor *Căsuța păpușii*, diferite truse și un bogat și variat material pentru jocurile de rol: *De-a mama*, *De-a gospodina*, *De-a doctorul* etc.

Materiale. Mobilier, veselă, tacâmuri, aragaz (toate cu dimensiuni pe măsura copiilor și nu neapărat realizate din materialele cu care suntem obișnuiți – putem avea un aragaz făcut dintr-o cutie de carton sau tacâmuri din carton îmbrăcat în poleială etc.); seturi cu jucării sau, după caz, instrumente/ustensile folosite de diferiți profesioniști (medic, tâmplar, electrician, chimist etc.); costumație și accesorii adecvate și măști pentru asumarea diferitelor roluri (în familie sau ca profesioniști, personaje din povești), ceea ce face ca implicarea lor în roluri să atingă cote maxime. Tot aici pot fi plasate păpușile, în diferitele forme ale teatrului pentru copii, precum și paravanul pentru teatru.

Și aici, materialele pot fi aranjate astfel încât să existe: *Zona tematică* - truse, echipamente, decor multifuncțional la tema săptămânii/proiectului, costumații, accesorii, marionete, păpuși; *Zona depozit* – truse pentru jocuri de rol, jucării confecționate, obiecte tehnice – cântar, casă de marcat, pușculiță de economii, aparate casnice; materiale recuperate – recipiente alimentare, cosmetică, curățenie, tuburi, arcuri, unelte, materiale textile, de lemn etc.; *Zona depozit* – truse pentru jocuri de rol, jucării confecționate, obiecte tehnice – cântar, casă de marcat, pușculiță de economii, aparate casnice; materiale recuperate – recipiente alimentare, cosmetică, curățenie, tuburi, arcuri, unelte, materiale textile, de lemn etc.

Sugestii/recomandări:

Plasarea acestui centru trebuie gândită într-un colț mai retras al clasei, dar cu acces la o fereastră, pentru a da un aer familial, de casă; pentru vivacitatea dată de interpretarea diferitelor roluri, acesta poate fi plasat și lângă centrul *Construcții*. În măsura în care este posibil, centrul va fi delimitat pentru a le oferi copiilor cât mai multă intimitate (delimitarea poate fi făcută și cu un dulap/o etajeră și cu o bucată de material textil fin (voal, mătase, perdea, tifon etc.).

Educatoarea se va implica cu mult tact în jocul copiilor, respectând regulile jocului și intervenind pentru a stimula asocierea copiilor în joc (*Hai să mergem cu păpușica la Ioana în vizită. Uite ce prăjituri bune a pregătit!*), pentru a introduce materiale noi în joc, în funcție de evenimente speciale sau teme pe care dorește să le supună atenției copilului (*Iată ce fluturaș a venit la fereastra noastră! Haideți să-l privim puțin cu atenție și să îi întrebăm apoi și pe ceilalți dacă vor să vorbim mai multe despre fluturi.*), pentru rezolvarea unor conflicte (*Să vedem dacă putem să ne gândim la o soluție în care amândoi să aveți timpul vostru de joacă cu mașina de poliție. Voi cum ați împărți timpul? Cine ar trebui să fie primul care se joacă cu mașina?*).

Jocul copiilor în acest centru, trebuie observat cu multă atenție de către educatoare, pentru că furnizează o mulțime de date despre nivelul de dezvoltare a copilului și despre preocupările/problemele lui; toate aceste informații pot fi folosite cu succes în programele educaționale individualizate.

Centrul Știință

Este locul unde copiii găsesc la dispoziția lor materiale pentru diferite experimente pe care le pot realiza singuri sau sub îndrumarea educatoarei.

Materiale. Materialele ilustrative din diferite domenii ale științei includ: albume, glob pământesc, atlase geografice, botanice, cântar, pahare de dimensiuni diferite cu care copiii pot învăța să aprecieze diferența de greutate și de volum a diferitelor obiecte; cutii cu diferite semințe colecționate de copii; lupe sau microscop; semințe puse la încolțit, pentru observarea procesului de germinație; colecții de frunze, scoici, melci, pietre de diferite forme, mărimi, pene și multe altele care facilitează apropierea copilului de cunoașterea lumii înconjurătoare, pe care o descoperă pas cu pas și o explorează individual sau în grupul de copii cu care se joacă. De asemenea, acest centru are în dotare Puzzle, Lego, Domino, jocuri cu imagini: *Știi când..., Ce imagine urmează?, Numără și potrivește!* etc. Manipulând piesele acestor jocuri, copiilor li se dezvoltă coordonarea oculomotorie, capacitatea de discriminare vizuală. Ei dobândesc deprinderi de îmbinare, triere, așezare în ordine, clasificare, numărare, punere în corespondență, percepțiile de culoare, mărime, formă.

Gestionarea materialelor s-ar putea face mult mai bine, dacă ar exista *Zona tematică*, cu materiale din natură strict legate de temă, materiale intuitive (mulaje, machete), materiale tipărite (enciclopedii ilustrate, atlase, cărți non-ficțiune legate de temă), materiale, substanțe, produse originale pentru experimente; *Zona permanentă*, cu materiale din natură pentru experimente de durată, obiecte tehnice - instrumente de măsură inclusiv neconvenționale, instrumente pentru experimente – pipete, eprubete, recipiente, lupe, magneți, coloranți etc., materiale figurative – fotografii, hărți, ilustrații, glob pământesc, jocuri de masă cu jetoane, cifre, patterns și *Zona depozitare*, în care să se păstreze: kituri tematice, binoclu, microscop, materiale din natură, colecții, jocuri tematice, echipamente audio-video, materiale cu structuri, culori, forme diverse.

Sugestii/recomandări:

Plasați acest centru în apropierea centrului Bibliotecă, pentru că în ambele centre copiii trebuie să fie liniștiți și să se poată concentra.

Pregătiți suficiente materiale pe care copiii le pot utiliza pentru sortare și clasificare, pentru seriere, pentru măsurarea greutateii și a dimensiunilor, pentru construirea de modele, pentru explorarea numerelor și a conceptelor spațiale.

Introduceți materiale care pot fi utilizate într-o varietate de moduri.

Jucăriile și jocurile de la acest centru vor sta pe rafturi deschise, la nivelul copiilor;

Asigurați centrul cu materiale care încurajează copiii să observe, să facă predicții, să experimenteze.

Îndemnați copiii să-și înregistreze descoperirile prin întocmirea schițelor, desenelor, graficelor sau prin completarea unor tabele.

Introduceți adecvat concepte și tehnici noi prin scurte expuneri pentru a-i ajuta pe copiii care au nevoie de o structurare mai puternică.

Creați fiecărui copil oportunități multiple pentru explorare liberă.

Furnizați materialele necesare și timpul disponibil copiilor care doresc să-și testeze ideile.

Încurajați experimentele copiilor care au la bază curiozitatea lor naturală, experiențele specifice trăite de copii și înregistrați observațiile.

Asigurați-vă că instrumentele științifice și materialele susțin desfășurarea unei game de activități științifice, de la cele de fizică, la plantat, de la studiul animalelor, la reacții chimice. Aveți grijă ca centrul Științe din sala de grupă să nu semene mai mult cu un muzeu, decât cu un laborator pentru o învățare activă.

Centrul Nisip și apă

Este o zonă prezentă din păcate în puține din instituțiile de educație timpurie din țara noastră; este un centru care dă posibilitatea copiilor să învețe, să se relaxeze și să-și reprezinte tridimensional realitatea.

Materiale. Dacă se găsește în incinta grupei, centrul are în dotare o măsuță special amenajată în care există atât nisip, cât și apă; dacă vorbim de centrul nisip și apă din exterior, respectiv din curtea grădiniței, el poate fi compus din spațiul aferent zonei *nisiparului*, din câteva recipiente pentru apă (de regulă, găleți din plastic) și o sumedenie de alte obiecte și instrumente cu care copiii se pot juca aici, experimentând cu plăcere lumea din jurul lor.

Centrul poate fi dotat și cu sticle și cutiute din plastic, bețișoare, pietricele, scoici, coji de nucă, dopuri de plută, capace de borcane și sticle, strecurători, lopățele și/sau alte forme de nisip etc.

Sugerăm gruparea materialelor din dotare astfel: *Zona tematică* – recipiente, amplasate la nivelul copiilor, cu produse specifice temei (apă, spumă, nisip, făină de porumb, orez, pământ etc.) și recipiente, forme, instrumente, materiale pentru experimente; *Zonă permanentă* - recipiente pentru nisip și apă, instrumente de turnat, scufundat, dozat, săpat, acoperit; *Zonă depozitare* - forme, unelte, pompe de apă, stropitori, câni gradate, pipete, clești, pensete, sită, găleți, jucării plutitoare, pâlnie, siluete, alte materiale din natură.

Sugestii și recomandări:

Copiii care lucrează cu apă trebuie să își protejeze hainele prin suflecarea mânecilor și prin acoperirea cu un șorț protector sau o salopetă de fâș/plastic.

Dacă lucrați cu apă și nisip în incinta sălii de grupă, e recomandat să acoperiți spațiul de lucru cu un plastic și să păstrați la îndemână un burete sau o cârpă pentru ștergerea surplusului de apă.

Apa din recipientul destinat acesteia trebuie să fie schimbată zilnic și trebuie să fie neapărat apă potabilă.

Nisipul folosit trebuie să fie fin și curat.

Cutia în care este depozitat nisipul nu trebuie să fie umplută până la vârf și trebuie acoperită peste noapte (chiar dacă ea se găsește în interiorul sau în exteriorul sălii de grupă).

Învățați-i pe copii regulile de bază ale acestui centru:

- nisipul trebuie să rămână în cutia lui; nu trebuie aruncat pentru că ne putem răni; nisipul nu este aliment;
- la colțul cu nisip folosim numai unelte/jucăriile de nisip de la centru;
- când am terminat joaca, strângem materialele și facem curățenie;
- dacă ne-am jucat cu picioarele goale în nisip, ne scuturăm bine tălpile înainte de a ne pune ciorapii; dacă ne-am jucat încălțați, ne scoatem încălțările și le scuturăm de nisip înainte de a intra în grădiniță.

Ce ar mai fi de spus? Desigur, ar trebui să știm că dacă nu putem avea un astfel de centru în sala de grupă sau în curte, putem să ne gândim să organizăm unul în colaborare cu o colegă de la o grupă alăturată, într-un spațiu comun, de exemplu, cel de pe hol. Evident, în acest caz, trebuie să ne gândim și cine va supraveghea activitatea copiilor la acest centru (una dintre educatoare, un părinte voluntar/un alt angajat al instituției etc.).

Apoi, ar trebui să mai știm și faptul că la acest centru, pentru cazuri speciale, în funcție de temele parcurse, nisipul sau apa se pot transforma în hârtie tocată, bile de plastic, paste făinoase, orez, cafea, zahăr/făină, mălai, griș, materiale din natură. Totul trebuie să servească dorinței copilului de a explora, de a se dezvolta, de a comunica, de a se bucura etc.

Centrul tematic

Când gândim amenajarea spațiului educațional, trebuie să rezervăm și un loc pentru centrul tematic. Acesta poate fi plasat la intrarea în clasă, pentru a putea fi văzut atât de copii, cât și de părinți. El este un spațiu de afișare și dezbateri deschis tuturor. Așadar, putem amenaja un panou, o etajeră, o masă unde vom expune elemente ce sugerează tema de studiu/tema proiectului. Aici, pe parcursul parcurgerii temei respective, educatoarea, copiii și părinții vor aduce/plasa (în urma confecționării) o serie de materiale corespunzătoare acesteia: cărți, atlase, albume, imagini, obiecte finisate sau din natură, lucrări ale copiilor etc. Tot aici putem așeza *Cutiuța cu întrebări*, pe care copiii le pun în legătură cu tema propusă și la care urmează să găsească răspunsuri împreună cu colegii, educatoarea, frații mai mari, părinții.

În afara centrelor de activitate, fiecare grupă trebuie să dispună și de o serie de alte instrumente de lucru (de exemplu, cele folosite zilnic în timpul întâlnirii de dimineață - panou de prezență, calendarul naturii, ceas, jurnalul grupei, tabela/panoul responsabilităților/ aniversărilor/evenimentelor speciale etc.).

Pentru etapa jocurilor și a activităților alese desfășurate în curte, o atenție specială va fi acordată atât organizării și amenajării curții de joc, cât și siguranței pe care o oferă copiilor spațiul respectiv și dotările existente.

Necesitatea copiilor de a se deplasa în spații largi, conduce la amenajarea curții grădinițelor în așa fel încât copiii să aibă loc de joacă în care să se găsească suprafețe asfaltate și suprafețe cu iarbă, gropi cu nisip, pietriș, dotări fixe tridimensionale pentru cățărat, scări etc. Este foarte bine dacă se asigură și jucării sportive sau alte materiale ușoare necesare desfășurării unei activități cât mai diversificate în aer liber. Dacă grădinița nu are curte (cazuri destul de rare), se recomandă folosirea spațiilor libere din parcurile cele mai apropiate.

III.4. Organizarea și realizarea rutinelor și a tranzițiilor în educația antepreșcolară și a activităților pentru dezvoltare personală (rutine, tranziții, activități opționale) în învățământul preșcolar

Planul de învățământ pentru nivel antepreșcolar menționează ca activități de învățare distincte: **rutinele și tranzițiile**.

Pe de altă parte, în planul de învățământ pentru nivelul învățământ preșcolar regăsim **Activitățile pentru dezvoltare personală**, care includ: **rutinele, tranzițiile și activitățile din perioada după-amiezii** (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal), precum și **activitățile opționale**.

RUTINELE sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a zilei. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestuia.

Rutinele înglobează, de fapt, activități de tipul: *sosirea copilului, întâlnirea de dimineață, micul dejun, igiena – spălatul și toaleta, masa de prânz, somnul/perioada de relaxare de după-amiază, gustările, plecarea* și se disting prin faptul că se repetă zilnic, la intervale aproximativ stabile, cu aproape aceleași conținuturi.

Sosirea și plecarea copilului din grădiniță. La **sosire și la plecare**, este important ca educatorul să creeze o atmosferă plăcută, caldă, în care copilul să pătrundă cu încredere. Prezența cadrului didactic, o mângâiere prietenoasă, un zâmbet, invitația către un centru sau poate faptul că este lăsat să vină cu un prieten în grădiniță (jucăria preferată despre care are atâtea de spus), îndrumarea lui către alți copii matinali, cunoscuți drept parteneri de joc, îl fac pe copil să accepte mai ușor despărțirea de părinți. La sosirea în grădiniță, preșcolarii mari acordă ajutor în așezarea materialelor pe centre, finalizează o lucrare din ziua precedentă, sunt hotărâți să înceapă jocul, iar cei mici își aleg o jucărie și caută un loc mai retras ca să-și liniștească dorul de mama sau stau în jurul educatoarei, iar unii chiar își continuă somnul câteva minute pe o salteuță.

Salutul. Sosirea și plecarea copiilor din grădiniță este un moment prielnic pentru educator și părinți de a împărtăși evenimentele de peste noapte sau de peste zi, cele care se referă la comportamentele copilului și-i pot influența comportamentul diurn/nocturn. E necesar să informăm părinții regulat despre comportamentul copiilor la masă, despre meniul zilei, pentru a le suplimenta sau diversifica masa de seară, dar și despre stările lor în timpul somnului de după-amiază (unii sunt agitați, pot să facă febră sau să aibă vărsături). Prin **salut**, copiii învață despre politețe, însușindu-și expresiile specifice momentelor zilei, învață să comunice cu adulții (educatoarea și părinții celorlalți copii). Deși pare simplu, trebuie exersat mult timp până când un copil să simtă ritmul zilei și să înțeleagă că expresia „Bună dimineața!” nu se folosește și seara, la plecare.

Gimnastica de înviorare/Momentul zilnic de mișcare. Gimnastica de înviorare se desfășoară zilnic până la micul dejun, timp de 10-15 minute, în aer liber sau în încăpere, în funcție de condițiile atmosferice și contribuie la ridicarea tonusului emoțional și muscular al copiilor. Efectuarea zilnică a exercițiilor fizice contribuie la manifestarea anumitor eforturi voluntare pentru a le forma copiilor deprinderea de a face zilnic gimnastică. Gimnastica de dimineată trebuie să aibă un caracter distractiv, se poate face pe muzică, deoarece acompaniamentul muzical creează o ambianță plăcută, de bucurie sau poate cuprinde exerciții distractive cu caracter imitativ. Pentru desfășurarea gimnasticii de dimineată se aleg exerciții specifice nivelului de vârstă și poate include diferite exerciții de grupare, tipuri de mers, alergări, sărituri, exerciții pentru echilibru și dezvoltarea coordonării care antrenează tot organismul. Ansamblul de exerciții trebuie repetat pe parcursul a două săptămâni, apoi se pot introduce treptat și alte exerciții.

Întâlnirea de dimineată este o activitate bine structurată, care ocupă un loc important în programul zilnic și care durează aproximativ 15-30 de minute. Ea creează o atmosferă plăcută, prietenoasă și adesea plină de veselie pentru toată ziua și permite copiilor exersarea unor deprinderi importante, cum ar fi cele de a asculta, a vorbi, a sintetiza informația, a rezolva probleme, a urma indicații, a lua decizii etc. În acest context, de cele mai multe ori, conținutul întâlnirii de dimineată poate fi menționat, în proiectul didactic de activitate, la *Captarea atenției* (mai ales când vorbim de o activitate integrată). Există o multitudine de posibilități prin care întâlnirile de dimineată prind contur și, de aceea, recomandăm utilizarea unei palete variate de **mijloace de realizare**, pornind de la *discuție liberă/ convorbire* și continuând cu *activități muzicale, desen, gimnastică, jocuri didactice* etc., în contextul în care toate acestea pot duce la reușita activităților pe domenii experiențiale sau a activităților integrate desfășurate cu copiii.

Structura întâlnirii de dimineată are *elemente obligatorii* (salutul, prezența, calendarul naturii) și *elemente la alegere* (împărtășirea cu ceilalți, activitate de grup și noutatea zilei). Așadar, celor trei elemente obligatorii li se va adauga zilnic, în funcție de activitățile de învățare pe care le-am proiectat, în funcție de tema anuală de studiu sau de tema proiectului tematic pe care îl parcurg copiii, unul dintre elementele la alegere. În cazul alternativelor educaționale sau în învățământul particular putem remarca o structură diferită a întâlnirii de dimineată.

Întâlnirea de dimineată contribuie la formarea unor grupe de copii responsabile, democratice și sprijină formarea comuniunii de grup. Copiii învață să fie preocupați de ceilalți, după cum și ceilalți sunt preocupați de ei, se acceptă unul pe celălalt și li se stimulează curiozitatea pentru diferențele dintre ei, împărtășesc cu ceilalți impresii, dorințe, cunoștințe, antrenându-se în discuții interesante de tipul: *Vreau să am și eu o soră, Secretul meu, Am un prieten?, Piramidele din Egipt, Ce crezi că spun florile?* Acest moment nu trebuie să se transforme într-o recapitulare sau verificare de cunoștințe, deoarece copiii așteaptă zilnic să-și împărtășească ideile, experiențele, grijile, să-și deschidă sufletul în fața celor pe care îi consideră prieteni. Așa au aflat copiii de ce e trist și dezamăgit colegul lor care va avea o surioară („N-o doresc, nu-mi plac fetele”) sau despre o fetiță care era îngrijorată de sănătatea mamei („Poartă haine negre și plânge des după bunica”). Ascultându-i, putem depista cauza modificărilor de comportament ale copilului și putem oferi sprijin.

Acest moment este tonifiant pentru activitatea din întreaga zi și creează o atmosferă entuziastă. Depinde, însă, de modul cum educatorul echilibrează toate momentele pentru ca rețeta zilei să reușească pentru toți copiii.

Micul dejun și masa de prânz. În timpul servirii mesei, copiii socializează și învață despre nutriție și alimentație sănătoasă. Ei își exersează simțurile (văzul, gustul, mirosul, simțul tactil) și recunosc ce gust are mâncarea, identifică alimentele care au fost transformate prin gătit, se exprimă dacă le place sau nu un anumit aliment, dacă au voie să-l consume. E necesar să cunoaștem la ce alimente sunt alergici unii copii, dacă în familia lor se consumă carne, în special carne de porc, interzisă în unele religii. Copiii pot fi implicați în așezarea mesei, pun tacâmurile, cana și șervețelul în dreptul scaunului, recunoscând locul fiecărui copil. În timpul mesei învață să mânuiască lingura, furculița chiar și cuțitul, să mănânce independent și se formează deprinderea de a mânca fără zgomot, risipă sau murdărie, dar își consolidează și deprinderi matematice, de exemplu, pozițiile spațiale (stânga, dreapta), raportarea numărului la cantitate.

În unele grupe, gătitul reprezintă o practică curentă, o secvență de activitate integrată, în care copiii interacționează, observă și discută despre legume, fructe și alte alimente, respectă și discută/stabilesc reguli, pregătesc salate, pun murături, fac pizza etc. și își îmbogățesc meniul prin eforturi proprii. Treptat, sunt învățați să accepte toate alimentele care sunt necesare dezvoltării, iar părinții sunt mirați de faptul că „la grădiniță mănâncă tot”.

Pentru a le forma o atitudine pozitivă față de hrană putem adresa întrebări care să le stimuleze curiozitatea și care să-i determine să încerce să guste atunci când refuză anumite alimente. În acest context, consolidăm concepte învățate, îi invităm pe copii să facă estimări, predicții, să identifice forme, mărimi, structuri, texturi:

„Ce legume găsești în ciorbă?”

„Cât ai mâncat din farfurie, puțin, jumătate, tot?”

„Ce formă are mazărea?”

„Câți sâmburi are mărul tău? ”

„De ce crezi că are salata trei culori (roșu, portocaliu și alb)?”

Somnul și perioada de relaxare de după-amiază

Această etapă este specifică grădinițelor cu program prelungit și săptămânal, iar pentru copiii care „vor dormi” prima dată în grădiniță, e necesară o pregătire din partea părinților, a educatorului, astfel încât să nu creadă că sunt abandonați, să-i asigurăm că întotdeauna după acest moment vor merge acasă. În dormitorul grădiniței, copilul învață să se dezbrace și să se îmbrace, să-și așeze în ordine hainele, activități pe care le face la început

cu stângăcie pentru că necesită o bună coordonare psihomotorie. Din partea educatorului, această perioadă a zilei impune o bună organizare, calm, atenție, blândețe și multă răbdare pentru că fiecare copil are nevoie de sprijin și îndrumare.

Câteva recomandări/sugestii, considerăm că ar fi binevenite în raport cu această rutină, respectiv:

- Hotărâți împreună cu copilul, care va fi locul său de odihnă și evitați schimbările.
- Sugerați-le copiilor să se ajute unii pe alții.
- Lăsați-i să doarmă cu jucăria preferată sau cu alte obiecte de substituție. (O fetiță reușea să adoarmă doar dacă avea o anume păturică de acasă, pe care o recunoștea după miros.)
- Aduceți un coș în care să pună lucrurile care se rățăcesc. (Părinții vor ști seara, la plecare, unde să le găsească).
- Dacă copilul și-a pierdut obiecte de îmbrăcăminte, încercați să rezolvați problema în aceeași zi, nu tratați cu indiferență dând vina pe cel mic.
- Cereți părinților să pună etichete scrise sau să însemne hainele și încălțăminte în același fel, astfel încât copilul să-și recunoască semnul individual.
- Asistați-i în timpul somnului și observați-le comportamentul; veți putea preveni micile accidente (precum udatul patului).
- Citiți-le sau, din când în când, puneți-le un CD cu povești.
- Nu obligați copiii să doarmă, pentru că nu sunt toți obișnuiți cu somnul de după-amiază, iar nevoile de somn ale copiilor diferă; cu cât cresc au nevoie de mai puțin timp pentru odihnă diurnă. Asigurați-le un spațiu, pe o saltea sau canapea, unde pot să se relaxeze, răsfoind o carte, lecturând imagini, construind un puzzle.

TRANZIȚIILE sunt activități de scurtă durată, care fac *trecerea de la momentele de rutină la alte tipuri/categorii de activități de învățare, de la o activitate de învățare la alta*, în diverse momente ale zilei.

Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copilului, de contextul momentului și de calitățile adultului cu rol de cadru didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unei activități în care se execută concomitent cu momentul de tranziție respectiv un joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.

Adesea aceste momente sunt accelerate, tensionate și pot constitui o problemă pentru copiii care nu și-au finalizat lucrul într-un centru și pentru educator, care trebuie să se încadreze în timp și să respecte programul zilnic.

Sugestii pentru o tranziție ușoară

- Anunțați cu câteva minute înainte că e timpul să se pregătească pentru încheierea lucrului, a jocului „Mai sunt 5 minute și vom începe să facem curățenie.”
- Arătați-le ceasul și sugerați-le să urmărească acele indicatoare „Când acul mic va fi la 10 și cel mare la 6, oprim lucrul în centre și ne pregătim pentru curățenie.”
- Aduceți o clepsidră mare (de 5 minute) și cereți-le să termine curățenia în centru până la golirea ei.
- Folosiți instrumente sonore, de exemplu, clopoței, tobă, maracasă, pentru a marca momentul încheierii lucrului.
- Participați alături de copii la curățenie.
- Acordați timp suficient copiilor care nu au terminat lucrul. De exemplu, dacă un copil care lucrează la șevalet e concentrat să termine, nu-l mai solicitați pentru curățenie.
- Implicați copiii care au terminat lucrul într-o activitate: să interpreteze un cântec, un joc, ca să nu se plictisească sau să se orienteze către comportamente indezirabile.
- Uneori, trecerea de la o secvență didactică la alta poate constitui o tranziție, (precum mișcarea din semicerc la centre sau invers), timp în care copiii să rămână concentrați pe sarcină.

Etapela de tranziție pot fi marcate pe parcursul zilei de cântece, jocuri cu text și cânt, recitative ritmice sau prin alte mijloace atractive care, desfășurate zilnic, îi atenționează și-i pregătesc pe copii pentru un alt moment. Înainte de curățenie, educatoarea poate recita câteva versuri din cântecul *Hărnicuța* având grijă să creeze versuri și pentru băieți.

Mijloacele de realizare pot fi:

- ✓ *jocuri cu text și cânt*
- ✓ *recitative ritmice*
- ✓ *jocuri de degete*
- ✓ *numărători*
- ✓ *frământări de limbă*

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale, dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi realizat sub forma unei flori, a unei cărți, ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervalul de

ore în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul zilnic se face în primele zile de grădiniță prin discuții cu grupa, dar și cu părinții,

ACTIVITĂȚILE OPȚIONALE intră tot în categoria activităților de învățare, respectiv a celor de dezvoltare personală și se includ în programul zilnic al copilului în grădiniță.

Procedura de selecție a activităților opționale prevede ca acestea să fie alese în anul școlar anterior, pentru anul școlar viitor și prevede etape și termene clare pentru: elaborarea a minimum 2-3 miniprograme de opționale de către cadrul didactic, prezentarea acestora în ședințele cu părinții, alegerea de către părinți a opționalului potrivit pentru copil, aprobarea acestora de către Consiliul de Administrație al instituției școlare, transmiterea tabelelor cu opționalele propuse pentru anul școlar viitor către I.S.J., în vederea avizării acestora de către inspectorul de specialitate și definitivarea ofertei curriculare a instituției pentru anul școlar viitor.

Activitatea opțională intră în norma cadrului didactic și i se acordă o plajă orară de 0-1 activitate/săptămână. Activitățile opționale intră în categoria activităților de învățare, respectiv a celor pentru dezvoltare personală și se includ în programul zilnic al copilului în grădiniță. Programa unei activități opționale poate fi elaborată de educatoare și, în acest caz, va fi avizată de inspectorul de specialitate sau poate fi aleasă din oferta de programe opționale avizate de MEN sau de ISJ.

Activitățile opționale se desfășoară în conformitate cu prevederile legale în vigoare. Cadrele didactice care desfășoară activități opționale au libertatea de a-și alege ziua, în funcție de programul stabilit, timpul afectat fiind cel destinat activităților cu preșcolarii, în funcție de vârsta copiilor și specificul grupei. Activitățile opționale au menirea de a descoperi și dezvolta înclinațiile și abilitățile copiilor.

Precizări privind procedura de selecție a activităților opționale

Selecția activităților opționale se face în conformitate cu Calendarul elaborat de ISJ și transmis în unitățile de învățământ, acesta având la bază documente emise de MEN (ROFUIP, altele) dar și cu Procedura operațională elaborată la nivelul instituției de învățământ. Calendarul cuprinde activități, etape, responsabilități și documente necesare a fi întocmite care se constituie în dovezi (procese-verbale, proiecte de miniprograme, fișe de avizare, tabele centralizatoare, acorduri scrise ale părinților și chestionare completate de părinți și cadrele didactice etc.). Parcurgerea activităților din calendar/procedură se face într-o perioadă stabilită și previzionează oferta de opționale pentru următorul an școlar.

De regulă, activitatea de selecție a opționalelor debutează cu colectarea propunerilor venite dinspre cadrele didactice, în cadrul comisiei metodice, ținându-se cont de pregătirea de specialitate, înclinații, aptitudini ale cadrelor didactice dar și de nevoile copiilor și dorințele părinților, de baza materială existentă în grădiniță, de specificul local și/sau de alte criterii. Propunerile cadrelor didactice sunt centralizate de comisia pentru

curriculum în „Oferta de opționale” aceasta fiind supusă validării Consiliului profesoral. Cadrele didactice informează părinții despre „oferta de opționale”, colectează opțiunile acestora, cu ajutorul unor instrumente specifice (chestionar, interviu), astfel oferta fiind îmbogățită și cu propunerile părinților. După definitivarea ofertei de activități opționale, cadrele didactice elaborează proiecte de miniprograme pentru opțiunile precizate în ofertă, acestea fiind evaluate în cadrul comisiei pentru curriculum. Avizarea unui opțional se face de către conducerea instituției. Miniprogramele însoțite de fișele de avizare sunt supuse avizării inspectorului de specialitate și aprobării inspectorului general adjunct din cadrul IȘJ. Tabelul centralizator cuprinzând activitățile opționale stabilite a se desfășura într-un an școlar/semestru, aprobat de CA și de IȘJ, face dovada existenței curriculumului la decizia grădiniței.

La începutul anului școlar, în primele două săptămâni, în cadrul adunărilor generale, părinții selectează din oferta aprobată opționalul la care doresc să participe copiii lor. Activitățile opționale selectate sunt aprobate în Consiliul de administrație al unității de învățământ.

IV. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚILOR DIN PERIOADA DUPĂ-AMIEZII

Activitățile desfășurate în perioada după-amiezii (activități recuperatorii pe domenii de învățare, recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor) sunt tot activități de învățare.

Pentru organizarea și desfășurarea unor activități atractive și stimulative în perioada după-amiezii, se recomandă cadrelor didactice să aibă în vedere următoarele aspecte:

- ✓ respectarea particularităților individuale și de vârstă ale copiilor,
- ✓ respectarea ritmului propriu de învățare al copilului și a aptitudinilor individuale ale acestuia;
- ✓ acordarea libertății de mișcare și de decizie a copilului;
- ✓ corelarea temelor și a conținutului acestora cu tema săptămânală/tema proiectului și cu celelalte activități din programul zilei;
- ✓ pregătirea, din timp, a materialelor necesare;
- ✓ stabilirea unor detalii despre modul în care urmează a fi organizat spațiul sau despre metodele utilizate și tipul de interacțiune (educatoare-copil) adecvat fiecăruia (fie că vorbim de un copil sau de un grup de copii).

V. ACTIVITĂȚILE EXTRACURRICULARE ȘI EXTRAȘCOLARE

Alături de activitățile de învățare/lecții, ca principala formă de organizare a procesului de învățământ, în educarea copiilor/elevilor se folosesc și alte forme de activități, organizate de instituția de învățământ sau de alte instituții extrașcolare, al căror rol este de a contribui la dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității copiilor/elevilor.

Activitățile extracurriculare și extrașcolare sunt complementare educației formale și prezintă avantajul că, uneori, satisfac mai bine interesele particulare ale copiilor/elevilor, desfășurându-se într-un cadru mult mai relaxat și, în unele cazuri, în alte medii decât cel școlar cu care sunt atât de familiarizați sau în care s-ar putea simți încorsetați.

Activitățile extracurriculare reprezintă activități academice, sportive și artistice care se organizează la nivelul unității, suplimentar față de programul zilnic al copiilor și se înscriu în curriculumul la decizia grădiniței. Acestea se pot desfășura în colaborare/parteneriat cu alți agenți economici specializați în lucrul cu copiii de vârste mici, cu care creșele/grădinițele pot încheia contracte în funcție de preferințele copiilor și opțiunile părinților exprimate în scris la începutul anului școlar. Activitățile extracurriculare se propun de către Comisia pentru Curriculum, se avizează de către CP și se aprobă de către CA.

Activitățile extrașcolare reprezintă activitățile educative, culturale, artistice, recreative etc. organizate, de regulă, în afara unității de învățământ și în afara programului, de către profesorii pentru învățământ preșcolar, cu aprobarea direcțiunii.

Aceste activități contribuie la îmbogățirea bagajului de cunoștințe al copiilor/elevilor, la dezvoltarea priceperilor și deprinderilor acestora, a unor trăsături de voință și de caracter, la stimularea înclinațiilor și aptitudinilor individuale, venind în completarea și ameliorarea achizițiilor realizate în cadrul activităților din clasă.

În acest context, valorificarea potențialului informativ-formativ al acestora este esențială, atât din punctul de vedere al dezvoltării copilului, cât și din punctul de vedere al dezvoltării sistemului de învățământ în ansamblu.

Activitățile realizate în afara clasei și în afara instituției de învățământ pot oferi un ajutor însemnat în formarea copiilor, sub următoarele aspecte:

- ✓ îndrumarea și dezvoltarea intereselor și înclinațiilor copiilor, a aptitudinilor și talentelor individuale în diferite domenii ale științei, culturii, artei, tehnicii, sportului;
- ✓ îmbogățirea orizontului de cultură generală și antreprenorială;
- ✓ atragerea și stimularea copiilor în activități sociale, cu caracter educativ;

- ✓ aprofundarea reprezentărilor și noțiunilor morale, elaborarea unei conduite morale, dezvoltarea trăsăturilor de caracter;
- ✓ completarea și dezvoltarea, cu precădere, a acelor aspecte ale educației, pe care activitatea din clasă nu le poate consolida suficient.

În categoria **activităților extrașcolare** putem enumera: excursiile/vizitele la diferite obiective culturale, activități educative și creative în cadrul unor cercuri tematice pentru copii sau în cadrul unor organizații de copii și tineret, taberele școlare, activități din cadrul unor proiecte educaționale realizate de unitate cu aprobarea inspectoratelor județene, vizionarea unor spectacole și expoziții, manifestările cultural-artistice și sportive, precum și proiectele/programele educaționale cu diferite tipuri de activități dedicate copiilor (de lectură, activități practice/artistice creative, activități de educație rutieră, de educație ecologică, de educație pentru sănătate, educație religioasă, educație financiară, educație pentru valori, privind drepturile copilului, activități sportive, etc.)

Proiectele și programele educaționale (locale, județene, naționale, internaționale), la care a aderat unitatea de învățământ sau cadrul didactic, conțin seturi de acțiuni planificate pe o durată determinată de timp, care să conducă la formarea unor comportamente menționate în Curriculum.

Activitățile extracurriculare/extrașcolare se planifică și se desfășoară lunar sau, în cazul proiectelor educaționale, în funcție de calendarul proiectului, cu participarea părinților și a partenerilor educaționali din comunitate (autorități locale, biserică, poliție, agenți economici etc.).

Proiectarea acestora trebuie să se regăsească într-un singur document (*Caietul educatoarei* sau *Managementul grupei*), alături de celelalte activități, pentru a reliefa diversitatea, complexitatea, dar și convergența și coerența demersurilor educaționale întreprinse în educația copiilor.

Întrucât activitățile extracurriculare/extrașcolare, ca și activitățile curriculare, derulate în mod sistematic la clasă, trebuie realizate într-o secvență logică, pentru a forma competențele prestabilite, planificarea acestora va ține cont de corelarea cu celelalte activități desfășurate cu copiii și de evitarea supraîncărcării.

VI. DOCUMENTE ȘCOLARE ȘI INSTRUMENTE DE LUCRU UTILIZATE ÎN UNITĂȚILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE

Cadrele didactice din educația timpurie utilizează o serie de documente pentru înregistrarea copiilor în instituție/la grupă, pentru înregistrarea prezenței zilnice a acestora, a activităților cu copiii și a rezultatelor obținute cu aceștia, precum și pentru proiectarea fiecărei activități în parte, respectiv:

- Condica de evidență a activității didactice din educația timpurie/Planificarea săptămânală;
- Catalogul grupei
- Caietul de observații privind progresele copiilor;
- Fișele de apreciere a progresului individual al copilului înainte de intrarea în clasa pregătitoare;
- Proiectele tematice;
- Proiecte didactice pentru toate tipurile de activități, cu mențiunea că pentru proiectele de activitate integrată sunt necesare și scenarii de activitate;
- Planificarea și documentarea activităților derulate pentru dezvoltare profesională, pentru activitatea cu părinții, pentru activitatea cu școala, pentru activitățile extracurriculare.

Suplimentar, cadrele didactice din unitățile de educație timpurie, vor adăuga portofoliului lor profesional următoarele materiale:

- Materialele didactice confecționate, fișe de lucru și de evaluare, modele de lucrări artistico-plastice și practice;
- Proiecte educative, protocoale de colaborare, studii de specialitate;
- Portofoliile copiilor;
- Mapa cu materiale-suport pentru teme de consiliere – concepute sau preluate din diverse surse, pentru a putea veni în sprijinul părinților;
- CV – Curriculum vitae;
- Copii ale documentelor de studii.

În cele ce urmează, vor fi prezentate câteva dintre documentele enumerate anterior, cu detalii sau exemple relevante.

VI.1. Condica de evidență a activității didactice din educația timpurie/Planificarea săptămânală

Întreaga activitate didactică a cadrului didactic se înregistrează în documentul juridic **Condica de evidență a activității didactice din educația timpurie**. Aceasta este un document juridic și un instrument care vine în sprijinul cadrelor didactice, oferindu-le orientarea generală corectă cu privire la planificarea activității didactice, în vederea unei reușite integrări școlare și sociale a copiilor. De asemenea, aceasta oferă atât educatoarelor, cât și celor care doresc să afle ce înseamnă profesia de educatoare, o oglindă clară a activității desfășurate într-un an școlar cu copiii.

Planificarea activităților instructiv-educative din grădiniță constituie un document juridic justificativ al prezenței sale la grupă și al parcurgerii programului zilnic cu copiii.

Activitatea didactică se planifică anual și săptămânal în acord cu planul de învățământ și metodologia de aplicare a lui.

Planificarea anuală se realizează pe proiecte tematice și teme săptămânale independente care să fie corelate/distribuite pe cele 6 teme anuale de studiu.

Tema/ ideea se alege pornind de la interesul copiilor față de un subiect, de la dorința și puțința educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaștere; viața socială, știința, literatura etc. Tema va fi sugerată de descriptivul celor șase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viața copiilor, a societății sau de anumite tradiții și obiceiuri specifice.

Este important ca temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăiește copilul, de preocupările lui și de nivelul de dezvoltare al acestuia.

Se recomandă ca între temele alese pe parcursul unui an să existe un echilibru în ceea ce privește domeniile abordate, o corelare a acestora cu calendarul evenimentelor (sociale sau ale naturii). Se va ține seama de faptul ca unele teme considerate de educatoare a fi potrivite pentru copii s-ar putea să nu fie adecvate.

Pentru aplicarea la grupă a planificării un accent deosebit se va pune pe învățarea prin joc și activitățile pe grupuri mici și individuale, activități ce se desfășoară în afara celor frontale, cu întreaga grupă de copii.

Pe parcursul desfășurării activităților se va ține seama de ritmul propriu al fiecărui copil, de posibilitățile lui de exprimare și de sugestiile sau întrebările acestuia.

Planificarea săptămânală se elaborează în echipă, pentru grupe omogene sau eterogene. Ea poate fi realizată în format electronic, și în acest caz educatoarea va completa și **Condica de prezență și evidență a activității** (modelul destinat tuturor cadrelor didactice) sau în format lettric, și în acest caz va completa **Condica de evidență a activității didactice din educația timpurie** (care îndeplinește și rolul de planificare săptămânală).

Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă. Cadrele didactice consultă **Programul zilnic** aprobat în Regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ, în procesul de completare zilnică a *Condicii de evidență a activității didactice din educația timpurie*.

În cele ce urmează, ilustrăm structura acesteia și un exemplu de completare.

SĂPTĂMÂNA:

TEMA ANUALĂ DE STUDIU:.....

TEMA PROIECTULUI:

SUBTEMA/TEMA SĂPTĂMÂNALĂ:.....

DATA / ZIUA	INTERVALE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SEMNĂTURA

DATA / ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATE METODICĂ	SEMNĂTURĂ
		ACTIVITATE DE CONSILIERE EDUCAȚIONALĂ A PĂRINȚILOR	

NOTĂ: Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă. Cadrele didactice consultă **Programul zilnic** aprobat în Regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ, în procesul de completare zilnică a *Condicii de evidență a activității didactice din educația timpurie*.

**EXEMPLU DE COMPLETARE A ACONDICII DE EVIDENȚĂ A
ACTIVITĂȚII DIDACTICE – grupa mică PP**

SĂPTĂMÂNA: 8 – 12 octombrie 2018

TEMA PROIECTULUI: Tu și eu

TEMA ANUALĂ DE STUDIU:

Cine sunt/suntem?

SUBTEMA/TEMA SĂPTĂMÂNALĂ:

Familia mea

DATA / ZIUA	INTERVALE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SEMNĂTURA
8 oct. (Luni)	8,00 – 9,00	ADP – Deprinderi specifice primirii copiilor, deprinderi specifice servirii mesei, tranziție: <i>Cine oare?</i> (repetarea denumirii membrilor familiei și asocierea acestora cu diferite acțiuni), activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul ALA – Joc liber	
	9,00 – 11,00	ADP – Întâlnirea de dimineață (noutatea zilei – <i>Albumul familiilor noastre</i>); tranziție <i>Mergem toți în pas vioi</i> ALA – Jocuri pe centre de interes: (B) citire de imagini adecvate temei; (A) <i>Batista mamei/tatălui</i> – colorare; (C) <i>Scaunul/banca bunicului/bunicii</i> – asamblare cuburi lemn	
	11,00 – 12,30	ADE – Activitate integrată <i>Masa în familie</i> (lectură după imagini și activ.practică – îndoire șervețele) ALA – Joc cu text și cânt: <i>Am pierdut o batistuță!</i> ; <i>Cursa copiilor/mămicilor/taților</i> (ștafetă)	
	12,30 – 13,30	ADP – Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	

	13,30 – 16,00	ALA – Activități de relaxare, activități recuperatorii, ameliorative, de dezvoltare a înclinațiilor personale	
	16,00 – 17,30	ADP – Deprinderi de autoservire; tranziție: <i>Cine oare?</i>	
	17,30 - 18,00	ADE – Activitate practică <i>Masa în familie</i> (lucrare colectivă - desfacerea șervețelor și lipirea lor pentru a face o față de masă) ALA – Jocuri în aer liber, la aparatele de joacă și la nisipar ADP - Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul; deprinderi specifice plecării acasă a copiilor	

DATA / ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATE METODICĂ	SEMNĂTURĂ
8 oct. (Luni)	10,00 – 13,00 13,00 – 16,00	Pregătirea materialului didactic pentru activități; studiu individual – <i>Curriculumul pentru educație timpurie.</i>	
9 oct.- (Marți)	10,00 – 13,00 13,00 – 16,00	Proiectarea activităților extrașcolare – sem.I; Discutarea unor comportamente ale copiilor și a soluțiilor propuse pentru remedierea acestora.	
10 oct. (Miercuri)	10,00 – 13,00 13,00 – 16,00	Activitate metodică la nivel de unitate: Prezentare <i>Planul Dalton</i>	
11 oct. (Joi)	10,00 – 13,00 13,00 – 16,00	Sortare și așezare lucrări în portofoliile copiilor; Completări în <i>Caietul de observații</i>	
12 oct. (Vineri)	10,00 – 13,00 13,00 – 16,00	Proiectare activități pentru săptămâna următoare și completare în <i>Condica de evidență a activității didactice din educația timpurie</i>	

		ACTIVITATE DE CONSILIERE EDUCAȚIONALĂ A PĂRINȚILOR	
11 oct. (Joi)	17,00 – 18,00	<i>Cât timp și cum îl petrecem cu copilul?</i>	

NOTĂ: Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă. Cadrele didactice consultă **Programul zilnic** aprobat în Regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ, în procesul de completare zilnică a *Condicii de evidență a activității didactice din educația timpurie*.

VI.2. Catalogul grupei

Nr. crt.	Numele și prenumele copiilor	Data nașterii	Absențe zilnice în lunile											
			IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

NORME pentru completarea catalogului

Educatoarea grupei înscrie în acest document juridic, la începutul anului școlar, numele și prenumele copiilor, în ordine alfabetică, conform repartizării efectuate de conducerea unității, pe baza registrului de înscriere.

Copiii înscriși în grădiniță pe parcursul anului școlar sunt trecuți în catalog în ordinea prezentării lor la grupă, cu mențiunea “Prezentat la data.....” și cu semnătura educatoarei. Pentru copiii care nu mai frecventează grădinița se menționează:”Retras la data de” și se semnează educatoarea grupei. Aceste mențiuni se operează în rubrica “Numele și prenumele”.

Educatorea face zilnic apelul copiilor și notează absențele cu cifre care indică ziua în coloana corespunzătoare lunii. De asemenea, educatoarea consemnează zilnic, în centralizator, numărul copiilor prezenți, în rubrica ce indică luna și ziua respectivă. Educatorea primește catalogul la începutul anului școlar și are obligația să-l predea direcțiunii la sfârșitul anului școlar pentru a fi păstrat la arhivă, potrivit reglementărilor în vigoare.

VI.3. Caietul de observații

Caietul de observații asupra copiilor este un instrument de lucru care vine în sprijinul educatoarelor/profesorilor pentru învățământul preșcolar, în activitatea de cunoaștere, evaluare și reflecție asupra dezvoltării individuale a copiilor cuprinși într-o grupă. Acesta poate oferi câteva puncte de reper în observarea, consemnarea și intervenția asupra comportamentelor copiilor în activitatea zilnică, precum și oportunitatea de a nota propriile reflecții despre interacțiunile copiilor ce se realizează în cadrul învățării, referitoare la evoluția acestora pe parcursul anului școlar, despre modul în care intenționează să procedeze în continuare, în vederea unei reușite integrări școlare și sociale a preșcolarilor.

Observațiile pe care trebuie să le consemnăm despre copil se referă la:

- modul cum acționează cu obiectele (cum le mănuieste, dacă inventează moduri noi de a le folosi, dacă se joacă cu materialele din toate Centrele, dacă folosește o varietate de materiale sau optează doar pentru unele) ;
- modul cum interacționează cu ceilalți (educator, copii, alți adulți): mod de comunicare verbală/ nonverbală, inițiativă în comunicare, capacitate de autocontrol, capacitatea de exprimare a emoțiilor și de a înțelege emoțiile celorlalți;
- relațiile în cadrul grupului social al clasei (dacă se joacă cu copiii, ce roluri preferă, dacă inițiază jocuri, cu ce copii preferă să se joace).

Pentru o consemnare riguroasă pot fi utilizate mai multe tehnici de înregistrare a datelor prezentate mai jos:

a) Înregistrări factuale– sunt rezumate ale unor evenimente care cuprind informații despre:

- ce s-a întâmplat;
- când s-a întâmplat;
- unde s-a întâmplat;
- care a fost stimulul care a declanșat interesul pentru o anumită activitate;
- care au fost reacțiile copilului (dialogurile, calitatea comportamentului) ;

- cum s-a încheiat acțiunea.

b) **Înregistrări narative** sau de tip jurnal – sunt aprecieri, impresii asupra activităților individuale sau de grup care prezintă aspecte reușite sau mai puțin reușite și se fac la sfârșitul zilei.

c) **Cuantumurile de frecvență și mostrele temporale** ajută educatorul să urmărească de câte ori se manifestă un anumit comportament. De exemplu : „Cristina a mușcat de cinci ori copiii, până la masa de prânz.” Sau „Andrei a plâns 10 minute înainte să adoarmă”.

Sugestii pentru desfășurarea observării:

- Este bine să petrecem un timp în preajma copilului, fără să notăm, pentru ca acesta să se obișnuiască cu prezența noastră.
- Dacă unul din copii vă întreabă ce faceți, îi puteți spune „Scriu ceva ce trebuie să țin minte”.
- Dacă nu avem suficient timp pentru cele 15 minute de observare, putem descrie primele 5 minute din activitatea copilului, apoi vom face notații succinte.
- Observarea se face mai bine: când sunt în clasă copii mai puțini (la sosire, la plecare); când în clasă mai este un adult care poate prelua responsabilitățile (un părinte, profesoara de limbă străină); când în clasă e liniște; când copiii se joacă afară.
- Dacă formulați ipoteze finale prea devreme, fără a avea o imagine mai completă despre copilul observat nu puteți să hotărâți corect ce aveți de făcut;
- Dacă, totuși, credeți că aveți materialul necesar pentru formularea unei ipoteze, formulați-o sub formă de întrebare, nu ca și afirmație. Exemplu : Oare comportamentul negativist al lui Robert să fie cauzat de problemele prin care trece în legătură cu divorțul părinților ? Alte exemple de formulări acceptabile : „S-ar părea că...”, „E posibil ca...”, „Observările date ar putea să ne sugereze că..”, „Aceasta ne spune, probabil că...”.

Pentru o observare reușită, este important:

- să stabilim exact scopul pe care ni-l propunem;
- să stabilim comportamentele care ne interesează;
- să ne concentrăm asupra câte unui copil pe rând;
- să alocăm un timp special (de exemplu, 10-15 minute la jocuri și activități alese);
- să avem mijloace simple de înregistrare (grile, liste de rubrici pe care doar să se bifeze);
- să avem în permanență la noi un carnetel sau post-it-uri și un creion;
- să notăm cât mai exact faptele;

- să nu facem interpretări sau etichetări subiective;
- să notăm ceea ce ni se pare important, nou pentru dezvoltarea copilului;
- să observăm în condiții cât mai variate, locuri diferite și momente diferite, deoarece un comportament constant în situații diferite, e important pentru interpretare;
- să utilizăm casetofonul, reportofonul pentru interviuri, dialoguri;
- să înregistrăm notițele în caietul de observații;
- să interpretăm datele înregistrate pentru a diferenția aspectele caracteristice de cele aparente.

VI.4. Proiectul tematic

Metoda proiectelor este inițiată de J. Dewey și popularizată de W. Kilpatrick și este fundamentată pe principiul „viața este o acțiune și nu o muncă la comandă și școala, făcând parte din viață, trebuie să-i adopte caracteristicile” (E. Planchard, 1992, din Ioan Cerghit – Metode de învățământ). A apărut din nevoia formării omului practic, de acțiune și cu independență în gândire.

O perioadă de timp metoda „păcătuia prin faptul că era centrată cu precădere pe proces, separând conținutul de latura procesuală”. Știința era izolată de contextul disciplinelor, astfel a slăbit pregătirea științifică pentru că proiectele urmăreau acțiunea.

În prezent se atribuie proiectelor noi semnificații. Pedagogia modernă a proiectelor consideră proiectul ca „o temă de acțiune-cercetare, orientată spre atingerea unui scop bine precizat, ce urmează a fi realizată, pe cât posibil, prin îmbinarea cunoștințelor teoretice cu acțiunea practică.”

Metoda proiectului pune copiii în situația de a alege sau a accepta o temă de cercetare pe care să o analizeze sub variate aspecte. În felul acesta el acționează individual, pe grupe sau în echipe și nu folosește cunoștințele obținute doar la o disciplină, ci la mai multe care sunt în relație cu tema deci metoda îi îndeamnă spre o abordare interdisciplinară.

Metoda proiectului asigură următoarele avantaje:

- urmărește studierea unei probleme concrete, de viață;
- copilul exersează lucrul individual, pe grupe sau în echipă;
- folosește cunoștințe de la mai multe discipline, pe care le subordonează realizării unui scop;

- rezolvă situații reale de viață;
- exersează elaborarea răspunsurilor la întrebări și formulare de întrebări;
- este îndemnat la căutare pentru a găsi răspunsuri;
- realizează o sarcină într-un timp determinat;
- lucrul în grup îi ajută pe copii să asimileze cunoștințe în mod independent și să-și formeze atitudini ca: responsabilitate, inițiativă, perseverență, cooperare etc.;
- finalitățile se concretizează în lucruri importante pentru ei care le creează satisfacții.

Un proiect tematic poate avea următoarea structură:

Tema anuală de studiu:

Tema și subtemele proiectului tematic:

Grupa:

Durata proiectului:

Dimensiuni ale dezvoltării și comportamente vizate:

Resurse:

Metode și procedee:

Inventar de probleme:

Ce știu copiii despre tema investigată	Ce nu știu și vor să afle despre tema investigată

Harta proiectului/direcțiile de dezvoltare:

Descrierea proiectului:

Planificarea detaliată a activităților proiectului (pentru fiecare săptămână în parte):

Eveniment de închidere:

EXEMPLU DE PROIECT TEMATIC

Tema anuală de studiu: „Când, cum și de ce se întâmplă?”

Tema proiectului: „În lumea lui Colorici”

Subtemele proiectului: „Am și eu culoarea mea”; „Magia culorilor”

Grupa: mică

Durata: 2 săptămâni

Dimensiuni ale dezvoltării:

- *Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării*
- *Autocontrol și expresivitate emoțională*
- *Comportamente prosoziale, de acceptare și de respectare a diversității*
- *Activare și manifestare a potențialului creativ*
- *Mesaje orale în diverse situații de comunicare*
- *Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare*
- *Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat*

Comportamente vizate:

- explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când se joacă (nisip, apă, frunze, pluș, plastic, burete etc.)
- își coordonează mișcările în funcție de stimuli vizuali, ritm, cadență, pauză, semnale sonore, melodii;
- recunoaște și exprimă emoții de bază, produse de piese muzicale, texte literare, obiecte de artă etc.;
- își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare;
- exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate;
- demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, muzicale și practice, în conversații și povestiri creative;
- demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii;
- demonstrează familiarizarea cu conceptul de număr și cu numerația;
- demonstrează familiarizarea cu informații despre mărime, formă, greutate, înălțime, lungime, volum;
- evidențiază caracteristicile unor obiecte localizate în spațiul înconjurător.

Resurse:

Materiale: obiecte de diferite culori, cărți, albume, imagini, planșe, atlase, pliante, jetoane, puzzle, joc de masă, mozaic, foi colorate, foi de bloc de desen, acuarele, pensule, șevalete, pahare pentru apă, bețișoare de unică folosință, creioane colorate, creioane cerate, carioci, plastilină, planșete, planșe povești, calculator, slide-uri, casetofon, CD cu cântece, hârtie creponată, hârtie glacee, lipici, fișe de lucru, truse de construcții, bancă de gimnastică, material textil - diferite culori, trusa Logi, undițe, pești de plastic, ochelari galbeni, trenuleț confecționat - cu vagoane de diferite culori, eșarfe colorate, costum și accesorii de clown, aparat foto etc.
Umane: copii, părinți, educatoare, clown, pictor, profesor de desen
De timp: 2 săptămâni

Metode și procedee: brainstorming, jocul, observarea spontană și dirijată, conversația euristică și spontană, povestirea, exercițiul, învățarea prin descoperire, problematizarea, experimentul, demonstrația, explicația, modelarea, explozia stelară, cvintetul, diamantul etc.

Descrierea proiectului (o schemă mentală în care se parcurg toți pașii propuși)

Într-una din zile, o fetiță a venit la grădiniță cu niște picturi realizate acasă împreună cu mama ei. Copiii s-au adunat în jurul ei, punându-i tot felul de întrebări despre cum a realizat picturile și despre culorile folosite etc. Surprinzând discuțiile copiilor nu am pierdut ocazia și le-am propus să vorbim în perioada care urmează despre tainele culorilor. Așadar, am început o discuție despre culori, pentru a vedea ce știm și ce dorim să mai aflăm pentru a ne organiza.

Inventar de probleme:

<i>Ce știu copiii?</i>	<i>Ce nu știu și doresc să afle?</i>
<i>În jurul nostru sunt multe culori.</i>	<i>De unde vin culorile?</i>
<i>Cu culori colorăm, desenăm, pictăm. Pictorul folosește culori multe.</i>	<i>Ce semnificație are fiecare culoare?</i>

<i>Culorile roșu, roz sunt pentru fete.</i>	<i>Ce stare sufletească ne transmit culorile?</i>
<i>Culorile albastru, verde sunt pentru băieți.</i>	<i>Cum se colorează obiectele?</i>
<i>Majoritatea copiilor recunosc culorile primare și câteva din culorile binare.</i>	<i>Cum se obțin culorile binare?</i>
<i>Fiecare obiect are culoarea lui. Sunt obiecte sau lucruri care pot avea doar o culoare.</i>	<i>Care sunt culorile calde/ reci?</i>
<i>Curcubeul are multe culori. Și clovnul este frumos colorat.</i>	<i>Când apare curcubeul?</i>
<i>Culorile sunt importante. Fără culori, ar fi mai trist/ urât pe Pământ.</i>	<i>Care sunt culorile curcubeului? Care e ordinea lor în curcubeu?</i>

Mai târziu, ne-am gândit să îi anunțăm și pe părinți, Și, atunci, am început să le scriem o scrisoare:

Scrisoare către părinți:

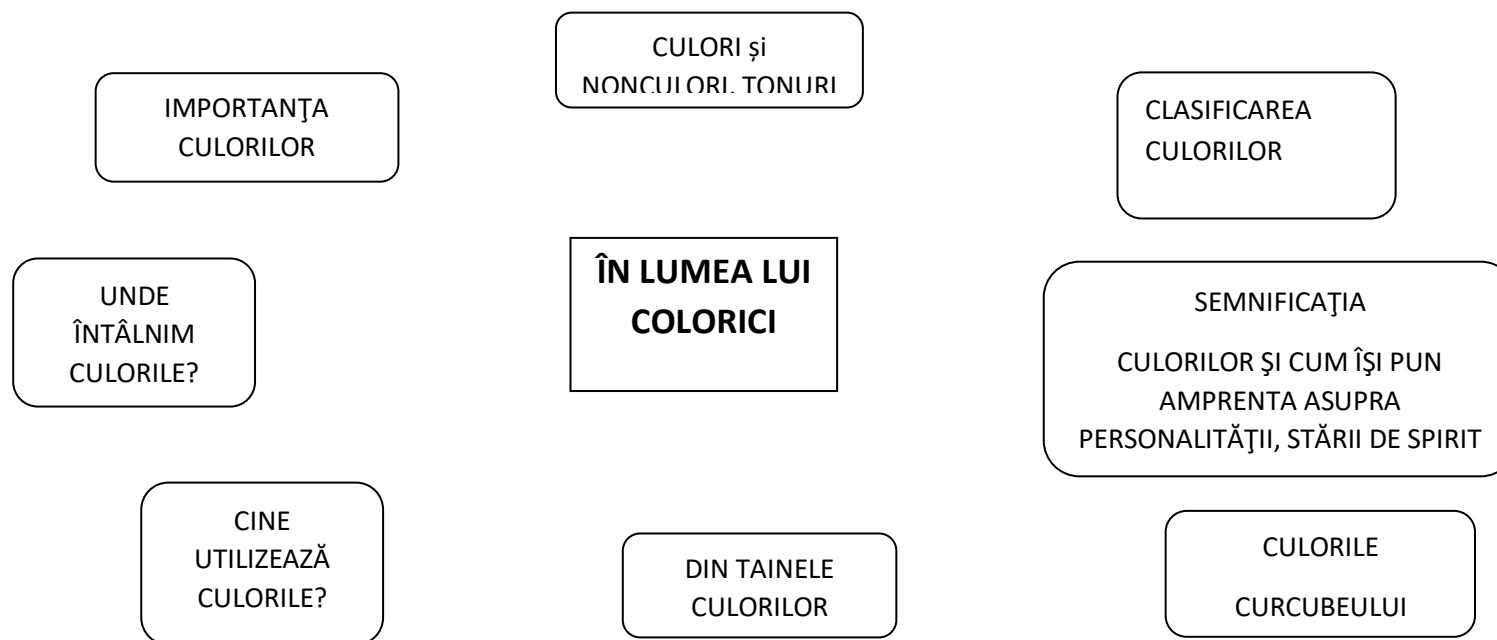
„ Dragi părinți, Grupa mica.....derulează, în perioada., un proiect cu tema „ **ÎN LUMEA LUI COLORICI** “. Această temă o vom aborda pentru a ajuta copiii să cunoască, să recunoască, să diferențieze, să înțeleagă, să-și îmbogățească calitativ și cantitativ cunoștințele despre culorile din mediul ce-i înconjoară. De aceea, vă rugăm să discutați cu copiii despre acest subiect, să le dați informații corecte, pe care să le împărtășească și celorlalți copii din grupă și să ne sprijiniți cu diverse materiale: cărți, reviste, enciclopedii, filmulețe, fotografii și tot ce credeți că ne-ar putea fi de folos. Totodată, vă rugăm să încercați să ajutați copilul ca, în funcție de culoarea declarată a zilei, să poarte un obiect îmbrăcăminte și să aducă și un alt obiect de acasă (jucărie, obiect de igienă personală, fruct etc.), în culoarea respectivă. Acesta, la sfârșitul programului, va fi restituit și adus acasă.

Așadar, dragi părinți, trebuie să știți că noi suntem mici, dar tot ceea ce ne înconjoară ne fascinează. Observăm cum se schimbă culoarea frunzelor copacilor, cum ziua devine noapte, cum merele se coc și devin roșii etc. Și, așa am observat că fiecare lucru are o culoare specifică, o culoare care semnifică ceva. Vă rugăm să ne ajutați să dezlegăm câteva taine ale culorilor !

Vă mulțumim pentru înțelegere și ajutor!

Educatoarea și copiii grupei.”

Și pentru că ziua este lungă, am găsit loc să facem și o hartă cu ideile noastre! Fiecare a contribuit cu câte o idee, cu o aprobare sau cu un dezacord, iar eu am scris totul pe tablă.

Atât în procurarea de materiale necesare, cât și în planificarea unor activități și desfășurarea acestora într-o manieră optimă și eficace, avem nevoie de persoane resursă și resurse umane. De aceea, am anunțat și am agreat împreună cu copiii să invităm într-una din zile un clovn. Sigur ne vom juca cu el cu multe culori și ne vom distra!

Iar eu, m-am ocupat de planificarea activităților pentru cele două săptămâni și am luat legătura cu un clovn și i-am explicat ce am nevoie, când și, totodată, cum vreau să interacționeze cu copiii, am stabilit jocurile, întrebările, materialele pe care le va utiliza când va veni la noi etc.

În prima săptămână – “Am și eu culoarea mea”, am decis că vom alocă fiecare zi unei culori și, de dimineața până la plecarea acasă, vom vorbi despre culoarea respectivă și ne vom juca cu ea în fel și chip. Iată cum ar arăta ziua dedicată culorii albastru:

TEMA SĂPTĂMÂNII 1: „AM ȘI EU CULOAREA MEA”

DATA / ZIUA	INTERVALE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SEMNĂTURA
	8.00-8.30	ADP- Primirea copiilor ALA- Joc liber	
	8.30-9.00	ALA: „Barca pe valuri” -Bibliotecă: elemente de comunicare scrisă (linia ondulată – valuri) -Știință: experiment cu pipeta (colorarea apei cu cerneală) -Nisip și apă: plutire (bărcuțe de hârtie, de plută etc.)	
	9.00-11.30	ADP : Întâlnirea de dimineață: activitate de grup „Albastru e cerul, albastră e marea” ADE: AI - “Peștișori în lacul albastru” (DȘ - joc exercițiu: grupare după formă, DPM – traseu aplicativ) ADP: tranziție - “Peștișorul năzdrăvan” (cântec)	
	11.30 –12.30	ALA: “Vâslim, vâslim” – joc de mișcare; „Pescarii pricepuți”- joc de îndemânare; ALA- Joc liber	
	12.30-13.00	ADP- Plecarea copiilor	

În ultima zi a celei de-a doua săptămâni am organizat o expoziție cu lucrările noastre, EXPOZIȚIA LUI COLORICI (ca eveniment de închidere).
Îi vom invita pe colegii și vecinii noștri, de la grupa mijlocie, pe părinții noștri, clovnul, pe d-nele asistente și pe d-nele de la bucătărie, care ne-au prezentat multe alimente și mâncăruri gustoase, hrănitoare și colorate!

SUGESTII PENTRU PLANIFICAREA ANUALĂ A TEMELOR (grupa mică – proiecte tematice și săptămâni independente)

Teme	Cine sunt/ suntem?	Când/ cum și de ce se întâmplă?	Cum este/a fost și va fi pe pamânt?	Cine și cum planifică/ organizează o activitate?	Cum exprimăm ceea ce simțim?	Ce și cum vreau să fiu?
	Proiect tematic: „Știu cine sunt?” (corpul uman, familie, roluri/activități specifice) 24 sept. – 5 oct. Săptămână independentă: „Familia, de sărbători” 10 – 14 decembrie Săptămână independentă: „Sănătoși și fericiți” 18 – 22 februarie	Proiect tematic transsemestrial: „Anotimpurile, bogăție și culoare” (modificările din natură în fiecare anotimp, legume fructe și flori specifice, activități ale oamenilor legate de anotimpuri, tradiții și obiceiuri) 8 - 12 octombrie 19 - 23 noiembrie 11 - 15 februarie 18 – 22 martie 13 – 24 mai	Săptămână independentă: „Cum încolțește bobul meu de grâu” 22 – 26 octombrie Proiect tematic: „Case și oameni” (grădinița și casa/camera mea, diferite tipuri de case/construcții, țara mea, locuitori ai caselor/țării și relațiile dintre aceștia) 14 ianuarie – 1 februarie	Proiect tematic: „În grădinița noastră” (activități în grădiniță, planificarea unei activități, reguli de comportare, cum cooperăm și cum ne ajutăm unii pe alții, rezultate ale activității noastre și răsplata) 1 - 12 aprilie Săptămână independentă: „Bucătarii/brutarii pricepuți” Ziua mondială a mâncării – 16 octombrie, Ziua internațională a brioșelor de	Proiect tematic: „Cântecul lunii” (simțul văzului și al auzului, culori și sunete care ne impresionează, lucrări artistice care exprimă mesaje) 5 - 16 noiembrie Săptămâni independente: „Sunt român” 26 – 30 noiembrie „Sărbători în România” 17 – 21 decembrie Săptămână independentă: „În lumea poveștilor”	-

	Săptămână independentă: <i>„Jocuri, jucării, bijuterii”</i> (Ziua internațională a bijuteriilor – 13 martie) 11 – 15 martie Săptămână independentă: <i>„Toți copiii lumii”</i> 27 - 31 mai		Săptămână independentă: <i>„Apă, aer, viață”</i> (Ziua mondială a apei – 22 martie) 25 – 29 martie Săptămână independentă: <i>„Acasă”</i> 15 – 19 aprilie Săptămână independentă: <i>„O istorie personală...”</i> 3 – 7 iunie	<i>ciocolată – 18 octombrie)</i> 15 – 19 octombrie Săptămână independentă: <i>„Vin sărbătorile!”</i> 3 – 7 decembrie Săptămână independentă: <i>„Haideți în excursie!”</i> 6 - 10 mai Săptămână independentă: <i>„Planuri de vacanță”</i> 10 - 14 iunie	25 febr. – 1 martie Săptămână independentă: <i>”Spune ce simți!”</i> 4 – 8 martie	
--	---	--	---	--	--	--

NOTĂ: Proiectul transsemestrial se va derula de-a lungul anului școlar (vezi datele din planificarea calendaristică).

Acordați atenție specificității dezvoltării copilului la această vârstă și consultați RFÎDTC*. Iată câteva aspecte asupra cărora va trebui să reflectați:

- își menține atenția concentrată pe sarcină între 5 și 10 minute;
- articulează adecvat anumite sunete, toate vocalele și majoritatea consoanelor;
- recunoaște semne/simboluri din mediul ambiant;
- arată obiectul mai mic sau mai mare dintr-o pereche;
- numără corect până la trei;
- ține creionul cu trei degete și reușește să îndoaie hârtia de trei ori;
- desenează un cerc sau pătrat imitând adultul.

* Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Repere-fundamentale-in-invatarea-si-dezvoltarea-timpurie-a-copilului.pdf>)

SUGESTII PENTRU PLANIFICAREA ANUALĂ A TEMELOR (grupa mijlocie - proiecte tematice și săptămâni independente)

Teme	Cine sunt/ suntem?	Când/ cum și de ce se întâmplă?	Cum este/a fost și va fi pe pamânt?	Cine și cum planifică/ organizează o activitate?	Cum exprimăm ceea ce simțim?	Ce și cum vreau să fiu?
	Proiect tematic: „<i>Tu și eu</i>” (corpul uman, familie și prieteni, relații în familie și cu prietenii, de ce avem nevoie de familie/prieteni) 1 - 19 octombrie Săptămână independentă: „<i>Am grijă de corpul meu</i>” 21 – 25 ianuarie	Proiect tematic: „<i>Materiale</i>” (proprietăți ale diferitelor materiale, schimbările pe care acestea le pot suferi prin acțiunea unui obiect/fenomen sau a omului, scopuri ale utilizării diferitelor materiale) 5 – 16 noiembrie Săptămână independentă: „<i>Poveștile toamnei</i>” 24 – 28 septembrie	-	Proiect tematic: „<i>Haideți în excursie!</i>” (ce este o excursie și care sunt principalele momente ale unei excursii, cum se planifică o excursie, reguli de comportare în grup, observarea aspectelor importante din comunitate/natură) 6 – 17 mai Săptămână independentă: „<i>Serbările iernii</i>” 17 – 21 decembrie	Proiect tematic: „<i>În lumea poveștilor</i>” (ce sunt poveștile și ce ne spun ele, cărțile cu povești și cartea în general, cum transformăm o întâmplare reală într-o poveste dintr-o carte, cum se spune o poveste, cum se face o carte) 19 – 29 noiembrie Săptămână independentă: „<i>Artă și culoare</i>” 18 – 22 februarie Săptămână independentă:	Proiect tematic transsemestrial: „<i>Vreau să fiu de folos</i>” (activități în familie/grupă, activ-pasiv și muncă-lene, ce înseamnă să fii de folos, ce este responsabilitatea, cum și când suntem de folos) 22 - 26 octombrie 3 – 7 decembrie 8 – 12 aprilie 28 ian. – 1 febr. (Ziua internațională pt.nonviolență în școală – 30 ian.) 15 – 19 aprilie (Ziua internațională a

	Săptămână independentă: <i>“Oameni și copii fericiți”</i> (Ziua internațională a Fericirii – 20 martie) 18 – 22 martie Săptămână independentă: <i>“Suntem diferiți?”</i> (Ziua mondială a diversității culturale pentru dialog și dezvoltare – 21 mai) 20 – 24 mai Săptămână independentă: <i>“Ce și care sunt drepturile copilului”</i> (Ziua internațională a copilului – 1 Iunie) 27 – 31 mai	Săptămână independentă: <i>“Cu iarna nu e de glumit!”</i> 10 -14 decembrie Săptămână independentă: <i>“Vestitorii primăverii”</i> 11 – 15 martie Săptămână independentă: <i>“Bogăția vitaminelor din fructele și legumele primăverii”</i> 25 – 29 martie Săptămână independentă: <i>“Soare, verde, veselie!”</i> 3 – 7 iunie		Săptămână independentă: <i>“Să hrănim păsărelele/animalele în iarnă”</i> 14 – 18 ianuarie Săptămână independentă: <i>“Propria mea campanie pentru pace”</i> (Ziua internațională a demonstrațiilor pentru pace – 15 februarie) 11– 15 februarie	<i>“Basmelor copilăriei mele”</i> (Ziua internațională a spunerii basmelor – 26 februarie) 25 februarie – 1 martie Temă concurentă: <i>„Aici, Radio România!”</i> 13 februarie (Ziua mondială a Radioului) Săptămână independentă: <i>“Iubire de mamă”</i> 4 – 8 martie Temă concurentă: <i>„Păpuși și păpușari”</i> 21 martie Săptămână independentă: <i>“Așa arată prima mea carte”</i> (Ziua	Pământului -22 aprilie) Temă concurentă: <i>„Sunt pacifist!”</i> 29 mai (Ziua internațională a forțelor ONU de menținere a păcii)
--	--	---	--	--	---	---

					internațională a cărților pentru copii – 2 aprilie) 1 – 5 aprilie Săptămână independentă: <i>“Scrisori pentru vacanță”</i> 10 – 14 iunie	
--	--	--	--	--	---	--

NOTĂ: Proiectul transsemestrial se va derula de-a lungul anului școlar (vezi datele din planificarea calendarsitică).

Acordați atenție specificității dezvoltării copilului la această vârstă și consultați RFÎDTC*. Iată câteva aspecte asupra cărora va trebui să reflectați:

- își menține atenția concentrată pe sarcină între 15 și 20/25 minute;
- știe diferența dintre mai mult/mai puțin, multe/puține;
- recunoaște cifrele de la 1 la 5 după forma lor și numără până la 5;
- localizează într-un șir primul, ultimul și obiectul din mijloc;
- copiază o figură geometrică după un model;
- desenează un triunghi, imitând un adult;
- **începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior;**
- copiază sau își poate scrie numele cu ajutor;
- identifică mesaje scrise sub formă de semne sau simboluri în mediul familiei sau în sala de grupă;
- devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet (b – bunic, bucătar, banană...).

* Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Repere-fundamentale-in-invatarea-si-dezvoltarea-timpurie-a-copilului.pdf>)

SUGESTII PENTRU PLANIFICAREA ANUALĂ A TEMELOR (grupa mare - proiecte tematice și săptămâni independente)

Teme	Cine sunt/ suntem?	Când/ cum și de ce se întâmplă?	Cum este/a fost și va fi pe pamânt?	Cine și cum planifică/ organizează o activitate?	Cum exprimăm ceea ce simțim?	Ce și cum vreau să fiu?
	Săptămână independentă: <i>„Bine te-am găsit grădiniță!”</i> 24 – 28 septembrie Proiect tematic: <i>„Cele cinci simțuri”</i> (corpul uman și cele cinci simțuri, simțurile și diferite moduri de reacții corelate cu acestea, simțurile și importanța lor în viața de zi cu zi și în	Săptămână independentă: <i>„Bogățiile toamnei”</i> 1 – 5 octombrie Săptămână independentă: <i>„De ce vine iarna și ce ne aduce ea?”</i> 26 – 30 noiembrie Săptămână independentă:	Proiect tematic: <i>„Exploratorii”</i> (ce sunt exploratorii, pământul și miracolele lui, factorii care întrețin viața, probleme ale lumii contemporane: poluarea, dispariția speciilor, încălzirea globală etc. – discuții și soluții) 14 ianuarie – 1 februarie	Proiect tematic: <i>„De pe câmp, pe masa noastră”</i> (hrana omului, hrană crudă și hrană preparată, produsele alimentare, procesul de producție al alimentelor, unelte și mașini, reguli de igienă și reguli de protecția muncii) 8 – 26 octombrie Temă concurentă: <i>„Un plan corect de</i>	Săptămână independentă: <i>„Românii și dragostea de țară”</i> 3 – 7 decembrie Săptămână independentă: <i>„Scrisuri si scrieri”</i> (ce este scrisul, unde îl întâlnim, scrisul de-a lungul istoriei, tipuri de scris, mesajul) 18 – 22 februarie	Temă concurentă: <i>„Buni și binevoitori mereu”</i> (Ziua mondială a bunăvoinței – 13 noiembrie) 13 noiembrie Săptămână independentă: <i>„Patron și angajat”</i> (munca în calitate de angajat și munca în calitate de patron, munca fizică și munca intelectuală, tranziția și legătura

relațiile cu cei din jur) 5 – 23 noiembrie Proiect tematic: „O istorie personală” (persoana proprie, familia, arborele genealogic, strămoșii omului, evenimente istorice specifice poporului nostru împărtășite de apropiați din familie, evenimente din viața personală, ce știm despre înregistrarea evenimentelor istorice/personale) 10 – 21 decembrie	„Cum se mișcă...” (mijloace de locomoție, mecanisme, mișcare - nemișcare) 4 – 8 februarie Săptămână independentă: „Miros de primăvară” 18 – 22 martie Proiect tematic: „Lumini și umbre” (diferite surse de lumină, soarele și luna ca surse de lumină, ce este umbra și cum se produce ea, importanța luminii	Săptămână independentă: “S.O.S - Pământul, casa noastră!” (probleme ale lumii contemporane) 27 – 31 mai	alimentație” (Ziua mondială a alimentației – 16 octombrie) 16 octombrie Săptămână independentă: „Artiști populari și meșteri făurari” (obiecte de artă populară, unelte și instrumente utilizate, etape într-o creație) 11 – 15 februarie Săptămână independentă: „Planuri de vacanță/ planuri pentru când voi fi școlar”	(21 februarie - Ziua internațională a limbii materne) Temă concurentă: “Ziua Brâncuși” 19 februarie Proiect tematic: „În pași de dans prin lumea largă” (ce este dansul, tipuri de dansuri, exprimarea sentimentelor prin dans/alte arte, popoarele lumii și exprimarea propriilor valori prin dans – Ziua internațională a dansului, 29 aprilie)	scoală-muncă-rezultate) 15 – 19 aprilie Proiect tematic: „Harnic, cinstit și bun” (meserii și profesii, muncă și învățătură, reguli de comportare, relații în procesul muncii, munca în echipă, munca și răsplata muncii împlinite) 6 – 24 mai
---	---	---	--	--	---

	Temă concurentă: <i>“Ziua internațională a familiei”</i> 15 mai	în viața omului, umbre și urme) 25 martie – 12 aprilie Săptămână independentă: <i>„Vânticel de vară”</i> 3 – 7 iunie		10 – 14 iunie	25 februarie – 15 martie Temă concurentă: <i>“Ziua internațională a femeii”</i> 8 martie	
--	---	--	--	----------------------	--	--

NOTĂ: Acordați atenție specificității dezvoltării copilului la această vârstă și consultați RFÎDTC*. Iată câteva aspecte asupra cărora va trebui să reflectați:

- își menține atenția concentrată pe sarcină între 25 și 30/35 minute;
- compară grupe/ mulțimi de obiecte în funcție de numărul de elemente (maxim 10 elemente);
- scrie și citește cifrele până la 10;
- identifică un obiect dintr-un șir de maxim 10 obiecte pe baza poziției sale (de ex. al 7-lea creion);
- identifică numărul care urmează, precede sau se găsește între două cifre;
- realizează adunări și scăderi cu unul sau două elemente în limita intervalului 1-10;
- realizează corespondența sunet-literă;
- identifică diferențe între cuvintele cu o literă modificată (fie în poziție inițială, fie în poziție finală);
- copiază figuri/litere/cifre după un model;
- își scrie corect numele cu litere de tipar, copiind după model;
- citește cuvinte simple de 3 litere asociate cu imagini;
- numește zilele săptămânii în succesiunea corectă;
- utilizează strategii de memorare învățate anterior (repetare, grupare etc.), dacă i se spune;
- știe de unde a învățat o anumită informație (de la educatoare, de la bunica, de la TV etc.);
- întreabă sensul unor cuvinte, expresii.

* Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Repere-fundamentale-in-invatarea-si-dezvoltarea-timpurie-a-copilului.pdf>)

a) **Proiect didactic pentru o activitate monodisciplinară**

NIVEL DE VÂRSTĂ/ GRUPA: 3-5 ani, nivel I, Grupa mică

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: *Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?*

TEMA PROIECTULUI/SĂPTĂMÂNII: „ZÂMBETE DE PRIMĂVARĂ”

DOMENIUL EXPERIENȚIAL: ȘTIINȚĂ

DISCIPLINA: Activitate matematică

TEMA ACTIVITĂȚII: „Cu Primăvara ne jucăm, numărul 3 îl învățăm”(predarea numărului 3)

MIJLOC DE REALIZARE: exerciții cu material individual

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII: *Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat*

COMPORTAMENTE VIZATE: Demonstrează familiarizarea cu conceptul de număr și cu numerația.

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Dezvoltarea bazei senzoriale de cunoaștere și de familiarizare cu forme de gândire matematică și logică în ceea ce privește algoritmul utilizat pentru formarea conceptului de număr natural, prin activitatea concretă a copilului.

OBIECTIVE:

O1 - Să formeze grupe cu 1 obiect, respectiv cu 2 obiecte asociind cifrele corespunzătoare și menționând algoritmul de lucru în învățarea conceptului de număr natural;

O2 - Să asocieze numărul 3 la cantitate și cifra 3 la numărul de obiecte pentru grupele nou formate;

O3 - Să recunoască grupe cu 3 obiecte în contexte variate, asociindu-le cifra corespunzătoare folosind un limbaj matematic adecvat;

O4 - Să lipească pe rochița Zânei Primăvara câte trei de fiecare fel (3 ghiocei, 3 rândunele, 3 berze, 3 brândușe, 3 lalele), selectând materialele din coșul pus la dispoziție;

O5 - Să aranjeze materialul individual corect de la stânga la dreapta și de jos în sus, încadrându-se în spațiul oferit.

STRATEGII DIDACTICE:

Metode și procedee: conversația, exercițiul, observația, explicația, demonstrația, problematizarea, algoritmizarea, expunerea.

Resurse materiale: individuale: coșulețe cu material individual: 1 soare, 2 ghiocei, 3 berze, 3 rândunele, jetoane cu cifrele 1, 2, 3, coronițe în formă de ghiocei; **demonstrative:** coșuleț cu aceleași materiale ca ale copiilor, dar de dimensiuni mai mari, flanelograf, jetoane cu cifre 1,2,3, coroniță în formă de ghiocel, Păpușa Zâna Primăvară, calculator, CD;

Forme de organizare: frontal, individual.

BIBLIOGRAFIE:

- *Curriculum pentru educație timpurie*

- *Educația este un orizont, nu o destinație* - Scrisoarea metodică MEN nr. 42328 din 07.10.2008

- *Activități matematice în grădiniță* - ghid practic- Magdalena Dumitrana, Editura Compania, București, 2002

Nr. Crt.	Etaple activității	Conținutul științific	Strategii didactice		Evaluare / Metode și indicatori
			Metode și procedee	Mijloace de învățământ	
1.	Captarea și orientarea atenției	Apelul la curiozitatea intelectuală a copiilor și orientarea și concentrarea activității psihice cognitive se realizează prin elementul surpriză – apariția Zânei Primăvara. Se orientează atenția copiilor către coșulețele din fața lor, respectiv intuirea tuturor materialelor.	Conversația Observația	Păpușă îmbrăcată în Zâna Primăvara	
2.	Anunțarea temei și a obiectivelor	Se prezintă copiilor tema și obiectivele activității sub forma unei invitații din partea Zânei Primăvara de a se juca și de a învăța împreună un nou număr.	Conversația Explicația		
3.	Reactualizarea cunoștințelor	Se realizează cu ajutorul Zânei Primăvară care are pe rochiță diverse elemente de primăvară (ex: ghiociei) . Se cere copiilor să precizeze numărul acestora. Se alege jetonul cu cifra potrivită numărului. Se cere așezarea pe măsută, de jos în sus, a grupei cu un singur obiect (un soare) și, respectiv, a jetonului cu cifra potrivită (cifra 1). În partea dreaptă se așează ghiociei în pereche cu soarele (un ghiocel) și, ulterior, cu unul mai mult decât soarele și cifra potrivită (doi ghiociei și cifra 2). Se pune accent pe algoritmul de formare a numerelor, învățat anterior. Se fac câteva operații de comparare a grupelor (grupa ghiociei are mai multe elemente decât grupa soarelui, grupa soarelui are mai puține elemente decât cea a ghiociei).	Exercițiul Explicația Conversația Algoritmul Explicația Conversația examinatoare Exercițiul	Elemente de primăvară de pe rochița Zânei Primăvară Flanelograf Jetoane cu cifre Coșulețe cu material individual	Cunoașterea algoritmului de formare a numerelor precedente Raportarea corectă a numărului la cantitate și a cifrei la numărul de obiecte Verbalizarea acțiunilor efectuate prin folosirea unui

					limbaj matematic adecvat
4.	Prezentarea noului conținut și dirijarea învățării	Se prezintă sarcina problemă: „Cum am putea forma un număr nou, dacă știm cum s-au format celelalte învățate până acum?” Se face apel la ultimul număr învățat - 2 și la modul în care s-a format. Se cere așezarea pe măsută a grupei de ghiocei (2) de jos în sus. Se cere formarea unei noi grupe - a rândunelelor, care să aibă cu un obiect mai mult (3) . Se constată prin așezare în perechi că noua grupa are cu un obiect mai mult decât cea inițială. Se precizează că noua grupă are 3 obiecte/elemente. Se numără și se încadrează numărul nou în șirul numeric. Se fac exerciții de numărare concretă, cu ajutorul materialului individual - rândunele, berze (prin încercuire, individual sau în grup). Se fac exerciții de numărare semiconcretă și abstractă. Se introduce semnul scris al numărului 3- cifra 3. Se fac referiri la forma cifrei și se învață versul din poezia cifrelor. Se realizează exerciții motrice concomitent cu rezolvarea unor sarcini matematice, folosindu-se stimuli vizuali, auditivi.	Problematizarea Algoritmul Conversația Exercițiul Explicația Demonstrația Exercițiul Conversația	Coșulețe cu material individual: 1 soare 2 ghiocei 3 rândunele 3 berze Jetoane cu cifrele 1,2,3,3 Flanelograf Material individual de dimensiuni mai mari Tablă Cretă Poezia cifrelor Imagine cu o pasăre în zbor	Observarea sistematică a comportamentului copiilor Orientarea corectă în spațiul de lucru în funcție de reperele spațiale comunicate (sus/ jos, stânga/ dreapta) Capacitatea de a număra concret, semiconcret și abstract în limitele 1-3 Imaginație în asocierea formei cifrei cu diferite obiecte

					din mediul înconjurător
5.	Obținerea performanței	Se realizează prin lipirea pe rochița Zânei Primăvara a câte trei elemente de fiecare fel - 3 ghiociei, 3 lalele, 3 brândușe, 3 berze, 3 rândunele.	Exercițiul Explicația Conversația	Fișe de lucru cu rochița Zânei Primăvara Lipici	Rezolvarea corectă a sarcinilor de lucru
6.	Evaluarea	Se apelează la capacitatea copiilor de a se grupa câte trei, la semnalul educatoarei, verificând astfel dacă știu să numere până la 3 și dacă știu să formeze grupe de câte 3. Se fixează tema. Se fac aprecieri verbale individuale și generale asupra desfășurării activității. Se împart recompense copiilor.	Conversația Explicația Exercițiul Simboluri de pus în piept		Capacitatea de grupare în funcție de cerință

b) *Proiect didactic pentru o activitate monodisciplinară*

NIVEL DE VÂRSTĂ/ GRUPA: 5-6 ani, nivel II, Grupa mare

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: „*Când, cum și de ce se întâmplă*”?

TEMA PROIECTULUI/SĂPTĂMÂNII: „*ȘCOALA ȘI BUCURIA DE A ÎNVĂȚA*”

DOMENIUL EXPERIENȚIAL: ȘTIINȚĂ

DISCIPLINA: Activitate matematică

TEMA ACTIVITĂȚII: *În curând voi fi școlar*

MIJLOC DE REALIZARE: joc didactic

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Verificarea nivelului de însușire a deprinderii de a număra și de a utiliza corect numerele și cifrele în limitele 1-10 precum și numeralul ordinal.

OBIECTIVE:

O₁: să formeze grupe de obiecte pe baza unui criteriu dat, folosind siluetele puse la dispoziție;

O₂: să raporteze numărul la cantitatea corespunzătoare de obiecte și cifra la numărul de obiecte pentru grupele formate;

O₃: să compare două câte două grupe de obiecte așezate succesiv în șirul numeric, identificând diferența de 1 obiect prin ordonarea unu la unu a elementelor;

O₄: să identifice locul fiecărui număr în șirul numeric format, folosind numeralul ordinal, prin numărarea obiectelor din șir;

O₅: să utilizeze un limbaj matematic adecvat pentru a verbaliza acțiunile efectuate cu materialul pus la dispoziție.

SARCINA DIDACTICĂ: este enunțată de educatoare înaintea fiecărei probe

REGULI DE JOC: educatoarea formulează sarcina de lucru iar echipele își aleg câte un reprezentant care să dea răspunsul, pentru fiecare răspuns corect, echipa primește pe panou o bulină roșie (1 punct), începerea și sfârșitul unei probe sunt marcate prin sunetul clopoțelului

ELEMENTE DE JOC: surpriza, aplauzele, întrecerea, sunetul clopoțelului, închiderea și deschiderea ochilor.

STRATEGII DIDACTICE:

➤ *Metode și procedee:* jocul, exercițiul, explicația, conversația, problematizarea

➤ *Mijloace didactice:*

- Demonstrative: jucării, cifre, siluete albine, clopoțel, porumbar, siluete porumbei, boabe de porumb, portrete din cifre, două panouri cu buzunare, jetoane cu fluturi și flori, siluete mingi colorate diferit, plic cu mingi mici colorate diferit, panou pentru afișarea rezultatelor, buline roșii.
- Individuale: coșulețe cu siluete albine, cifre, boabe de porumb, fișă, creion, recompense (creioane colorate, ascuțitori, radiere, rigle, etc.)

FORMA DE ORGANIZARE: frontal și pe grupe

BIBLIOGRAFIE: *** *Curriculum pentru educație timpurie 2019*

Nr. Crt.	Etapele activității	Conținut științific	Strategii didactice		Evaluare/ Metode și indicatori
			Metode și procedee	Mijloace de învățământ	
1.	Momentul organizatoric	Măsuțele și scăunelele sunt așezate în formă de V cu vârful spre spatele sălii. Pe masuță, fiecare copil are în coșuleț flori, fluturi și cifre de la 1 la 10. Materialul demonstrativ este acoperit și pregătit în fața copiilor		Mobilierul grupei	
2.	Captarea atenției	Educatoarea prezintă copiilor invitații: școlarii clasei I care vor participa la activitate. Aceștia remarcă faptul că preșcolarii au învățat numerele și cifrele până la 10 și doresc să vadă cât de bine sunt pregătiți pentru școală.	Surpriza Conversația		
3.	Anunțarea temei și a obiectivelor urmărite	Educatoarea invită copiii să organizeze concursul „ <i>În curând vom fi școlari</i> ” în care vor arăta școlarilor că știu număra, că recunosc cifrele, că știu să formeze șirul numeric crescător și descrescător și recunosc locul unui obiect într-un șir și cifrele în limitele 1-10.	Explicația		
4.	Reactualizarea cunoștințelor	Educatoarea descoperă jucăriile așezate amestecat pe masuță. Ea cere copiilor să le grupeze după formă. Pe rând vine câte un copil, formează o grupă și verbalizează acțiunea. Câte un copil vine și alege un jeton și denumeste cifra scrisă. Educatoarea cheamă cinci copii să își aleagă de pe masuță câte o grupă de jucării. La prima bătaie din palme a educatoarei copiii numără obiectele din grupa aleasă, iar la a doua bătaie aleg cifra corespunzătoare numărului de obiecte numărat. Educatoarea descoperă porumbarul. Cere unui copil să așeze pe scăriță atâtea porumbei cât arată cifra de pe porumbar. Alt copil așează în tăvița porumbarului atâtea boabe de porumb câți porumbei sunt pe scăriță. În același timp, din coșulețe, fiecare copil așează pe masuță atâtea boabe de porumb câți porumbei sunt. Un copil numără crescător pornind de la un număr dat și apoi alt copil descrescător, tot pornind de la un număr dat.	Surpriza Explicația Exercițiul Conversația Problematizarea Jocul	jucării, cifre, porumbar, siluete de porumbei, boabe de porumb,, coșulețe, siluete de fluturi, flanelograf, clopoțel, siluete de albine	Raportarea corectă a numărului la cantitate și a cifrei la numărul de obiecte, utilizarea corectă a numeralului ordinal, utilizarea unui limbaj matematic adecvat

		Educatoarea oprește numărul printr-un semnal și cere copiilor de la măsuțe să scoată din coșuleț atâția fluturi cât indică ultimul număr rostit de copil și să așeze cifra corespunzătoare numărului de fluturi. Educatoarea cere unui copil să vină la flanelograf și să așeze un șir de zece albine. La sunetul clopoțelului copiii închid ochii, educatoarea ascunde o albină, iar la al doilea sunet al clopoțelului copiii deschid ochii și spun a câta albină lipsește. Se repetă jocul de 2-3 ori.			
5.	Prezentarea noului conținut și dirijarea învățării	Copiii se împart în două echipe (echipa florilor/echipa fluturilor) conform ecusoanelor de pe piept. Școlarii vor fi juriul și pentru fiecare răspuns corect echipa va primi câte o bulină roșie. Echipa care va acumula un număr mai mare de buline, va fi câștigătoare. Pentru fiecare răspuns echipa își încurajează reprezentantul prin aplauze Proba nr. 1: Se prezintă două portrete formate din cifre (ochii – din cifra 8 respectiv 3, nasul – din cifra 4 respectiv 2, gura – din cifra 3 respectiv 8, urechile – din cifra 2 respectiv 6, etc) Din fiecare grupă vine câte un reprezentant la portretul din dreptul echipei sale și denumește cifrele pe care le recunoaște. Proba nr.2: Câte un copil din fiecare grupă vine la panoul cu buzunare din dreptul echipei sale și așează: copilul din grupa fluturilor, 6 fluturi, iar copilul din grupa florilor, 7 flori. Sub grupele formate se așează cifrele corespunzătoare. Proba nr. 3: Câte un copil din fiecare grupă numește vecinul mai mic al cifrei de pe panoul echipei sale, așează cifra la locul potrivit și numărul potrivit de fluturi, respectiv de flori. Proba nr.4: Câte un copil din fiecare grupă numește vecinul mai mare al cifrei de pe panoul echipei sale, așează cifra la locul potrivit și numărul potrivit de fluturi, respectiv de flori.	Explicația Exercițiul Conversația Problematizarea Jocul Explicația Exercițiul Conversația Problematizarea Jocul	Panou pentru punctaje, imagini cu chipuri umane și cifre Siluate de fluturi și flori, cifre	Recunoașterea cifrelor desenate în imaginea dată Observarea sistematică a comportamentului copiilor Formarea de grupe cu număr dat de obiecte, asocierea cifrei corespunzătoare Identificarea „vecinilor” numerelor date și a cifrelor corespunzătoare

		Proba nr.5: Câte un copil din fiecare grupă completează șirul numeric crescător de la 1 la 10 cu fluturi, respectiv flori, și cifrele corespunzătoare. Proba nr.6: Câte un copil din fiecare grupă completează șirul numeric descrescător al cifrelor de la 10 la 1. Proba nr.7: Educatore prezintă copiilor fâșii desenate cu grupe de 1,2,...,10 flori respectiv fluturi și cere reprezentanților desemnați de echipe să le așeze deasupra cifrei corespunzătoare din șirul descrescător. Proba nr.8: Sus pe grinda din sala de grupă sunt așezate 10 mingi colorate diferit. Educatoarea cere câte unui copil din fiecare grupă să extragă din plicuri câte o minge colorată și să spună a câta minge de pe grindă are aceeași culoare cu mingea din mână lui. Proba nr.9: Educatoarea scoate toate mingile aflate în plicurile echipelor și cere fiecărui reprezentant să aleagă o minge care are aceeași culoare cu a treia, respectiv a șaptea minge de pe grindă. Proba nr.10: Educatoarea prezintă copiilor fișele și cere copiilor să unească cu o linie florile în ordine crescătoare a șirului numeric și să coloreze a doua, a șasea și ultima floare, respective fluture.	Explicația Exercițiul Conversația Problematizarea Jocul Explicația Exercițiul Conversația Problematizarea Jocul	Siluate de mingi mari, plicuri, siluate cu mingi mici colorate identic cu cele mari Fișe de lucru și instrumente de scris	
6.	Asigurarea retenției și transferului	Educatoarea cere copiilor să denumească jocul pe care l-au desfășurat, să facă aprecieri asupra complexității probelor (cea mai simplă, cea mai dificilă) și să argumenteze afirmațiile făcute. Să identifice utilitatea cunoașterii numerelor și cifrelor în viața reală.	Conversația		Observarea sistematică a comportamentelor copiilor
7.	Obținerea performanței	Școlarii stabilesc împreună cu preșcolarii echipa câștigătoare prin punere în perechi/numărare a bulinelor obținute la probe de cele două echipe. Educatoarea apreciază fair-play-ul echipelor în stabilirea câștigătorilor, felul în care echipele au știut să își susțină	Conversația, Exercițiul, Explicația	Panou și buline	Observarea sistematică a comportamentelor copiilor

		reprezentanții pe tot parcursul concursului și cunoștințele variate și bogate din domeniul matematicii. Școlarii apreciază activitatea desfășurată de copii stabilind că vor fi buni școlari.			
8.	Încheierea activității	Copiii sunt recompensați de către școlari cu câte un instrument util la școală pe care îl aleg dintr-un coș. Se părăsește sala de grupă intonând cântecul „ <i>În curând vom fi școlari</i> ”		Creioane colorate, ascuțitori, radiere, rigle, etc.	Observarea sistematică a comportamentelor copiilor

c) **Proiect didactic pentru o activitate integrată**

NIVELUL/GRUPA: 3-5 ani, I, Grupa mică

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: *Când, cum și de ce se întâmplă*

TEMA PROIECTULUI: Farmecul toamnei

TEMA SĂPTĂMÂNII: În grădina de legume

TEMA ACTIVITĂȚII: Ne jucăm cu MORCOVEAȚĂ

ELEMENTE COMPONENTE ALE ACTIVITĂȚII INTEGRATE:

- ADP: Întâlnirea de dimineață „Morcoveață” - povestirea educatoarei
- ALA: Bibliotecă - elemente de comunicare scrisă
Construcții – cuburi sau piese combi (lădițe/coșuri pentru legume); mozaic (legume)
Știință - jocul umbrelor (legume)
- ADE: „Grădina lui Iepurilă” (DS -exercițiu cu material individual, grupare morcovi după grosime; DEC – desen)
- ALA - „Iepurașii la morcovi” - joc de mișcare

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare

Conceptul de sine

Activare și manifestare a potențialului creativ

Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități)

Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat

COMPORTAMENTE VIZATE:

Își poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva/ pe cineva sau pentru a executa o mișcare (a merge, a alerga, a prinde/a arunca o minge etc.).

Exersează, cu sprijin, autoaprecierea pozitivă, în diferite situații educaționale.

Manifestă creativitate în activități diverse.

Finalizează proiecte simple (ex.: un puzzle din 3-5 piese).

Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înțelegerii și receptării lui (comunicare receptivă).

Demonstrează familiarizarea cu informații despre mărime, formă, greutate, înălțime, lungime, volum.

OBIECTIVE:

O1 - Să demonstreze înțelegerea mesajului unui text, ca urmare a audierii acestuia;

O2 - Să realizeze diferite forme tridimensionale (lădițe, coșuri, legume), cu diferite piese de construcții;

O3 - Să grupeze elemente după formă (leguma și umbra sa) sau după grosime (morcovi de grosimi diferite);

O4 - Să reprezinte, prin desen elaborat sau doar schematic (grafism – linie verticală), morcovi;

O5 - Să execute sărituri în față și pe loc, imitând săritura iepurelui.

Scenariul activității

Copiii vor intra în sala de grupă în rând câte unul, așezându-se în formă de semicerc, intonând versurile:

*Dimineața a sosit,
Noi la grădi am venit.
Pe scăunele ne-așezăm
Și frumos să ne salutăm.*

Educatorea le transmite un salut, însoțit de o apreciere: „Bună dimineața, copii isteți și frumoși! Mă bucur că suntem și astăzi împreună!” Aceștia vor răspunde salutului adresat de educatoare: „Bună dimineața, doamna educatoare!”. Pe melodia *Rogvaiv - Bună dimineața!*, copiii se salută unul pe altul, de la stânga la dreapta, cu glas tare, clar, uitându-se unul la celălalt, dându-și mâna, folosind formula de salut „Bună dimineața!” și numele colegului pe care îl salută.

Pentru a sesiza prin ce se deosebește această zi de grădiniță de celelalte, educatoarea sprijină copiii în evidențierea **noutăților zilei**: surprizele pregătite în sala de grupă (pe măsuțe), modificarea aspectului centrului tematic (multe materiale doar cu morcovul), grădina de legume amenajată într-un colț al clasei etc.

Li se cere copiilor să identifice ziua din săptămână în care se găsesc. Drept urmare, li se va propune să audieze melodia „În ce zi suntem azi?” În continuare, copiii sunt invitați să completeze **tabela de prezență** (castelul Isteților, care are tot atâtea ferestre câți copii sunt în grupă). Fiecare copil vine la castel și își deschide fereastra, descoperindu-și fotografia. Educatoarea rostește numele copilului, iar acesta este aplaudat de către colegi. Pentru a putea număra câte fete și câți băieți sunt prezenți la grădiniță, educatoarea le propune copiilor să realizeze împreună un puzzle. Pentru aceasta, fiecare va primi câte o bucătică de carton portocalie (pe dosul căreia vor găsi un simbol legumă) și, astfel, își vor găsi locul în puzzle (un suport în formă de morcov, împărțit în două - partea de sus pentru fete și partea de jos pentru băieți (desenat pe panoul din fața clasei). Ordinea va fi: întâi fetițele, apoi băieții. Pentru fiecare grup se vor număra părțile de puzzle, se va face corespondența între numărul de copii și numărul de bucăți puzzle, afișându-se la tabela prezenței cifra corespunzătoare. Se numără toate piesele de puzzle, subliniindu-se faptul că fiecare copil a plasat doar una singură, apoi educatoarea afișează numărul total de copii. În continuare, li se solicită copiilor să închidă ochii; educatoarea completează panoul pe care copiii au lipit inițial bucățile portocalii, în așa fel încât să semene cu un morcov (îi desenează frunze și îl personalizează cu ochi, gură, nas, mâini și picioare). După auzul clopoțelului, copiii vor fi solicitați să recunoască ce legumă este reprezentată în imagine (un morcov, pe nume Morcoveață, care se bucură că se află printre copii, dar este trist pentru că nu mai are nici un prieten).

Copiii vor fi invitați într-o călătorie imaginară, pentru a-i găsi prieteni lui Morcoveață. Fiind „invitați la drum”, este important să cunoască cum este vremea pentru a se pregăti. În acest context, se trece la completarea **calendarului naturii**: anotimpul, vremea.

Subliniindu-se faptul că, atunci când se pleacă la drum, este nevoie să se respecte niște **reguli**, se vor accentua câteva dintre acestea, printr-o formulă specifică: „Mă aștept astăzi de la voi să fiți buni colegi, să vă ajutați între voi în caz de nevoie, să vorbiți pe un ton potrivit, pentru a nu deranja persoanele din jur și să fiți buni ecologiști: să admirați florile plantate ce ne înfrumusețează orașul etc.” Călătoria propriu-zisă reprezintă **gimnastica de înviorare**, desfășurată sub formă de exerciții motrice ușoare (diferite forme de mers, alergare ușoară, mișcări de brațe, întinderi etc.), unele pe fond muzical.

În momentul găsirii grădinii de legume (amenajată într-un colț al sălii de grupă), copiii se așază turcește, în cerc, iar educatoarea prezintă povestea „Morcoveață”, susținând textul cu planșe corespunzătoare.

Povestea lui Morcoveață

A fost odată, ca niciodată, că de n-ar fi ...nici eu n-aș ști...

A fost, după cum vă spuneam, Țara Legumelor- o țară mare și frumoasă, care avea multe grădinițe în care creșteau fel și fel de legume: cartofi, vinete, ardei, roșii, castraveci, ceapă, usturoi, conopide și verze care se luau la întrecere în a-și număra fustele, adică frunzele.

Și... într-una din grădinile acestei țări domnea un rege, pe nume Morcoveață, care i-a luat locul tatălui său- Morcov cel Bun, după ce acesta a ajuns în oala de ciorbă a unei gospodine. Încă de la început regele Morcoveață s-a dovedit a fi un mare lăudăros. Orice i-ar fi spus o altă legumă din grădină, el mereu îi răspundea: Eu sunt și mai gustos ca tine! sau Eu știu mai bine ca voi!

Într-o zi frumoasă și însorită de toamnă, când toate legumele erau vesele și stăteau la taifas, Ardeiaș drăgălaș a spus celorlalte legume: „Gospodina a trecut pe lângă mine și a spus că sunt mititel și drăgălaș”. Atunci Morcoveață a sărit ca fript, spunând: „Ba mie mi-a spus gospodina că sunt și mai frumos și mai drăgălaș! Ardeiașul s-a întristat și s-a ascuns după o varză mare, care a încercat să-i aline durerea.

În altă zi, Roșioara cânta veselă: „Sunt o roșioară, tare mărișoară, Mama zice că-s gustoasă, Copiii că-s delicioasă”. Regele Morcoveață a trântit-o nervos la pământ, zicând: „Tu să taci! Eu, Regele Morcoveață sunt cel mai mare și gustos și delicios!”

Atunci, toate legumele s-au supărat, s-au sfătuit și au luat hotărârea să-l alunge pe Morcoveață din grădina cu legume. Așa că, Morcoveață s-a trezit dintr-o dată singur, părăsit de celelalte legume. De atunci este singur, trist și regretă din ce în ce mai mult modul în care s-a purtat cu prietenii săi.

Așa a ajuns Morcoveață la noi în grupă, pentru a ne cere ajutorul să-și redobândească prietenii.

După audierea conținutului expus de educatoare, copiii vor fi provocați la discuții legate de ceea ce s-a întâmplat în poveste, de sentimentele prin care a trecut Morcoveață de-a lungul poveștii. Prin întrebarea „Ce-am învățat din această poveste?”, copiii, cu ajutorul educatoarei, vor identifica **mesajul zilei**: în viață nu e bine, nu e frumos să fii lăudăros, căci poți rămâne singur, fără prieteni.

Educatoarea va propune copiilor să formuleze niște sfaturi pentru Morcoveață, ca să nu mai rămână niciodată singur. Prin procedeul „copiii dictează, educatoarea scrie” vor fi notate 2-3 mesaje pe panoul de la *Jurnalul zilei* sau pe tablă.

Pentru a-i binedispune pe copii și pentru a ilustra veselia legumelor din grădină care, în urma scuzelor lui Morcoveață și a promisiunii lui că nu va mai fi niciodată lăudăros și rău cu ele, îl acceptă din nou în grădina lor, precum și pentru a introduce următoarea secvență a zilei, se trece la vizionarea unor slide-uri (tranziție – cântecul „Supa de zarzavat”, Tudor Gheorghe).

La un moment dat se aude o bătaie puternică în ușă. Copiii merg curioși să vadă cine este, dar nu găsesc decât un plic pe care educatoarea îl deschide (este o scrisoare de la Morcoveață, care le mulțumește preșcolarilor că l-au învățat lucruri frumoase și, drept mulțumire, le oferă niște surprize - ecusoane de pus în piept și o serie de materialele, care sunt așezate deja pe mesele din sala de grupă.

Se trece astfel la **ALA, pe centre**

Împărțirea copiilor pe cele trei centre de interes deschise se realizează cu ajutorul ecusoanelor primite în piept.

Copiii vor lucra la :

- sectorul **Bibliotecă-**, „Morcovul” - elemente de comunicare scrisă-fișe de lucru (linii verticale)
- sectorul **Construcții-**, „Lădițe pentru morcovi”
- sectorul **Știință-** „Jocul umbrelor” - vor găsi umbra și vor lipi șablonul peste aceasta (diferiți morcovi) .

La finalul activității se realizează o expoziție a tuturor fișelor realizate la zona Bibliotecă, iar morcovii de la zona Știință vor fi așezați în lădițele construite la zona Construcții. Se va pune accent pe autoevaluarea copiilor.

Educatoarea le spune copiilor o ghicitoare (tranziție):

*E fricosul cel mai mare.
Iute-aleargă-n depărtare,
Dar la morcovi de îl chem,
Vine, doar să-i fac un semn! Ghici cine-i?*

Copiii vor fi recompensați, în continuare, cu apariția iepurașului Iepurilă, care le propune un joc de mișcare **Iepurașii la morcovi”(ALA):**

Linia de plecare, delimitată cu cretă, reprezintă *casa iepurașilor*. Aceștia trebuie să ajungă la *stratul cu morcovi*, situat la o depărtare de 2-3 m, prin săritură pe ambele picioare. La comanda *Iepurașii la morcovi!*, copiii pornesc cu aceeași săritură, îndreptându-se cât mai repede spre *stratul de morcovi*. Odată ajunși la destinație, execută sărituri libere pe loc, imitând ronțăitul morcovilor. La comanda *Iepurașii acasă!*, copii revin la locurile de plecare, tot prin sărituri libere, cu desprindere de pe ambele picioare și cu deplasare spre înainte.

La ultimele 3 jocuri de „Iepurașii la morcovi”, educatoarea le solicită copiilor să culeagă din straturile de morcovi câte doi morcovi, unul de un fel și celălalt de alt fel, așezându-i în coșulețele de pe măsuțe. Acești șase morcovi culeși de fiecare dintre copii vor reprezenta materialul mărunț individual de la activitatea **DȘ (activitate matematică)-„Grădina lui Iepurilă”- exercițiu cu material individual-grupare după grosime**. Pe lângă coșulețele cu morcovi groși și subțiri (trei de fiecare fel), copiii vor avea pe măsuță și câte o fișă

suport, pe care sunt desenate două straturi pentru morcovi- un strat mai lat (acesta este pentru morcovii groși) și un strat mai îngust (pentru morcovii subțiri). Copiii vor așeza corespunzător morcovii pe cele două straturi. La un semnal al clopoțelului vor închide ochii. Educatoarea va trece pe la fiecare copil și va schimba locul unuia dintre morcovi, așezându-l greșit. La auzul sunetului fluierului, copiii vor deschide ochii și vor sesiza greșeala, îndreptând-o și motivând alegerea făcută. Morcovii vor fi lipiți, fiecare la locul lui, pe stratul potrivit.

Pe dosul foii, copiii îl vor găsi pe Iepurilă, care e fericit că i-au realizat o grădină de morcovi, dar ar mai vrea încă unul, chiar lângă el. Este momentul când, la **DEC** (educație artistico-plastică), preșcolarii vor reda prin **tehnica desenului liber** tema „**Morcov pentru Iepurilă**”.

Activitatea zilei se încheie cu adunarea copiilor în semicerc, pe scăunele. Aici, copiii își vor aminti activitățile zilei, vor așeza jetoanele potrivite pentru fiecare dintre activitățile desfășurate, completând, astfel, „Jurnalul zilei”. Vor fi solicitați să își exprime părerea despre activitatea preferată a zilei sau despre activitatea care le-a rămas imprimată în minte.

Prin metoda interactivă de grup—cvintetul, vor compune împreună poezia „Morcovul”, după cum urmează:

Primul vers este format dintr-un singur cuvânt ce denumește subiectul și răspunde la întrebarea: „Cine este?”

Al doilea vers—este format din două cuvinte care definesc caracteristicile subiectului (două adjective) și răspunde la întrebarea: „Cum este?”

Al treilea vers —este format din trei cuvinte care exprimă acțiuni, la a căror terminație educatoarea adaugă „înd”(verbe la gerunziu) și răspunde la întrebarea: „Ce face?”

Al patrulea vers—este format din două cuvinte care exprimă starea copilului față de subiect și răspunde la întrebarea: „Ce simți pentru?”

Al cincilea vers —este format dintr-un cuvânt care arată însușirea esențială a subiectului („Describe-mă printr-un cuvânt!”)

Spre exemplu:

Morcovul

Bun, Portocaliu

Crescând, lăudându-se, cumînțindu-se

Îl iubim, îl îndrăgim,

Drăguțul.

Evaluarea activității se realizează printr-o formă de autoevaluare, gen ștafetă. La primirea morcovului de plastic, fiecare copil, își exprimă, în termeni corespunzători nivelului de vârstă și de dezvoltare, părerea despre activitatea desfășurată pe întreg parcursul zilei. Sunt recompensați cu ecusoane (morcovi) în piept și se emit aprecieri generale și individuale din partea educatoarei referitoare la comportamentul copiilor și la activitatea desfășurată.

d) *Proiect didactic pentru o activitate integrată*

DATA:

NIVEL DE VÂRSTĂ/ GRUPA: 5-6 ani, nivel II, Grupa mare

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: „Cum exprimăm ceea ce simțim?”

TEMA PROIECTULUI/SĂPTĂMÂNII: „COPILII ȘI BUCURIILE IERNII”

TEMA ACTIVITĂȚII: Visul lui Tudorel

ELEMENTE COMPONENTE ALE ACTIVITĂȚII INTEGRATE: ADE: Domeniul Limbă și comunicare; Domeniul Estetic și Creativ (Educație muzicală)

MIJLOC DE REALIZARE: lectura educatoarei, cântec-repetare, joc muzical cu text și cânt - învățare

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Dezvoltarea capacității de înțelegere și exprimare a propriilor emoții valorificând creații literare și muzicale

OBIECTIVE:

O1 - Să formuleze minim două predicții de continuare a fiecărui fragment audiat valorificând experiența personală sau imaginația de tip creator;

O2 - Să redea din memorie cel puțin o strofă a jocului muzical cu text și cânt folosindu-se de imaginile prezentate sau de cunoștințele însușite anterior;

O3 - Să formuleze cel puțin un enunț corect din punct de vedere gramatical referitor la emoțiile trăite de personaj pe baza textului audiat;

O4 - Să analizeze contextele în care se manifestă emoțional personajul remarcând că, de la un moment la altul, emoțiile trăite pot să se schimbe;

O6 - Să exprime emoția de tristețe, respectiv bucurie, prin adoptarea unor posturi ale corpului și membrelor, printr-o mimică și gestică specifică valorificând fragmente ale textului audiat;

STRATEGII DIDACTICE:

Metode și procedee: povestirea, conversația, exercițiul, observația, explicația, demonstrația, jocul, problematizarea, expunerea, metoda predicțiilor

Resurse materiale: carte, calculator, videoproiector, ecran, siluete cu imagini din povestire, plicuri cu fragmente ale povestirii, brad artificial alb, panou, foi pe care sunt notate predicțiile copiilor, marker colorat.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual

DURATA ESTIMATĂ: 40 min

BIBLIOGRAFIE:

*** *Curriculum pentru educație timpurie 2019*

SCENARIUL ACTIVITĂȚII:

La intrarea copiilor în sala de grupă scaunele sunt așezate în semicerc, în fața semicercului, este așezat un brad pe care sunt atârnat plicuri ce conțin fragmente scrise din poveste și siluete cu elemente din poveste. Computerul este deschis și pregătit pentru a proiecta pe ecran imagini care redau principalele momente ale povestirii.

Captarea atenției se realizează prin prezentarea bradului alb adus în sala de grupă de către educatoare și primit în dar de la un prieten bun, Tudorel, împreună cu povestea unei întâmplări trăite de el pe vremea când era copil, de vârsta celor din grupă.

Pornind de la prezumția că lor le plac poveștile atât să le asculte, cât și să le creeze, educatoarea cere copiilor să-și amintească poveștile pe care le cunosc și să argumenteze de ce le-au plăcut anumite povești.

Anunță copiii că le va citi povestirea „Visul lui Tudorel”, dar va avea nevoie de ajutorul lor, pentru că în plicurile de pe brad sunt scrise doar fragmente din poveste. Ele sunt numerotate. Va începe cu primul și nu are voie să deschid un alt plic decât după ce ei își vor spune ideile despre ceea ce cred că va urma în poveste. De asemenea, vor repeda și învăța cântece pe care le vor putea cânta părinților și bunicilor, acasă.

Este deschis primul plic, educatoarea citește fragmentul și derulează slide-urile corespunzătoare fiecărui fragment citit. În primul fragment din poveste apare un copil care cântă. După încălzirea vocilor, copiii intonează cântecul „Zile de toamnă” în colectiv și apoi pe grupuri mici sau individual. După citirea primului fragment, copiii fac predicții asupra continuării poveștii. Educatoarea sau o altă persoană adultă prezentă în activitate notează ideile lor.

Visul lui Tudorel

1. Tudorel este un băiețel ca și voi, dar, pentru că părinții săi au plecat la muncă în străinătate, el a rămas în grija bunicii care locuia într-un sat, la marginea unei păduri de brazi. Lui îi plăcea să se joace mult pe-afară, să asculte glasul păsărelelor, să alerge prin pădure, să culeagă flori pe care le oferea cu drag bunicii sale.

Rând pe rând, păsărelele au plecat în țările calde, lăsându-și cuiburile pustii. Copacii și-au dat jos veșmântul, iar vântul le mișca bătrânele și goalele ramuri.

Se valorifică acest moment pentru a se face încălzirea vocilor. Copiilor li se cere să imite cântecul păsărelelor folosind variate înălțimi și durate ale sunetelor, respectiv să imite sunetul vântului folosind intensități și durate diferite ale sunetelor și mișcări de brațe și trunchi, , după care continuă.

Cerul era acoperit de nori. Grădina era tristă și ea.

Educatorea le cere să își imagineze că sunt o plantă sau o piatră din grădina tristă. Cum ar arăta? Cum i-ar vedea Tudorel astfel încât să înțeleagă că sunt triși? Dar Tudorel ce ar simți stând într-o astfel de grădină tristă? Cere copiilor să exprime prin postura corpului, mimică și gestică tristea lui Tudorel?

Doar brazii nu și-au schimbat înfățișarea, haina lor a rămas tot verde, gata să adăpostească orice pasăre rătăcită. Văzând toate acestea, el s-a așezat pe un butuc de lemn în curte și a început să cânte un cântec pe care l-a învățat la grădiniță. Dar i-a uitat versurile: La, la, la...

Educatorea redă linia melodică a cântecului cunoscut: „Zile de toamnă” – cântec, repetare. Cere copiilor să cânte împreună, integral, cântecul sugerat de personaj.

Pentru ca Tudorel să își amintească mai bine versurile, le cere apoi să cânte astfel: strofa I o va cânta primul grup, al doilea grup va continua cu strofa a II-a, iar pe ultima o vor cânta toți împreună. Invită să cânte și individual, dacă dorește vreun copil.

Și cum stătea el în curte singur și trist, deodată...

Predicția 1: Ce credeți că s-a întâmplat?

După ce copiii fac predicții în legătură cu modul în care cred că se continuă povestirea, educatoarea reia firul ei de la momentul respectiv.

2. Norii grei au început să cearnă. Tudorel s-a ridicat plin de uimire, și-a întins mânuțele și s-a întrebat:

- Ce să fie oare? Făină? Zahăr? Puf de păpădie?

Dar fiecare pufușor, când ajungea în palma lui, dispărea și rămânea doar o picătură de apă ca o lacrimă.

- Aaaaa! Știu ce e! Sunt fulgi de zăpadă! De când i-am așteptat?! Ei vor fi prietenii mei.

Tudorel a început să sară într-un picior, să se rotească și să râdă cum n-a mai făcut-o de multă vreme. Hohotele lui de râs se amestecau cu jocul fulgilor de nea.

Educatorea le cere copiilor să denumească emoția trăită de Tudorel în acest moment al povestirii și apoi să arate cum se manifestă ei când sunt bucuroși, după care continuă nararea povestirii.

Dar bucuria lui a fost de scurtă durată. Un vânt puternic a luat fulgii cu el și Tudorel s-a întristat din nou. În acel moment s-a auzit glasul bunicii.

-Tudorel, s-a făcut seară! Este timpul să cinăm și să ne culcăm! Și mâine ai timp de joacă!

Înainte de a se culca, Tudorel s-a mai uitat o dată pe geam, sperând că doar-doar fulgii de zăpadă se vor întoarce. Dar nu i-a mai văzut.

După ce și-a spus rugăciunea, s-a așezat în pat. Gândul lui a început să zboare în căutarea fulgilor. A adormit și ...

Predicția 2: Ce credeți că a visat Tudorel?

După ce copiii fac predicții în legătură cu modul în care cred că se continuă povestirea, educatoarea reia firul ei de la momentul respectiv.

3.În vis, a devenit din ce în ce mai ușor: era și el un fulg așezat pe geamul casei. Un Pui de Vânt ce trecea pe-acolo s-a oprit și l-a întrebat:

- Ce-i cu tine, fulg de nea? Te-ai rătăcit? Vino să te duc în împărăția fulgilor de nea!

- Există o astfel de împărăție? zise Tudorel-Fulg de nea.

- Sigur că da! Acolo merg împreună împreună cu tatăl meu, Moș Viscol, să aducem fulgii pe pământ, să bucure milioane de copii.

-Bine, bine, Pui de Vânt!

Și au pornit în grabă mare spre minunata împărăție. Când au ajuns, o poartă mare de un alb strălucitor s-a deschis lin și...

Predicția 3: Ce credeți că s-a întâmplat mai departe?

După ce copiii fac predicții în legătură cu modul în care cred că se continuă povestirea, educatoarea reia firul ei de la momentul respectiv.

4. Când au intrat, Puiul de Vânt i-a spus:

- Te voi duce la Zâna Iarnă! Ea va avea grijă de tine de aici înainte. Eu mă grăbesc să mă întâlnesc cu tatăl meu.

Și cu o suflare blândă, Puiul de Vânt l-a trimis spre palatul de cleștar al Zânei Iarna. Tudorel-Fulg de nea abia a mai apucat să strige:

-La revedereee...! Sper să ne mai întâlniiim...!

Dar nu a apucat să își termine vorba, că se trezi în fața celei mai frumoase făpturi pe care a văzut-o vreodată.

-Ce-ai pățit? Te-ai rătăcit? Tocmai pornisem în căutarea ta.

-Am fost pe pământ! spune el cu glas stins.

-Pe pământ?! Dar ești încă prea mic! Noroc că te-a găsit Puiul de Vânt, altfel te prăpădeai! Locul tău este încă aici! Uite!

Și în momentul acela, Zâna Iarna a ridicat bagheta fermecată și de după o perdea diafană, în fața ochilor le-au apărut mii de îngerași care țeseau cu multă migală, din fir de argint, fulgi mici, asemeni lui.

-De-acum vei sta aici, cu prietenii tăi, până vei crește și apoi veți coborî împreună pe pământ!

Predicția 4: Ce credeți că s-a întâmplat mai departe?

După ce copiii fac predicții în legătură cu modul în care cred că se continuă povestirea, educatoarea reia firul ei de la momentul respectiv.

Din depărtare, se auzi o voce cunoscută:

-Tudorel... Tudorel...

Tudorel s-a trezit.

-Ce mult ai dormit! Vino să vezi!

Frecându-se încă la ochi, copilul se apropie de geam.

-Bunico, visul mi s-a împlinit! Prietenii mei, fulgii, s-au întors! Totul e alb! Casele sunt albe, pomii sunt albi, grădina e albă. Uite fulgii de zăpadă!...Ninge...Ninge...Ninge ca-n povești!

Bunica s-a oprit, a venit lângă el și....

Predicția 5: Ce credeți că s-a întâmplat mai departe?

După ce copiii fac predicții în legătură cu modul în care cred că se continuă povestirea, educatoarea reia firul ei de la momentul respectiv.

Bunica s-a oprit, a venit lângă el și i-a spus:

-Am să te învăț jocul muzical cu text și cânt „Ninge, Ninge!” care arată chiar bucuria pe care copiii o trăiesc atunci când ninge.

Și bunica a început să cânte așa:

„Ninge, ninge, viscolește

Și zăpada mereu crește....”

Educatorea intonează cântecul integral efectuând și mișcările sugerate de text, apoi trece la învățarea lui de către copii. După ce s-au făcut inclusiv repetările care permit învățarea de către copii atât a textului, cât și a liniei melodice, pe fragmente, educatoarea revine la textul povestirii.

După ce a învățat cântecul, Tudorel a ieșit afară, a început să arunce cu zăpadă în aer și să cânte cântecul învățat.

Copiii sunt invitați să cânte integral cântecul efectuând și mișcările sugerate de text, apoi se așează pentru a asculta finalul povestirii.

-Bunico, spuse Tudorel, nu voi uita niciodată această iarnă! Voi avea ce povesti părinților mei când se vor întoarce de sărbători acasă!

-Da, nepoate, „visurile se pot împlini, dacă îți dorești cu adevărat!”

Pentru a asigura retenția și transferul, educatoarea întreabă copiii dacă le-a plăcut povestirea „Visul lui Tudorel” pe care le-a citit-o. Apoi, cere copiilor să aleagă de sub brad câteva dintre siluetele întâlnite în poveste și să descrie pe scurt momentul în care acestea se apar. Se valorifică textul din punctul de vedere al emoțiilor trăite de Tudorel pe parcursul povestirii, faptul că de la un moment la altul el trece de la tristețe la bucurie. Se reamintesc momente când, după o mare tristețe ei au fost bucuroși, dar și că după o bucurie poate urma un moment de tristețe.

Educatorea reamintește copiilor vorbele bunicii din finalul poveștii: „Visurile se pot împlini dacă îți dorești cu adevărat” și le cere să-și amintească momente din viața lor în care li s-au împlinit dorințele. Se valorifică în acest fel experiența de viață a copiilor din perspectiva unor situații similare trăite/cunoscute.

Se fac aprecieri asupra diversității ideilor pe care le-au avut pentru continuarea povestirii, fiecare idee putând fi valorificată ca o nouă poveste pentru a fi spusă altor copii, asupra rapidității cu care au învățat cântecul pe care bunica i l-a cântat lui Tudorel, dar și asupra activității copiilor din perspectiva realizării obiectivelor operaționale stabilite, a progresului înregistrat de preșcolari în raport cu sine până la finalul activității.

Copiii ies din sala de grupă intonând cântecul învățat „Ninge, ninge!”

VII. COLABORAREA FAMILIEI CU INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE

VII.1. Principii generale

Părinții au nu numai dreptul, ci și obligația de a lua parte la viața copiilor lor în instituția de învățământ. Date fiind responsabilitățile lor în această privință, profesorul trebuie să construiască și să consolideze relația cu părinții, iar beneficiarul va fi copilul. Dragostea pentru copil și bucuria pe care o trăiesc atât profesorul, cât și părintele atunci când copilul face progrese, înflorind sub ochii lor, constituie liantul unei colaborări permanente.

Parteneriatul școală – familie - comunitate reprezintă o problemă actuală importantă, reliefată de diferite documente de politică educațională la nivel național și internațional și de cercetările în domeniul educației.

Literatura de specialitate (Epstein, 2009) relevă un rol semnificativ al implicării părinților în colaborarea cu școala în ceea ce privește dezvoltarea și educația copiilor, dar și avantaje pentru părinți, profesori și comunitate (*Parteneriatul școală-familie-comunitate*, coord. Țibu. S & Goia. D, 2014):

- pentru copii: performanță academică, atitudini și comportament, prezență, adaptare și implicare școlară, rata promovabilității (Suárez-Orozco, 2010; Dor, 2013);
- pentru părinți: atitudini pozitive față de școală, relații mai bune între copii și părinți;
- pentru profesori: motivație crescută pentru îmbunătățirea metodelor educative;
- pentru comunitate: sprijin crescut din partea comunității.

Cu toate acestea, practica indică, în școlile de masă, dar mai ales în școlile din medii dezavantajate existența unor bariere culturale, psihologice și sociale care blochează nu doar colaborarea dintre școală – familie - comunitate în interesul copiilor, dar și, de multe ori, o comunicare minimală între acești actori.

Instituției de educație timpurie (creșă. grădiniță) îi revine sarcina de a se îngriji de cultivarea unei relații pozitive cu familia copilului. O relație în care, pe de o parte, se va acorda atenție observării și valorificării interacțiunilor pozitive care se exercită în familie și, pe de altă parte, se va contura o strategie privind îndrumarea familiei, în virtutea principiului unității de vederi, cu scopul îndreptării copilului către atingerea potențialului propriu și, implicit, pentru îndeplinirea idealului educațional al școlii stipulat în legislația specifică.

Educatoarea este unul din actorii principali ai colaborării cu familia. Așadar, ea va fi responsabilă de cunoașterea caracteristicilor și a potențialului educativ al familiei copilului și de găsirea celor mai bune metode de comunicare cu aceasta. Practic, strategia pe care educatoarea, singură sau în colaborare cu colegele, o va contura se va baza, în primul rând, pe cunoașterea potențialului educativ al familiilor copiilor din grupă și pe o serie de interacțiuni pozitive ale familiilor cu copiii acestora, care vor putea fi preluate ca atare sau folosite ca bază pentru dezvoltarea altor interacțiuni pozitive în cadrul grupului de copii. În al doilea rând, educatoarea va gândi o serie de activități prin care va sensibiliza și consilia părinții cu privire la unele aspecte sensibile ale creșterii și dezvoltării copilului, ale comunicării cu acesta, nu întotdeauna cunoscute de către aceștia. Relația instituție de educație timpurie - familie trebuie văzută din ambele părți ca pe o relație de susținere și de potențare reciprocă.

De aceea, strategia, programul de colaborare va avea în vedere o serie de acțiuni prin care cei doi parteneri se completează reciproc: *“...programele care pun accentul pe implicarea directă a părinților în activități care stimulează dezvoltarea copilului au o influență pozitivă la orice vîrstă, dar cu cât aceste activități încep mai devreme și continuă mai tîrziu, cu atît este mai mare beneficiul pentru copii.”* (Urie Bronfenbrenner, 1975)

Părinții și educatorii trebuie să urmărească crearea unui parteneriat educațional bazat pe respect reciproc, pe înțelegerea punctului de vedere al celuilalt, pe acceptarea diferențelor și pe tolerarea opțiunilor diferite, pe eficiența comunicării, pe colaborare și cooperare.

VII.2 Modalități de colaborare între instituția de educație timpurie și familie

Familia este o sursă principală de informații privind relațiile interpersonale dintre membrii acesteia, așteptările privind educația copilului, stilul educațional al părinților, autoritatea părinților și metodele educative pe care aceștia le folosesc, valorile promovate, climatul educațional din familie, responsabilitățile pe care copilul le îndeplinește în familie etc.

Pentru aceasta, educatorul trebuie să:

- analizeze contextul de social și de viață al copilului și să determine care sunt efectele asupra dezvoltării sale;
- analizeze fiecare progres (sau regres!) al copilului împreună cu părinții, pentru a găsi împreună soluții eficiente pentru stimularea evoluției copilului;
- ofere părinților informații despre dezvoltarea copilului și susținere în dezvoltarea capacităților parentale;
- susțină părinții în definirea intervențiilor educative pe lângă propriul copil;
- reflecteze permanent asupra propriilor trăiri în raport cu relațiile pe care le construiește cu părinții.

Iată câteva dintre modalitățile de implicare a părinților în viața grădiniței, cu impact asupra educației copilului, în cadrul programului dezvoltat de instituția de educație timpurie cu acest scop:

Întâlniri individuale periodice, confidențiale, în cadrul cărora se poate analiza evoluția dezvoltării copilului, se pot identifica care sunt domeniile de dezvoltare care necesită o diversificare a activităților, care sunt activitățile care sunt realizate cu ușurință acasă, modul în care copilul reacționează la diverse activități propuse. Părintele se va simți implicat în viața copilului său și va vedea continuumul relației dintre „acasă” și „la grădiniță”, simțindu-se valorizat.

Participarea părinților la activitățile copilului – la activități curriculare (activități cu caracter deschis, ca partener al cadrului didactic, ca invitat, specialist pe o anumită problemă etc.), extracurriculare (excursii, drumeții, serbări, competiții). Participarea părinților are un dublu câștig: pe de o parte copilul se va simți securizat de prezența părinților, astfel încât va fi mai deschis spre explorare; pe de altă parte, se va face un transfer de abilități practice și cunoștințe de la educator spre părinte, prin exersarea amenajării spațiilor, comunicarea cu copilul, observarea atentă a acestuia într-un alt context decât cel de acasă.

Implicarea părinților în activități educative în cadrul programelor naționale „Să citim pentru mileniul III”, „Ecogrădinița”, „Kalokagathia”, în alte programe educaționale sau socio-umane dezvoltate pe plan național, regional, județean, local.

Completarea unor fișe de observație la domiciliul copilului. În funcție de domeniile de dezvoltare ale copiilor, de abilitățile parentale ale părinților sau în funcție de intenționalitatea de programare a activităților cu acesta și cu părinții săi, se pot elabora fișe personalizate pentru fiecare familie (fișe care să determine itemi principali în ceea ce privește: organizarea camerei copilului; tipuri de reacție în timpul somnului, al servirii mesei; descrierea sociogramei relaționale a copilului în raport cu membrii familiei). Astfel, părinții se vor simți competenți în statutul lor de părinte și responsabilizați să participe activ în viața copilului lor.

Educatorul poate să propună părintelui un program de **vizite la domiciliu**, dar acestea trebuie să apară în plan doar după consolidarea relației de încredere dintre părinte și educator/instituție. Vizita la domiciliu este investită adesea cu un puternic rol evaluativ, care se adresează părintelui și care este destul de dificil de acceptat de către acesta, tocmai din acest motiv. **Important este ca părintele să nu resimtă aceste vizite ca intruzive, ci ca modalități de colaborare partenerială, pentru a determina un răspuns cât mai adecvat nevoilor de dezvoltare ale copilului lor.**

Comunicarea la distanță, care să ia forma unor convorbiri telefonice sau mesaje de e-mail, prin intermediul site-ului grădiniței. Aceste forme sunt utilizate în perioade în care părinții nu au timpul disponibil de a participa la toate întâlnirile organizate la creșă/grădiniță, când serviciul lor presupune deplasări sau când se furnizează informații/recomandări/sugestii părinților cu o anumită ritmicitate, fără să

fie nevoie de prezența acestora pentru a le obține etc. Acesta formă de comunicare este complementară comunicării directe și nu o înlocuiește pe acesta.

Organizarea unor întâlniri de grup cu părinții, care să se adreseze nu doar unei familii, ci mai multor familii care au același tip de problemă sau care au depășit același tip de problemă (grupul să se constituie în grupuri de discuție sau de suport: au diverse teme de interes legate de dezvoltarea copilului, de practici referitoare la îngrijirea, creșterea și educarea lor; problema ridicată de depistarea unei dizabilități, etc.). Mediul educativ și spațiul pus la dispoziție pentru derularea acestor activități, consolidează abilitățile parentale ale părintelui, valoarea participativă în viața copilului, dezvoltă un sentiment de apartenență la comunitatea creșei/grădiniței, sentiment important pentru părinte, generând implicarea acestora în viața acesteia.

Organizarea unor cursuri pentru părinți de tipul celor după metoda „Educați așa” sau diferite, în scopul dobândirii unor abilități și competențe superioare de comunicare cu copilul în familie.

Organizarea unor concursuri între părinți sau **concursuri între părinți și copii** pe teme de igienă, nutriție, alimentație sănătoasă, conduită civilizată, ecologie, educație rutieră. Acestea apropie părinții de instituția grădiniței, valorifică și transferă deprinderile și cunoștințele copiilor către părinți, care le vor valorifica și dincolo de mediul școlar, contribuie la încheierea colectivului de părinți, la educarea lor, creează momente plăcute și amuzante.

Returnarea informației înspre părinte în **momentele de venire și plecare de la grădiniță** are, aparent, un statut mai puțin formal decât cele amintite anterior. Copilul este prezent fizic în ambele situații și este dreptul său să se simtă parte a triadei educator-copil-părinte. Astfel, informația către și dinspre părinte se va axa cu preponderență pe activitățile copilului de peste zi sau de acasă, valorizând rezultatele acestuia. Este o ocazie de discuție cu mai mulți părinți și copii, împărtășind cu aceștia momentele plăcute ale zilei.

Întâlniri cu scop administrativ, de tipul „Comitetului de părinți”, pentru a-i încuraja să participe la programarea și gestionarea vieții derulate în cadrul instituției. În același sens, pentru preluarea unui feedback despre serviciile oferite de instituție/personalul acesteia se poate institui un sistem de comunicare de tipul „Caiet de sugestii”, „Mesaje de la și pentru părinți”.

Când lipsa de timp împiedică întâlnirile directe sau când lipsește telefonul, pot fi trimise părinților **note săptămânale** pentru a-i informa asupra unor progrese făcute de copil sau asupra unor evenimente speciale sau **mapele individuale** prin care se poate realiza cu familia un schimb de informații. Aceste mape pot circula periodic între casă și creșă/grădiniță.

De asemenea, mulțumirile și nemulțumirile ambelor părți pot fi făcute cunoscute prin intermediul unor **note neoficiale trimise prin intermediul copilului**.

Toate aceste modalități de colaborare a instituției preșcolare cu familia este necesar să conducă la *principiul unității cerințelor în educație*. Acest principiu presupune nevoia unei comuniuni în ceea ce privește obiectivele propuse actului educativ, se referă la acțiunea în același sens: ceea ce hotărăște familia să fie în acord cu măsurile instituției, iar ceea ce educatoarea face să nu fie negat de părinți. Astfel relația familie – educatoare – copil devine o relație de paterneriat bazată pe o conducere democratică și flexibilă în luarea deciziilor, în beneficiul copilului.

SUGESTII DE TEME PENTRU ACTIVITĂȚILE DE CONSILIERE

Cât timp petrecem cu copilul în familie și în ce mod?	Este corect să mințim copiii? Când o putem face și de ce?
De ce este bine să stabilim niște reguli în relația cu copilul în familie?	Probleme de adaptare ale copiilor în grădiniță și posibile soluții
Exemple de reguli care pot fi stabilite în familie	Bîlbâiala copilului și ce trebuie să facem
Efectele televizorului și calculatorului asupra copiilor	Cum implicăm copiii în organizarea activităților din grădiniță. Ce învață din aceasta?
Ce fel de jucării sunt recomandate copilului, pentru a-și exersa manualitatea, inteligența, spiritul de observație, plăcerea de a învăța?	Jocurile copiilor de acum 100 de ani și jocurile copiilor de astăzi
De ce se joacă copilul?	De ce nu se dau teme scrise acasă la grădiniță?
Care este specificul activităților din grădiniță?	Cât timp petreceți zilnic cu copilul dvs.?
Ce așteptări trebuie să aveți de la copiii care frecventează grădinița	Ce trebuie să știe și să poată face copilul la intrarea în clasa pregătitoare

La ce evenimente este bine să participe copilul?	Hai să învățăm câteva joculețe pe care le putem juca acasă cu copiii
În ce mod obișnuim copilul să devină autonom (să se îmbrace singur, să mănânce singur, să își strângă hăinuțele și jucăriile, să se spele singur)?	Când trebuie să consult un psiholog / medic pediatru / stomatolog pentru copilul meu?
Cine face „regulile” într-o familie: copilul sau adulții?	Disciplina proactiva sau cum să ai un copil cuminte și ascultător
De ce să citim copiilor?	De ce trebuie să îți îmbrățișezi copilul ?
Cum restricționăm accesul copiilor la anumite lucruri sau jucării dacă nu este ascultător?	Aspecte ale agresivității la copii și ce trebuie de făcut
Care este tonul cel mai potrivit pentru a vorbi copilului, chiar și atunci când este certat?	Este bine să laudăm copiii? Când o face și în ce scop?
Când și cum apreciem copilul?	Acceptă-ți copilul așa cum este!
Alimente sănătoase și alimente nerecomandate copiilor	De ce un copil poate fi cuminte la grădiniță și acasă nu?
Ce le putem spune copiilor despre bani ?	Cum înveți copilul să fie responsabil?
Care este diferența dintre nevoile copilului și dorințele sale?	Cum afectează copilului cearta părinților în fața lui ?
Este bine să oferim recompense bănești copiilor? În ce situații? Cu ce limite ?	Cum spunem NU și arătăm copilului că vorbim serios?
Cum putem sprijini copilul să își formeze deprinderile de ordine?	Cum să îmbunătățești comunicarea cu copilul tău
Cât timp petrece copilul în natură și cât timp în spațiu închis (casă, grădiniță) pe parcursul unei zile?	Ce manifestări sau comportamente ale copiilor trebuie să ne determine să îl ducem la un medic?
Ce trebuie să știi când lași copilul să se joace pe telefonul mobil / tabletă / Internet ?	Crizele de nervi la copii. Ce să faci când copilul își pierde controlul ?
Ce facem pentru copii pentru a-i învăța să iubească natura?	Cum dezvoltăm vocabularul copiilor?

Ce responsabilități putem da copiilor și de ce?	Ce le spunem copiilor despre țară ?
Ce facem pentru a avea copii generoși?	De ce nu este bine să ne certăm în fața copilului?
Cum este bine de procedat atunci când părinții au atitudini diferite față de copil?	Câteva modalități de a învăța copiii să își ceară scuze
Care sunt deprinderile alimentare sănătoase?	Ce limbaj utilizăm în fața copiilor?
Cum să-i învățăm (pe copii) bunele maniere?	Ce spunem copilului despre școală?

VIII. EDUCAȚIA INCLUZIVĂ ÎN PRIMII ANI DE VIAȚA AI COPILULUI

Incluziunea înseamnă un efort al fiecăruia de a vedea, în fiecare și în toți cei care ne înconjoară, valoare.

Educația incluzivă este o abordare educațională care urmărește să includă și să recunoască nevoile tuturor și ale fiecăruia în parte, indiferent de diferențele care există între noi. Ea aduce toți copiii/tinerii, în calitatea lor de beneficiari primari ai educației, la un loc (în aceeași clasă/grupă, în aceeași comunitate, în același spațiu cultural) și îi ajută să se simtă bineveniți, iubiți, prețuiți, apreciați, sprijiniți și stimulați în aceeași măsură, pentru a ajunge la dezvoltarea deplină a propriului lor potențial.

Filozofia pe baza căreia este construit conceptul de educație incluzivă are la bază ideea de cooperare și comunicare între toate părțile/toți membrii comunităților, începând cu copiii și continuând cu părinții, profesorii, autoritățile publice locale și organizațiile locale cu un rol determinant în educație, care pot sprijini școlile în demersul lor de a deveni sigure, prietenoase, suportive, promotoare ale bucuriei de a învăța etc.

Practic, educația incluzivă constituie o provocare pentru școală, pentru comunitate și societate în general, care sunt puse în situația de a-și analiza și exploata cu responsabilitate resursele existente, mai ales cele umane, de a învăța să lucreze împreună pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor copiilor/tinerilor, având în vedere, de fapt, viitorul acestora și al întregii comunități în general. În plus, beneficiile acestei provocări înseamnă influențe sistemice importante (îmbunătățirea predării-învățării pentru toți elevii, îmbunătățirea organizării și funcționării sistemului educațional, îmbunătățirea stării de bine a copilului/comunității etc.).

VIII.1 Etape și evenimente care stau la baza construirii conceptului de educație incluzivă, în România și în lume

Educația incluzivă este un construct pentru care omeniirea a trebuit să facă un efort comun de a aduce împreună rezultatele cercetărilor științifice, bunele practici ale pionierilor specialiști, guverne și instituții neguvernamentale, cu rol activ în promovarea drepturilor omului și în educație, comunități motivate și decise să învețe pentru a se schimba, pentru a evolua.

Cele mai importante etape și evenimentele care marchează pașii importanți în construirea acestui concept sunt:

- **1948** – adoptarea **Declarației Universale a Drepturilor Omului**, care stipulează faptul că educația elementară este obligatorie, iar nivelurile superioare ale învățământului trebuie să fie accesibile tuturor, pe baza meritelor (performanțelor).

După anumiți autori prima generație de incluziune a început în jurul anilor 70, când se înregistrează **preocupări focalizate pe integrarea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite și pe dezvoltarea bazelor practicilor incluzive**.

- **1960** – **Convenția UNESCO împotriva discriminării în educație**;
- **1969** – **Nirje Bengt**, care vorbește pentru prima dată de **normalizare**, ca reprezentând *procesul prin care se asigură accesul la tiparele existențiale și la condițiile de viață cotidiană, pe cât mai apropiat posibil de caracteristicile vieții obișnuite, pentru toate categoriile de persoane*;
- **1989** - **Convenția cu privire la drepturile copilului**, care stipulează faptul că statele părți se obligă să asigure copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, să respecte și să garanteze drepturile stabilite în convenție pentru toți copiii din jurisdicția lor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, naționalitate, apartenență etnică sau origine socială, situație materială, incapacitate fizică, statut la naștere sau statut dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia;
- **1990** - **Conferința mondială de la Jomtien**, Thailanda, care a lansat conceptul de *educație pentru toți* și care menționează ca obiectiv principal – *reducerea disparităților în educație și acordarea unei atenții deosebite grupurilor dezavantajate*; Conferința a declarat perioada 1990 – 2000, *Decada Educației pentru Toți*;

A doua generație de incluziune, după anul 1990, se concentrează, cu precădere, pe **cercetare, dezvoltarea practicilor, promovarea incluziunii și pe dezvoltarea unor strategii de lucru** cum ar fi: *colaborarea în echipă, predarea în echipă, instruirea diferențiată,*

dezvoltarea parteneriatului dintre familie-școală și comunitate.

- **1991 – Reuchlin Johannes**, care, dintr-o perspectivă psihopedagogică, în calitate de profesor, vorbește de *o educație pentru toți și pentru fiecare, o educație flexibilă, adaptabilă particularităților și necesităților individuale*;
- **1994 - Declarația de la Salamanca**, considerată un moment efectiv de lansare a viziunii incluzive în lume, vorbind de *accesibilitate, participare și calitate, de educație pentru toți*;
- **2000 - Summit-ul ONU**, prin care statele membre au fost chemate să investească în educația timpurie și care stabilește **Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM)** până în 2015; unul dintre cele opt ODM este cel care vorbește de asigurarea accesului universal la educație primară;
- **2000 - Forumul Mondial pentru Educație (UNESCO)**, de la Dakar, a solicitat statelor să asigure *educația de bază pentru toți* până în 2015; *Școala trebuie să includă toți copiii, și grupuri îndepărtate sau nomade, copii ai străzii sau care lucrează, copiii cu deficiențe sau talentați*;
- **2004 - Legea 272/ 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului**, cu modificările și completările ulterioare, care vorbește *egalitatea șanselor și nediscriminare, de respectarea demnității copilului etc.*;
- **2005 - Strategia Națională privind protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap din România pentru perioada 2006-2013 (HG 1175/2005)**;
- **2006 - Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități**, care vorbește de *comprehensiune și demnitate* și care oferă un nivel de protecție fără precedent persoanelor cu dizabilități;
- **2007 – Indexul incluziunii școlare (Mel Ainscow & Tony Booth)**, care *oferă școlilor posibilitatea autoevaluării și a consemnării progresului lor în procesul apropierii lor de idealul școlii pentru toți*; Indexul este un ansamblu de propuneri menit să întemeieze educația elevilor pe relații de colaborare și pe îmbunătățirea mediului de învățare și predare;
- **2007 – Declarația de la Lisabona: Young People's Views on Inclusive Education**, în care tinerii declară că este nevoie să interacționeze cu cei care au CES sau nu și că educația incluzivă este benefică pentru toți;
- **2008 – Proiectul Strategiei Naționale pentru învățământul persoanelor cu cerințe educative speciale în context incluziv** (elaborat de Asociația RENINCO, în parteneriat cu Ministerul Educației și UNICEF), proiect revizuit în 2010 și postat pe site-ul Ministerului Educației în vederea dezbaterii publice și care a constituit un punct de plecare pentru strategii importante ale sistemului de educație sau de protecție a copilului (*Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului – 2014; Strategia privind reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii – 2015*), în contextul în care documentul asigură deschiderea necesară pentru aplicarea corectă a principiilor educației incluzive în sistemul de învățământ românesc;
- **2010 - Legea 221 pentru ratificarea Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități** - Se va asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile și pe toată durata vieții;
- **2010 - Strategia europeană 2010 - 2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere: Promovarea unui învățământ favorabil incluziunii și învățării de-a lungul vieții pentru elevii și studenții cu handicap**;

- **2011 – Raportul mondial asupra dizabilității** (elaborat de OMS și BM), care vorbește de *strategii pentru incluziune, de standarde minimale de accesibilitate*;
- **2011 – Legea educației naționale**, cu modificările și completările ulterioare, care stipulează printre principiile directoare: *principiul incluziunii sociale, principiul echității și al egalității de șanse*;
- **2011 - Regulamentul privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București de resurse și asistență educațională** (OM 5555/2011), care prevede pentru CJRAE/CMBRAE obiective de tipul: a) intervenția directă, prin oferirea de servicii psihopedagogice, psihologice și de consiliere *în domeniul educației incluzive* beneficiarilor direcți: copii/elevi/tineri cu CES, părinți, cadre didactice din școlile de masă, membri ai comunității locale; b) informarea, formarea continuă/perfecționarea și consilierea personalului didactic *în domeniul educației incluzive*; c) *oferirea de suport metodic-științific în domeniul educației incluzive pentru cadrele didactice din școlile de masă*.
- **2015 - Summit-ul global ONU**, care a adoptat **Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă**², un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Agenda stabilește **17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD)/ Obiective Globale**, pentru următorii 15 ani, în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei până în 2030. Cel de-al patrulea obiectiv global vizează în mod direct educația și are o denumire sugestivă: **Educație de calitate** – Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți. În acest sens, sub-obiectivul 4.2 se referă la educația timpurie și stipulează angajamentul statelor ca *până în 2030 să asigure accesul fetelor și băieților la educație și îngrijire timpurie de calitate și la educație pre-primară/preșcolară, în așa fel încât aceștia să fie pregătiți pentru școală*.

A treia generație de incluziune se focalizează pe **adaptarea curriculumului și dezvoltarea designului universal** pentru a răspunde nevoilor educaționale ale copiilor cu dizabilități și alte CES. De asemenea, specialiștii pun un accent deosebit pe noile căi de a gândi despre dizabilitate și de conceptualizare a dizabilității, văzută ca un rezultat al limitării persoanei în interacțiunea cu un context de mediu în care aceasta trebuie să funcționeze.

(http://www.revistaeducacion.mec.es/re349/re349_03ing.pdf, Michael L. Wehmeyer, 2009).

² Conceptul de ODD s-a născut la Conferința Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă (Rio+20), în 2012. ODD înlocuiesc cele opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) cuprinse în textul Declarației Mileniului adoptată în septembrie 2000 la ONU.

VIII.2. Cum caracterizăm o școală incluzivă

Toți copiii sunt educabili și au dreptul la o formă de educație pe măsură. În plus, integrarea copiilor cu dizabilități³ și/sau cerințe educaționale speciale⁴ (CES) în sistemul de educație de masă presupune conștientizarea de către toți cei implicați (profesori, copii, părinți, autorități publice locale, parteneri educaționali) a unei varietăți de situații:

- unii părinți nu au suficiente cunoștințe despre dezvoltarea copilului și nu recunosc că au copii diferiți de ceilalți;
- unii părinți ascund problemele copilului și nu prezintă certificatele medicale, temându-se că nu va fi primit în instituția de învățământ, că nu va fi acceptat;
- nu toate instituțiile de învățământ dispun de specialiști care să realizeze o evaluare psihologică completă la intrarea copilului în sistemul de învățământ, precum și o evaluare continuă a acestuia;
- prejudecățile părinților copiilor cu dezvoltare tipică (în parametri) influențează atitudinea copiilor majoritari față de colegii lor care au cerințe educaționale speciale;
- educatorii nu dispun de o formare inițială solidă, adesea se autoinstruiesc în legătură cu cerințele educaționale speciale ale copilului, dar manifestă nesiguranță și rețineră în activitatea cu acesta;
- nu toate cadrele didactice acceptă în mod voluntar înscrierea unui copil cu cerințe educaționale speciale în grupă/clasă, ceea ce poate influența atitudinea majorității față de copil și de părinții acestuia;
- nu întotdeauna cadrul didactic beneficiază de sprijinul necesar din partea directorului, a colegilor cu experiență sau a specialiștilor pentru a putea face față provocărilor și situațiilor cu care se poate confrunța în interacțiunea cu un copil cu CES;
- includerea unui copil cu cerințe educaționale speciale în colectivul grupei/clasei nu determină întotdeauna reducerea numărului de copii din grupă/clasă;
- copilul cu cerințe educaționale speciale necesită mai multă atenție, iar unele cadre didactice și/sau părinți au sentimentul că acest timp se pierde și e un dezavantaj pentru ceilalți copii;
- unii părinți consideră copilul cu cerințe educative speciale un model care oferă exemple negative pentru copiii lor;
- nu toate instituțiile de învățământ dispun de materialele necesare, precum și de un spațiu adaptat diferitelor cerințe speciale.

³ Dizabilitatea este definită în perspectivă dinamică, ca rezultat al unor relații complexe dintre starea de sănătate a unei persoane, factorii individuali și factorii externi; dizabilitatea implică afectări (deficiențe), limitări ale activității și restricții de participare. (Vrasmaș, T., *Cerințele speciale și dizabilitatea în educație. O perspectivă internațională*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 2015, p. 62)

⁴ Cerințele educaționale speciale sunt definite ca nevoi educaționale complementare obiectivelor generale ale învățământului, ce solicită o abordare adaptată particularităților individuale sau celor caracteristice unei dizabilități sau dificultăți de învățare. (Cf. *OMECTS nr. 5537 din 2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare învățământului special și special integrat*)

Cu toate acestea, multe cadre didactice au înțeles cât de importantă este intervenția educativă pentru copilul cu cerințe educaționale speciale (CES) și nu privesc acest lucru ca pe o povară, ci ca pe o provocare și practicile lor se îmbogățesc și dau roade, cu fiecare întâlnire pe care o au cu copilul.

Pe de altă parte, cercetările conturează din ce în ce mai clar portretul școlii incluzive, ca o școală care solicită tuturor respect reciproc și îi încurajează să lucreze împreună, în așa fel încât fiecare elev să învețe și să își atingă potențialul propriu. Practic, o școală incluzivă este o *școală democratică* (A.Glava, 2011) și se caracterizează prin următoarele aspecte:

- Diversitatea este văzută ca o realitate;
- Asigură fiecărui elev accesul la cunoaștere, formare de deprinderi și informație;
- Asigură învățarea individualizată;
- Colaborează cu familiile, agențiile externe și alți membrii ai comunității pentru a-i sprijini pe elevi să se dezvolte și să aibă succes;
- Manifestă flexibilitate în organizare și funcționare;
- Se perfecționează permanent;
- Construiește comunități incluzive.

VIII.3. Pași spre o grădiniță incluzivă

Începând cu anul 2009, Ministerul Educației Naționale, în parteneriat cu Asociația RENINCO și UNICEF România, a derulat mai multe programe de promovare a educației incluzive în grădinițe.

Programele s-au adresat cadrelor didactice din învățământul preșcolar și au vizat două componente:

- componenta de formare de formatori, la nivel național
- și
- componenta de informare și diseminare a informației privind practicile incluzive în grădinițele din țara noastră și din alte țări.

În anul școlar 2009-2010, în cadrul primului proiect din cadrul acestui mare program de promovare a educației incluzive, respectiv: *Educația incluzivă în grădinițe*, au fost selectate, cu ajutorul ISJ/ISMB, cadre didactice din învățământul preșcolar din întreaga țară (câte două persoane din fiecare județ/sector al municipiului București) și s-a realizat formarea a 94 de persoane-resursă pentru educație incluzivă în grădinițe. La finalul formării, persoanele-resursă au primit mandat pentru a desfășura, la nivelul fiecărui județ, activități de formare / informare și diseminare a practicilor privind educația incluzivă în grădinițe.

După o perioadă de analiză a rezultatelor obținute în primul proiect, partenerii au ajuns la concluzia că autoritățile locale reprezintă elemente-cheie ale îndepărtării blocajelor identificate. În acest context, în anul școlar 2011-2012, noul proiect: *Pași spre educația incluzivă în grădinițe* s-a focalizat pe crearea de rețele de sprijin (3 rețele regionale și o rețea națională) și pe promovare a practicilor de educație incluzivă, structurând mai clar ideea careia i s-a dedicat – EDUCAȚIA INCLUZIVĂ ÎN GRĂDINIȚE. De fapt, fiecare actor și partener al acestui mare construct, care este educația incluzivă, a fost sprijinit să își asume rolul, să își gândească măsurile și să ia deciziile potrivite în raport cu nevoile și cu situația dezirabilă proprie.

Rețelele astfel constituite au devenit nuclee de sprijin și promovare a incluziunii școlare, care acționează în parteneriat cu ISJ/ISMB și alți factori/parteneri de la nivel local pentru promovarea principiilor educației incluzive și pentru sprijin în rezolvarea unor cazuri speciale sau a unor disfuncții care există sau pot apărea în sistem la un moment dat. Astfel, în cazul în care ne confruntăm cu situația în care avem în grupă unul sau doi copii cu cerințe educative speciale trebuie să știm că există astfel de persoane resursă și că inspectorul școlar de specialitate poate să ne ofere toate informațiile necesare pentru a intra în contact cu acestea.

Următorul proiect *Promovarea educației incluzive pentru copii cu dizabilități și CES în România, cu focalizare pe învățământul preșcolar* (2013 – 2016), continuă pașii făcuți în anterioarele, numai că se orientează către intervenții punctuale, în grădinițele situate în apropierea școlilor ZEP (din Zone de Educație Prioritară), cu o pondere semnificativă a populației școlare dezavantajate. Un element cheie important al demersurilor din cadrul acestui proiect va fi acela al culegerii bunelor practici și al analizei de situație, bazate pe cercetare, privind accesul la educație al copiilor cu dizabilități în școlile proiectului, de la grădiniță până la clasa a VIII-a.

În contextul acestor trei demersuri a apărut din ce în ce mai clar conturat conceptul de **Grădiniță incluzivă**, ca deziderat și ca vector al schimbării care se dorește la nivel de sistem, la nivel de societate.

Practicile din grădinițe și discuțiile cu cadrele didactice și membrii comunităților din cadrul diferitelor proiecte derulate până în prezent au ajutat la conturarea portretului *grădiniței incluzive*, un portret care poate fi utilizat de fiecare cadru didactic ca sursă de verificare a manifestării incluziunii în sala de grupă:

O grădiniță în care copiii zâmbesc, cântă și se mișcă;
O grădiniță despre care atât personalul, cât și părinții și copiii știu că le aparține și arată acest lucru (panouri, anunțuri, inițiative...);
O grădiniță în care fiecare clasă arată că este o comunitate în miniatură și fiecare copil știe că aparține unei astfel de comunități (sigla grupei, stabilită, lucrată cu copiii și afișată);
O grădiniță cu reguli negociate, agreeate, asumate, afișate și respectate de cei care o populează (personal, părinți, copii);
O grădiniță în care părinții sunt bineveniți oricând alături de educatoare și copii;
O grădiniță în care părinții sunt învățați să se joace cu propriii copii, să spună/să citească povești copiilor, să-i aprecieze, să-i iubească;
O grădiniță în care toți sunt importanți (adulți și copii) și fiecare are propria valoare;
O grădiniță în care problemele fiecăruia rămân la poartă și unde fiecare pășește ca egal al celuilalt;
O grădiniță în care jucăriile și materialele de lucru sunt la îndemâna copiilor;
O grădiniță în care culorile, sunetele și mobilierul emană echilibru, respect, armonie;
O grădiniță în care catedra nu este o barieră între copil și educatoare;
O grădiniță în care ușile pot sta deschise și totuși fiecare să se simtă în siguranță și respectat;
O grădiniță în care totul este etichetat, numai copiii nu, iar ordinea, mirosul de curățenie te fac să te simți ca acasă;
O grădiniță în care copilul este încurajat să experimenteze, să pună întrebări, să spună ce simte;
O grădiniță în care adulții nu au timp de altceva decât de binele copiilor care îi pășesc pragul;
O grădiniță în care copiii știu și sunt încurajați să facă alegeri;
O grădiniță în care educatoarea știe să le vorbească celor mici despre o piatră, chiar și atunci când nu are o piatră la îndemână;
O grădiniță în care....

BIBLIOGRAFIE

1. Ball, C. (1994). *Start Right: The Importance of Early Learning*. London Royal Society for the Encouragement of Arts, 44.
2. Bangalore, L. (2007). *Brain Development*. New York: Chelsea House.
3. Barnard, W.M. (2004). *Parent Involvement in Elementary School and Educational Attainment*. Children and Youth Services Review, 26, 39-62.
4. Barnett, W.S. (2008). *Preschool education and its lasting effects: Research and policy implications* în „Boulder and Tempe: EPIC (Education and the Public Interest Center) & EPRU (Education Policy Research Unit)”. (<http://epicpolicy.org/publication/preschooleducation>) (on-line – 24.01.2010).
5. Barnett, W.S. (2010). *Benefits and costs of quality pre-school education: evidence based-policy to improve returns*. OECD Working Paper.
6. Barsade, S. G. (2002). *The ripple effect: Emotional contagion and its influence on group behavior*. Administrative Science Quarterly.
7. Bennett, J. (2008). *Benchmarks for early childhood services in OECD countries*. Innocenti Working Paper.
8. Bennett, J., Gordon, J. & Edelmann J. (2012) *ECEC in promoting educational attainment including social development of children from disadvantaged backgrounds and in fostering social inclusion*. European Commission: DG EAC.
9. Bennett, J. (2008). *Early childhood services in the OECD countries: Review of the literature and current policy in the early childhood field*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre. Retrieved from: www.unicefirc.org/publications/502
10. Bocoș, M. D., (coord.), (2016). *Dicționar praxiologic de pedagogie*. Pitești: Editura Paralela 45.
11. Cristea, S. (2001). *Pedagogie generală (curs IDD)*. Constanța: DPPD, Universitatea Ovidius.
12. Cristea, S. (2015). *Dicționar enciclopedic de pedagogie*, București: DPH.
13. Dobrică, P. and Jderu, G. (2005). *Educația școlară a copiilor romi. Determinări socio-culturale*. București: Ed. Vanemonde.
14. Dragomir, M. (2004). *Managementul activităților didactice. Eficiență și calitate*. Cluj-Napoca: Editura Eurodidact.
15. EACEA P9 Eurydice (Bruxelles – 2009) *Early childhood Education and Care in Europe: Tackling social and Cultural inequalities*. (www.eurydice.org) (on – line).

16. EDU/EDPC. (2009). *Early childhood education and care: workforce supply, qualifications and development*. www.oecd.org (on-line).
17. European Commission Network on Childcare (1996) *Proposals for a Ten Year Action Programme*. Retrieved from: www.childcarecanada.org/sites/default/files/Qualitypaperthree.pdf
18. Evans, J.L., Myers, R.G., & Ilfeld, E.M. (2000). *Early Childhood Counts: A Programming Guide on Early Childhood Care for Development*. Washington: World Bank. WBI Learning Resources Series.
19. Grantham-McGregor, S., Cheung, Y. B., Cueto, S., Glewwe, P., Richter, L., Strupp, B., & International Child Development Steering Group. (2007). Developmental potential in the first 5 years for children in developing countries. *The Lancet*, 369 (9555), 60-70.
20. Lazzari, A. and Vandenbroeck, M. (2012). *Literature Review of the Participation of Disadvantaged Children and Families in ECEC Services in Europe*.
21. Lisievici, P. (coord.). (2005). *Pedagogie. Concepte, metode și tehnici esențiale*, București: Editura Fundației România de mâine.
22. Litjens, I. and M. Taguma (2010), *Literature overview for the 7th meeting of the OECD Network on Early Childhood Education and Care*, OECD, Paris.
23. Lueder, D.C. (1998). *Creating Partnership with Parents: An Educators' Guide*. Lancaster: Technomic.
24. MECT și UMPIP. (2008). *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor între 3 – 6/7 ani*.
25. Mihăilescu, I. (coord.). (2000). *Un deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*, UNICEF, București.
26. Noveanu, E., & Potolea, D. (2007). *Științele educației–dicționar enciclopedic*, vol. I, II. București: Editura Sigma.
27. Osher, T.W., & Osher, D. (2002). *The Paradigm Shift to True Collaboration with Families*. *Journal of Child and Family Studies*, 11, 47-60.
28. Panduru, F., Molnar M., (2001). *Familia și copilul în România*, UNICEF, INS, ANPCA, București.
29. Păun, E. (1999). *Școala – o abordare sociopedagogică*. Iași: Editura Polirom.
30. Păun, E., (2017). *Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică*, Editura Polirom, Iași.
31. Ramey, S.L., & Ramey, C.T. (2004). *Early learning and school readiness: Can early intervention make a difference?* *Merrill Palmer Quarterly*, 50(4), 471-491.
32. Rolnick, A., & Grunewald, R. (2003). *Early childhood development: Economic development with a high public return*. *The Region*, 17(4), 6-12.

33. Souto-Manning, M., & Swick, K.J. (2006). *Teachers' Beliefs about Parent and Family Involvement: Rethinking our Family Involvement Paradigm*. Early Childhood Education Journal, 34(2), 187-193.
34. Stan, L. (2016). *Educația timpurie. Probleme și soluții*. Iași: Editura Polirom.
35. Stan, L. (oord.). (2016). *Dezvoltarea copilului și educația timpurie*. Iași: Editura Polirom.
36. Șovar, R. (1996). *Un secol de existență legiferată a învățământului preșcolar din România*. București: Editura Scorpion 7.
37. Tomșa, Ghe., Oprescu, N. (2007). *Bazele teoretice ale psihopedagogiei școlare*. București: Editura V & I Integral.
38. Thompson, R. A., & Nelson, C. A. (2001). Developmental science and the media: Early brain development. *American Psychologist*.
39. Țoca, I., Spuză, L.E. (2010). *Managementul calității pentru învățământul preuniversitar*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
40. Turnbull, A.P., Blue-Banning, M., Turbiville, V., & Park, J. (1999). *From Parent Education to Partnership Education: A Call for a Transformed Focus*. Topics in Early Childhood Special Education, 19, 164-172.
41. Turnbull, A.P., Turbiville, V., & Turnbull, H.R. (2000). *Evolution of Family-Professional Partnership Models: Collective Empowerment and the Model for the Early 21st Century*. In J.P. Shonkoff, & S.L. Meisels (Eds.), *The Handbook of Early Childhood Intervention* (ed. a II-a). New York: Cambridge University Press.
42. Ulrich, C. (coord.) (2009). *Programele PHARE „Acces la educație pentru grupuri dezavantajate”. Studiu de impact*. București.
43. Voicu, L. (coord.) (2010). *Renunțarea timpurie la educație: posibile căi de prevenire*. București: Ed. Vanemonde.
44. Vrâncanu M. (coord.). (2005). *Educația și Dezvoltarea Timpurie a Copilului. Ghidul educatorului*. UNESCO-UNICEF. Editat cu concursul CNETIF. Chișinău.
45. Vrăsmaș, E., Herman, P., Paraschiv, I., ș.a.. (1997). *Educația Timpurie a copilului în vârstă de 0-7 ani*. Ministerul Învățământului, Ministerul Sănătății, UNICEF, București: Editura Alternative
46. Vrăsmaș, E. (2002). *Educația preșcolară în fața provocărilor mileniului trei*. În E. Păun, & R. Iucu (coord.), *Educația preșcolară*. Iași: Editura Polirom.
47. Vrăsmaș, E. (2008). *Intervenția socio-educatională ca sprijin pentru părinți*. București: Editura Aramis.
48. Vrăsmaș, T. (coord.) (2010). *Incluziunea școlară a copiilor cu cerințe educaționale speciale. Aspirații și realități*. București: Ed. Vanemonde.

49. Vrăsmaș, E. și Vrăsmaș, T. (coord.) (2012). *Educația incluzivă în grădiniță: dimensiuni, provocări și soluții*. Editura ALPHA MDN: Buzău.
50. Vrăsmaș, E. (2014). *Educația timpurie*. București: Arlequin.
51. Vrăsmaș, T. (2015). *Cerințele speciale și dizabilitatea în educație. O perspectivă internațională*, București: Ed. Didactică și Pedagogică.
52. Zgaga, P., Neacșu, I., Velea, S. (coord.). (2007). *Formarea cadrelor didactice: experiențe europene*. București: Editura Universitară.
53. *** (1998). *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic
54. *** (1999). *Ordinul nr.5078/1999 privind organizarea învățământului preprimar*.
55. *** (2006). *Comunicare a Comisiei: Eficacitatea și echitatea în cadrul sistemelor europene de educație și formare*.
56. *** (2007). *România educației, România cercetării. Raport al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza și Elaborarea Politicilor din Domeniile Educației și Cercetării*, București.
57. *** (2007). *Hotărârea Guvernului nr.21/2007 pentru aprobarea Standardelor de autorizare de funcționare provizorie a unităților de învățământ preuniversitar, precum și a Standardelor de acreditare și de evaluare periodică a unităților de învățământ preuniversitar* (<https://edu.ro/index.php>).
58. *** (2008). *Hotărârea Guvernului nr.1534/2008 privind aprobarea Standardelor de referință și a indicatorilor de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățământul preuniversitar* (<https://edu.ro/index.php>).
59. *** (2008). *Cartea Albă*, 2008. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.
60. *** (2009). *Concluziile Consiliului din 26.11.2009 privind educația copiilor proveniți din familii de migranți*.
61. *** (2009). *Concluziile Consiliului privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale*.
62. *** (2009). *Doing better for children*. Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD
63. *** (2009). *Studiu longitudinal final, Proiectul pentru Învățământul Rural*, UMPFE, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.
64. *** (2010). *Micul dicționar academic*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic.

65. *** (2010). Comunicarea Comisiei: *O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă.*
66. *** (2010). *The Nature of Learning. Using research to inspire practice*, CERI, OECD.
67. *** (2010). *The best interests of the child*, Working Report, IIDE.
68. *** (2011). *European Council's conclusions on early childhood education and care* - 2011/C 175/03
69. *** (2012). *Analiza situației copiilor aflați în afara sistemului de educație în România*, UNESCO, UNICEF, București.
70. *** (2012). *Toți copiii la școală până în 2015 – studiu național*, UNICEF, MEN, INS.
71. *** (2012) Suport de curs elaborat în cadrul Proiectului *Dezvoltarea resurselor umane în învățământul preșcolar POSDRU ID 61130*, implementat de ISJ Dâmbovița, în parteneriat cu Reggio Children Italia, ISJ Suceava, ISJ Alba, CCD Dâmbovița și Mondo Consulting & Training SRL.
72. *** *Educația – spre un pact pentru un oraș care educă* – document realizat de Biroul Educativ, Centrul Internațional Loris Malaguzzi, USR Ministerul Educației, al Universităților și al Cercetării, Oficiul Școlar Regional din Emilia Romagna - traducere Sânziana Sterghiu (în suportul de curs elaborat în cadrul Proiectului *Dezvoltarea resurselor umane în învățământul preșcolar POSDRU ID 61130*).
73. *** (2013). *Barcelona Objectives. The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth*, European Commission
74. *** (2014). *Noi repere ale educației timpurii în grădiniță*, MEN – UMPFE, 2014.
75. *** (2015). *Educație pentru toți și pentru fiecare - Accesul și participarea la educație a copiilor cu dizabilități și/sau CES din școlile participante la Campania UNICEF Hai la școală!*, Asociația Reninco, IȘE, UNICEF.
76. *** (2017), *Education at a Glance – OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.
77. *** (2017), *PISA 2015 Assessment and Analytical Framework: Science, Reading, Mathematic, Financial Literacy and Collaborative Problem Solving*, OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264281820-en>
78. *** OECD (2006, 2012, 2015, 2017). *Starting Strong II, Starting Strong III Starting Strong, IV, Starting Strong V. Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD
www.oecd.org/edu/earlychildhood.
70. www.cognitrom.ro

